

Per Biensø

Cay Lembcke, Spejdersport og Fascisme, 1910-1923

Speciale
Historiestudiet
Aalborg Universitet
Marts 2005

Taksigelser

Under udarbejdelsen af dette speciale har en række personer og institutioner været behjælpelige. De frivillige på Nordjysk Spejdermuseum har været umådeligt gæstfri og hjælpsomme. Mogens Rüdiger har været en tålmodig og konstruktiv vejleder, mens min kæreste, Ann-Charlotte, har været behjælpelig med korrektur og ikke mindst tålmodighed.

Ansvar for indholdet, herunder fejl og mangler, er naturligvis helt mit eget.

Aalborg, marts 2005

Per Biensø

Formalia:

Dansk titel:	Cay Lembcke, Spejdersport og Fascisme, 1910-1923
English title:	Cay Lembcke, Scouting and Fascism, 1910-1923
Vejleder/supervisor:	Lektor, Ph.D. Mogens Rüdiger
Omfang:	98,3 sider. (235941 tekstenheder, inkl. litteraturliste og noter)

INDHOLD

INDLEDNING.....	1
1 PROBLEMFORMULERING.....	2
FREM GANGSMÅDE.....	3
LITTERATUR- OG KILDEOVERSIGT.....	4
<i>Litteratur</i>	4
<i>Kilder</i>	7
2 HVAD ER FASCISME?.....	8
FASCISMENS ELEMENTER.....	9
<i>Den permanente myte: palingenese</i>	9
<i>Populistisk ultranationalisme</i>	10
<i>Fra præfascisme til fascisme - dekadence</i>	12
<i>Den store krig – fra præfascisme til fascisme</i>	13
STATISK DEFINITION.....	13
DEN FASCISTISKE MENTALITET.....	14
<i>Selvtranscendens contra selvhævdelse</i>	14
<i>Det nye menneske</i>	15
KRITIK.....	15
FRA TEORI TIL PRAKSIS.....	16
3 BEGYNDELSEN.....	18
SPEJDERBEVÆGELSEN SOM IMPORTVARE.....	18
<i>Den engelske spejderbevægelse – "Scouting for Boys"</i>	19
<i>"Scouting For Boys" og "Patrouilleøvelser for Drengene"</i>	20
<i>Ridderlighed</i>	23
<i>Spejderloven</i>	23
<i>Religion</i>	25
<i>Samtiden i Patrouilleøvelser for Drengene</i>	25
"VI LEVER I EN DEKADENT PERIODE".....	26
POPULISTISK ULTRANATIONALISME.....	27
<i>Førerne og karisma</i>	27
<i>"Demagogiske Umtriebe"</i>	27
<i>Den gode fører</i>	30
DET NATIONALE.....	31
<i>Tyskerstriden – Lembcke går sin vej</i>	32
HVORFOR SPEJDESPORT?.....	33
4 LEMBCKE, SPEJDESPORT OG FASCISME 1916-1922.....	35
PALINGENESE.....	38
VI ER ALLE KAMMERATER.....	40
<i>Samarbejde med KFUM</i>	40
NATIONENS OPDRAGELSE.....	46
<i>Den nye hær</i>	49
<i>Rammer</i>	52
DE FØRSTE KRITISKE RØSTER.....	53
<i>Samarbejde med DUI</i>	59
DELKONKLUSION - LEMBCKE OG FASCISME.....	62
5 SPEJDERSTRIDEN.....	65
<i>Korpsrådsmøde</i>	65
ØKONOMI.....	66
<i>Åben krig</i>	69
LEMBCKES PERSON – OG POLITIK.....	70

<i>Intern hvervning og diskussion</i>	70
VÆLT ALTRENE, KNÆK KRONERNE, BRYD SABLERNERNE – OFFENTLIGT SKÆNDERI.....	72
<i>Lembcke om spejderforbundet</i>	74
DSF'S SELVOPFATTELSE.....	77
<i>Spejderforbundet om spejderforbundet</i>	77
<i>Spejderforbundet til spejderforbundet</i>	80
OPRØRETS ÅRSAG.....	81
DET VIDERE FORLØB.....	81
<i>Lembckes fredsforslag</i>	82
SLUTSPIL - LEMBCKES ENDELIGE EXIT FRA SPEJDETS SAGEN.....	84
<i>Hellere skærveslager end officer</i>	84
<i>Friskarer</i>	85
<i>Den rygende hedenskab på Kgs. Nytorv</i>	86
<i>Styrt ministerierne</i>	89
EXIT LEMBCKE.....	91
HVORFOR BLEV LEMBCKE SMIDT UD?.....	92
6 FASCISME I KORTE BUKSER? – KONKLUSION	94
7 SUMMARY	96
8 LITTERATURLISTE	98
KILDER.....	98
<i>Arkivalier</i>	98
<i>Aviser/periodika</i>	98
PUBLIKATIONER.....	99
ANVENDTE FORKORTELSER.....	104
BILAG SPEJDERLOVEN OG -LØFTET	105

<p>Forsideillustration: Udkast til plakat til brug under førerkampagne 1919. NS 1919:5, s. 116</p>

Indledning

I oktober 1930 udsendte Cay Lembcke¹ et opråb om skabelsen af et nationalsocialistisk parti i Danmark; det parti, der blev til Danmarks National Socialistiske Arbejder Parti. Lembcke mente, at partiet skulle være et "[...] *Ungdommens og det arbejdende Danmarks Parti*."² I det hele taget var der i hele opråbet mange henvisninger til ungdommen; Lembcke mente, at hans opråb var et udtryk for, at ungdommen trådte frem og kastede sit lod i vægtskålen.³

Cay Lembcke var ikke novice på den yderste højrefløj i Danmark; han havde i den sidste halvdel af 1920'erne været i forbindelse med flere grupperinger på den danske ekstreme højrefløj.

Lembckes optræden i Danmark i første halvdel af det 20. århundrede var ikke udelukkende på den politiske scene. I 1910 havde han været blandt initiativtagerne til oprettelsen af Det Danske Spejderkorps⁴, hvor han i perioden fra 1916 til 1923 fungerede som spejderchef, indtil han blev presset ud af korpset, der på dette tidspunkt var splittet i to.⁵ Afsættelsen af Lembcke var nemlig kulminationen på længere tids splittelse i DDS, den såkaldte spejderstrid; i løbet af 1922 havde over halvdelen af troppene i DDS meldt sig ud, og var gået over i det til formålet oprettede *Dansk Spejderforbund*. Spejderstriden var ikke den første åbenlyse krise i DDS, hvor Lembcke var involveret; i 1914 havde et besøg af tyske spejdere medført, at Lembcke m. fl. meldte sig ud af korpset for en kort stund, og i 1916 havde KFUM, der hidtil havde udgjort en særskilt division i korpset, meldt sig ud og etableret sig som selvstændigt korps.⁶

¹ 1885-1965.

² Opråbet er gengivet in extenso i Lauridsen 2002, s. 134f

³ Ibid.

⁴ Herefter DDS.

⁵ Eigaard 1981, s. 28f. Dette var ikke det eneste personsammenfald mellem DNSAP og DDS. Den senere fører for National Socialistisk Ungdom, C.C. Stender, havde også en fortid i DDS. Ibid. s. 55f

⁶ Ranvig 1988, s. 44ff og 29f og Trommer 1990, s. 296ff

1 Problemformulering

Udgangspunktet for dette speciale er forbindelsen mellem Lembckes fadderskab til både DDS og DNSAP.

Jeg vil for det første undersøge, hvorledes Lembckes ideer med spejderbevægelsen og –sporten i et eller andet omfang afspejlede de ideer, der udgjorde fascismen.⁷ Dernæst vil jeg undersøge, hvor udbredt modstand disse ideer mødte. Her er den førnævnte spejderstrid et oplagt forløb at undersøge, idet Lembcke og hans ideer var et fikspunkt i striden.

Hvorfor er det interessant? For det første er fascisme efter min mening et historisk set yderst spændende fænomen, der opstod nærmest kometagtigt i Europa i mellemkrigstiden, men som umiddelbart fik yderst begrænset gennemslagskraft i Danmark. Men det er jo ikke utænkeligt, at nogle af de samme tankestrømninger og ideer, der udgjorde fascismen, også dukkede op i Danmark, men ikke i en specifik politisk sammenhæng. En sådan mulighed antydes af Zeev Sternhell. Han fremhæver nemlig, at fascismen opstod som en kulturel bevægelse *før* den som et resultat af første verdenskrig blev en politisk bevægelse.⁸ Samtidig er spejderbevægelsen og fascismen samtidige fænomener, og det kan derfor være relevant at kigge efter sammenfald og forskelle i deres samtidsopfattelse og løsninger på eventuelle problemer.

En mere direkte årsag til, at det kan være relevant at kigge på den fascistiske mentalitet vis-a-vis spejderbevægelsen er, at spejderbevægelsen i dens engelske ophav var knyttet til en følelse af forfald, ikke blot af imperiet og nationen, men i karakteren af de mennesker, der skulle opretholde disse.⁹ Følelsen af forfald, eller dekadence, er en central del af den samtidsopfattelse, der præger den fascistiske mentalitet. Koblet til forfaldstankegangen er en anden vigtig bestanddel af den fascistiske mentalitet, nemlig genfødselsmyten, altså ideen om et nyt samfund med et nyt menneske. Dette vil også være relevant i forhold til ungdomsbevægelser, der jo vil være et oplagt sted at sætte ind, både hvad angår det nye samfund, men i særdeleshed hvad angår skabelsen af et nyt menneske.

⁷ Jeg betragter nazisme og Fascisme som to (meget forskellige) idesystemer med mange fællestræk, jvf. afsnit 2.

⁸ Sternhell 2000, s. 142

⁹ Rosenthal 1986, s. 3

Det problem, jeg vil forsøge at løse i nærværende speciale er altså ikke en bestemmelse af, hvorvidt Det Danske Spejderkorps' mainstream ideologi, for så vidt man kan tale om en sådan, var fascistisk *per se*, men snarere et forsøg på at vurdere, hvorvidt og hvordan den kunne internaliseres i en fascistisk mentalitet.

Min problemformulering kan kort sammenfattes som:

Jeg ønsker at undersøge, hvorvidt Cay Lembcke allerede under sin tid som spejderchef gav udtryk for ideer, der kunne indgå i en fascistisk verdensanskuelse. I så tilfælde ønsker jeg endvidere at undersøge, hvorvidt det var årsagen til, at han i 1923 blev smidt ud af Det Danske Spejderkorps.

Fremgangsmåde

Jeg vil først fremlægge den definition af fascisme, som jeg har i sinde at anvende i dette speciale. Her vil jeg i store træk bruge den fascismeteori, som englænderen Roger Griffin har fremlagt i værket "The Nature of Fascism" fra 1991. Fascisme forstås her som en politisk ideologi og en hermed sammenhørende mentalitet, og denne teori er derfor velegnet som værktøj til at besvare et spørgsmål som mit.

Selve analysen vil tage udgangspunkt i DDS' oprettelse i 1909, og derefter gå mere eller mindre kronologisk frem. Det kan indvendes, at det ville være oplagt at arbejde tematisk, men risikoen ved denne fremgangsmåde er, at man ikke får sammenhængen mellem fænomenerne med. Fokus vil være på, hvorledes Lembckes opfattelse af spejdersporten forholder sig til de centrale ideologiske elementer i fascismen. Jeg vil dernæst undersøge, hvorvidt det var Lembckes mere eller mindre fascistiske ideer, der afstedkom førnævnte spejderstrid.

Kildematerialet vil dels være Lembckes publikationer, både i og udenfor spejderregi, og det arkivmateriale, der er relevant. Der er i de dele af DDS' arkiv, der er afleveret til Rigsarkivet, ikke bevaret overvældende mange dokumenter, der kan kaste lys over spejderstriden; Nordjysk Spejdermuseum har rent faktisk flere, uden at man bliver overvældet. Den del vil derfor primært bygge på avismateriale, hvilket for så vidt er meget passende, idet det var i pressen, at størstedelen af striden udspillede sig.

Litteratur- og kildeoversigt

Litteratur

Der findes ikke overvældende megen litteratur om DDS' historie; det eksisterende er i høj grad skrevet som korpsets egen historie, med enkelte markante undtagelser. En sådan er Aage Trommers artikel "Da spejderne kom til Danmark".¹⁰ Formålet med artiklen er at skildre DDS' opståen og historie indtil 1916. Hvad angår Lembckes og andres fundamentale ærinde med spejderbevægelsen mener Trommer, at i hvert tilfælde Lembckes indstilling var militær og lagde vægt på truslen fra Tyskland, men at han ikke tegnede korpset alene. Oscar Hansen og Hans Hartvig Møller, der sammen med Lembcke grundlagde DDS, lagde begge mere vægt på det pædagogiske eller karakterdannende element i spejderbevægelse, men de gav det militære element lang snor. Årsagen hertil ser Trommer i, at Lembcke i en vis forstand havde fat i den lange ende, idet det var ham, der havde bragt spejderideen til Danmark og udadtil havde stået som primus motor i arbejdet.¹¹ Endvidere var det ham, der havde drengetække og var i det hele taget "[...] *det begejstrede og inspirerende arbejdsjern med lederevner* [...]".¹²

I halvofficielt korpssregi er der fremkommet to beretninger om DDS' historie. Den første er fra 1935, og er redigeret af sognepræst Fritz Lerche, der på dette tidspunkt var medlem af korpsets forretningsudvalg.¹³ Det er et jubilæumsskrift, udgivet i anledning af korpsets 25 års jubilæum. Det er udformet som en blanding af krønike-agtige tidslinjer og små beretninger om udvalgte begivenheder og institutioner, fortalt af nogle, der var med. Værket er ikke så nyttigt som en beretning om stridigheder i DDS' historie, endsige Lembckes ideologi, men det indeholder dog mange nyttige ting, såsom en glimrende oversigt over korpsets blade og deres historie.¹⁴ Hvad angår spejderstriden, forklares den af formanden for korpssrådet, H.A. Svane med Lembckes person; han nævner intet om dennes ideer, selv om de to ting selvfølgelig i et vist omfang hører sammen.¹⁵

Det andet halvofficielle værk, *Det Danske Spejderkorps historie 1909-1973* fra 1988, er forfattet af lektor Svend Ranvig, der selv er gammel spejder, og hans værk

¹⁰ Trommer 1990

¹¹ Ibid. s. 291f

¹² Ibid. s. 292

¹³ Lerche 1935

¹⁴ Tage Carstensen "Vore blade" i Lerche 1935, s. 31-34

¹⁵ H.A. Svane "Hvorfor jeg kom med i Det Danske Spejderkorps" i Lerche 1935, s. 85-87

bærer, i lighed med Lerches, karakter af en officiel historie. Ranvig angiver, i lighed med Lerche, ikke kilder eller litteratur. En tredje lighed med Lerches værk er, at Ranvigs bog er opbygget med beretninger om markante begivenheder, afbrudt af tidslinjer. Beretningerne, som Ranvig tilsyneladende selv har skrevet, fylder dog noget mere, og tidslinjerne lader til, for årene 1910-35, i et vist omfang at være en udvidet udgave af Lerches. I modsætning til Svane angiver Ranvig politiske årsager til Lembckes afgang fra korpset, uden dog at specificere disse nærmere; han antyder, at det var selve det at forsøge at føre politik ind i korpset, der var årsagen, ikke selve politikken. Det var altså et principielt spørgsmål.¹⁶ Som parallel kan det anføres, at Søren Eigaard i sit publicerede speciale fra 1981 om DNSAPs tidligste år, angiver at udsmidningen skyldtes, at Lembcke i en artikel havde bekendt sig til de nordiske guder.¹⁷

Ranvig har også været involveret i en mindre polemik om DDS' eftermæle. Anledningen hertil var, at Dansk lærerforeningen i 1977 udgav en tekstsamling til brug i danskundervisningen.¹⁸ Denne tekstsamling består af et langt uddrag af Spejderbogens 5. udgave fra 1924, og enkelte mindre tekststykker taget fra andre steder. Citaterne er tydeligvis udvalgt for at give et indtryk af spejderbevægelsen som en bevægelse oprettet for at præge drengene med borgerskabets ideologi, en tolkning af spejderbevægelsen, der også gøres eksplicit i udgiverens indledning.¹⁹ I forlængelse heraf antydes det også, at spejderbevægelsen havde nogle ligheder med fascisme, idet der i litteraturlisten henvises til 3 bøger om nazisme og fascisme.²⁰

I sig selv er denne udgivelse ikke særlig interessant, men den fik Sven Ranvig op af stolen. Han opfattede (sikkert korrekt) samlingen som et postulat om, at den tidlige spejderbevægelse var politisk, hvilket Ranvig afviser. Lembcke, som Ranvig betegner som "[...] *en ukuelig optimist, romantiker og ikke så lidt af en fantast* [...]", blev smidt ud af spejderbevægelsen fordi hans nærmeste medarbejdere blev bange for, at han ville bruge spejderbevægelsen til politiske formål. Det er derfor ikke rimeligt at bruge noget fra hans hånd som et retvisende billede af

¹⁶ Ranvig 1988, s. 44f

¹⁷ Eigaard 1981, s. 28

¹⁸ Borberg 1977

¹⁹ Ibid. s. 2

²⁰ Ibid. s. 31. Det drejer sig om Herbert Tingsten *Nazismens og Fascismens Ideer* (1. udg. 1936), Wilhelm Reich *Fascismens Massepsykologi* (1. udg. 1933) og Morten Giersing et al *Det reaktionære Oprør – Om fascismen i Hamsuns forfatterskab* (1975) Sammenhængen mellem borgerskabet og fascismen er, at indenfor den marxistiske fascismeopfattelse anskues fascismen som en fortsættelse af kapitalismen med andre midler.

spejderbevægelsen.²¹ I deres svar henviser tekstsamlingens forfattere til, at de ikke ønsker at slå spejderbevægelsen i hartkorn med nazismen, og netop derfor ikke oplyser hvad Lembcke senere begik.²² Det er for så vidt rigtig nok, men det klinger alligevel en anelse hult, al den stund, de i deres litteraturliste henviser til ikke mindre end tre værker, der omhandler fascisme og/eller nazisme.

Et nyere værk, der har specielt interesse i denne sammenhæng er Jane Ydings upublicerede speciale fra 2001 *Det Danske Spejderkorps mellem 1910 og 1940 – En tematisk analyse af dets ideologi, kultur og identitet, herunder forestillingsverden, opdragelsesmetode og idealer*. Som titlen antyder, er Ydings ærinde at fremstille DDS' mainstream-ideologi i perioden 1910 til 1940. Det gør hun for så vidt udmærket, men værket er ikke uproblematisk. I hendes konklusion kan man læse, at ” *DDS har i perioden 1910 til 1940 vist sig at være en sammensat størrelse præget af en række modsætninger.*”²³ På trods af dette får man af hendes speciale meget let det indtryk, at alle mente det samme. Dette giver sig udslag i pudsige formuleringer i stil med ” *DDS mente...*” og ” *DDS frygtede...*”²⁴ Dette kan, som Yding tilsyneladende selv er bevidst om, i høj grad problematiseres, idet DDS' historie ikke tyder på, at alle i DDS nødvendigvis mente det samme, som antydnet i indledningen. Hvad angår Ydings syn på DDS og fascisme (et begreb, hun ikke definerer) mener hun, at DDS indeholdt elementer ” *[...] der klart adskilte sig fra fx fascismen.*” Dette på trods af, at man ” *[...] til tider, ikke bare hos Lembcke, støder på en retorik, der leder tanken hen på diverse højrenationalistiske bevægelser.*”²⁵ Her vil jeg jo naturligt nok indvende, at man bør betragte Lembckes ytringer som mere end blot retorik. Når Lembcke tager afstand fra partipolitik og mener, at hans nutid er dekadent, bør man efter min bedste overbevisning tage det alvorligt. Set ud fra et helhedssyn på DDS har hun muligvis ret, men problemet i forhold til min problemstilling er, at man aldrig får andet end dette helhedssyn, evt. meningsforskelle skal man lede grundigt efter.

Dog skal det siges, at Yding bl.a. forsøger at karakterisere DDS' pædagogik, som hun ser i forbindelse med opfindelsen af ungdommen.²⁶ Dette gør hun ganske udmærket, men det er ikke særligt relevant i nærværende speciales kontekst.

²¹ Ranvig, 1978, s. 331

²² Borberg, 1978, s. 335

²³ Yding 2001, s. 95

²⁴ F. eks. Ibid. s. 66, 90 og 95

²⁵ Ibid. s. 96

²⁶ Ibid. s. 16ff og 43ff

Kilder

Hvad angår arkivalier, har DDS i 2001 afleveret en del af deres ældre arkiv til Rigsarkivet.²⁷ I dette arkivfond findes nogle ting af interesse, men det er ikke ideologiske markeringer, der fylder mest, den debat foregik nok primært i de forskellige spejderblade. Arkivet er på ingen måde komplet; fra 1910' og 1920'erne er det meget huller. Af speciel interesse for denne periode er, at Hans Hartvig-Møllers²⁸ arkiv er integreret deri; dette er interessant, fordi Hartvig-Møller sammen med Lembcke i høj grad tegnede DDS i de første år. Besynderligt nok er der stort set intet materiale om spejderstriden og forbavsende få nedslag fra Lembckes tid som spejderchef.

Desuden ligger der på mange lokalarkiver et meget broget materiale fra lokale troppe²⁹ og kolonner, mestendels kun af lokal interesse.³⁰ Jeg har valgt at bruge Nordjyske Divisions arkiv, der godt nok ikke er noget stort arkiv, men det indeholder nogle centrale kilder til spejderstriden, som man kan undres over ikke findes i Rigsarkivet.³¹

Et andet kildemateriale, der vil blive benyttet, er datidens aviser, og DDS' forskellige blade i perioden (se litteraturlisten). Størstedelen af spejderstriden udspillede sig nemlig for åbne gardiner, særligt i B.T., der i det hele taget synes at have været den landsdækkende avis, der interesserede sig mest for spejderarbejdet. Jeg har derfor gennemgået B.T. for 1922 og 1923. Endvidere har jeg benyttet mig af Berlingske Tidende og Politiken i de perioder, hvor der findes en registratur over deres indhold. Registraturen går for Berlingske Tidendes vedkommende til 1918 og for Politikens vedkommende til 1924. Derudover har jeg gennemgået Nordjyske Spejdermuseums udklipsarkiv, samt en del landsdækkende og københavnske aviser for november 1923, hvor spejderstriden nåede sit klimaks.

²⁷ Rigsarkivet (RA) 10478. DDS har tidligere afleveret arkivalier til Rigsarkivet, men dette var yngre materialer.

²⁸ I 1910 havde Hartvig-Møller ikke bindestreg i sit navn; det kom til senere. Jeg vil dog konsekvent anvende bindestregen. Dette arkivs overleveringshistorie er lidt speciel; det er i 1985 overdraget Spejdermuseet i København af Svend Boldsen Gundstmann i Randers. Forklaringen på, at han har ligget inde med disse arkivalier er antageligvis, at han i 1930'erne var tropsfører i Hellerup, og muligvis har kendt Hartvig-Møller eller andre på korpskontoret.

²⁹ Troppen var den fundamentale enhed i DDS, den bestod af en række patruljer på hver omkring 6 spejdere. Kolonnen organiserede (fra 1918) et antal troppe, typisk i en by. Divisionen organiserede et antal kolonner i et større område.

³⁰ For Nordjyllands vedkommende henvises i denne forbindelse til Spejdermuseet i Randers 1985.

³¹ Aalborg Stadsarkiv (herefter St. Ark.) A2189. Spejdermuseet i København er vistnok ikke færdig med at aflevere arkivalier til Rigsarkivet, hvilket muligvis kan forklare de huller, der er.

2 Hvad er fascisme?

Udtrykket fascisme har lige siden 1920'erne udgjort et omstridt begreb. I tidens løb er der frembragt mange forskellige definitioner og teorier fra forskellige sider. Disse rækker fra marxistiske opfattelser, hvor man, groft sagt, ser fascismen som en fortsættelse af kapitalismen med andre midler; over totalitarismeteorier, hvor fascismen bliver anskuet som en undergruppe af totalitære styreformere; over moderniserings-teorier, hvor fascismen enten ses som en moderniseringsstrategi eller en reaktion mod moderniteten; til benægtelsen af, at der overhovedet findes noget der meningsfuldt kan kaldes fascisme udover Italien under Mussolini.³² Der har således ikke engang været enighed om det grundlæggende perspektiv, hvorfra fascismen skulle ses.

Den definition og den bagvedliggende teori jeg i det nærværende speciale vil bruge er fremført af den engelske historiker, Roger Griffin i hans værk fra 1991, *The Nature of Fascism*. I modsætning til de ovenfor nævnte teorier er Griffins tilgang kendetegnet ved at artsbestemme fascisme som en *politisk ideologi*, og ikke definatorisk at anskue fascismen i kraft af, hvilke institutioner og praksisser den afstedkom. Samtidig afviser Griffin at betragte fascismen som en politisk religion, dels fordi det ikke er heuristisk nyttigt, men også fordi fascismen opfattede menneskelig handling som en betingelse for forandring af samfundet. Når der er lighedstræk ser Griffin det mere som et udtryk for den samme arketyriske, mytedannede tendens.³³

Endelig er Griffins tilgangsvinkel kendetegnet ved at anlægge en hermeneutisk synsvinkel og derved anskue fascismen indefra. Værdien heraf er, at man kan opnå indsigt i, hvad der gjorde fascismen tiltrækkende for dens tilhængere.³⁴ Derved bringes fascismen for så vidt på linje med andre ideologier, såsom liberalisme og socialisme.³⁵ En konsekvens heraf er, at Griffin, og den ”skole”

³² Med hensyn til de forskellige fascismeteorier, der i tidens løb har været formuleret, henvises der til den glimrende oversigt i Payne 1995, s. 441-461. Mussolini er kendt for at sige, at fascismen ikke var en eksportartikel; i en vis forstand var det fascismens modstandere, der var ansvarlige for eksporten, idet det ofte var dem, der brugte begrebet om andre højreorienterede bevægelser end lige den italienske fascisme. Wippermann 1987, s. 348f.

³³ Griffin 1991, s. 29ff I Griffins nyere skrifter er der dog en tendens til, at udtrykket politisk religion dukker op, f. eks. Griffin 2002

³⁴ Adamson 1989, s. 411ff

³⁵ Griffin 1991, s. 13. Griffins tilgang er ikke uden fortilfælde; to vigtig forløber for hans anskuelsermåde er George L. Mosse, der i sin *The Crisis of German Ideology* satte sig for at finde de ideologiske forløbere for nationalsocialismen, og Ernst Nolte, der i *Der Fascismus in seiner*

han tilhører, tager hvad fascismens tilhængere sagde og skrev alvorligt; her adskiller han sig også i høj grad fra de ovenfor nævnte teorier; specielt fra de marxistiske teoretikere, idet disse som oftest betragter fascistiske ideologiske ytringer som blændværk eller falsk bevidsthed.

Det sidste ydre kendetegn ved Griffins tilgang er, at han bruger udtrykket "fascisme" som et generisk begreb, altså som en fællesnævner for en vifte af bevægelser og deres ideologier. Fascisme er altså ikke et begreb, der kun giver mening i relation til Mussolinis Italien; det er et begreb, der kan anvendes om et fænomen, der kan spores i hele Europa i første halvdel af det 20. århundrede.³⁶

Fascismens elementer

Hvad der gør fascismen speciel, er ikke dens delelementer, men syntesen af dem der udgør den specifikke constellation, som Griffin, og jeg med ham, kalder fascisme.

Fascisme er en syntese mellem to epokale og et permanent element. De epokale er dekadence og populistisk nationalisme, mens det permanente er en palingenetisk myte.³⁷

Den permanente myte: palingenese

Historisk set er fascismen et produkt af det 19. århundrede; i særdeleshed af den fremvoksende sekularisering og pluralisme. Disse faktorer tillod, at de mytiske energier, der havde været bundet af kristendommen, blev frigjort og stillet til rådighed for nye sekulære eller semireligiøse myter, der opstod og vandt udbredelse i det 19. århundrede. Således mener Griffin, at fascisme på sæt og vis blot er én

Epoche (1963) fortolkede fascismen som en modstand mod moderne transcendens, og som et metapolitisk fænomen, der opstod som et resultat af specifikke politiske, kulturelle og ideologiske forhåbninger. I modsætning til Nolte mener Griffin dog, at fascisme er et udtryk for et forsøg på at opnå transcendens, altså at komme til at tilhøre en større enhed. Griffin er her inspireret af Arthur Koestler, og han lægger sig op af teorier om massesamfundet, som det f. eks. er formuleret i Arendt 1951, hvor Arendt så totalitære regimer og politikformer som en konsekvens af massesamfundet og den heraf opståede anomi. Griffin ser dog ikke fascisme som en underart af totalitarisme; selv om der var totalitære aspirationer i fascismen, var de en del af forsøget på, og en del af, at skabe det nye nationale fællesskab. Griffin 1991, s. 46

³⁶ Ibid. s. 21

³⁷ Med myte mener Griffin ikke en specifik historisk myte, der bruges til at legitimere en politik (f.eks. dolkestødslegenden). En myte er i Griffins perspektiv det irrationelle element i enhver ideologi; det er herfra en ideologi henter sin affektive, mobiliserende kraft. Baggrunden herfor er, at enhver ideologi grundlæggende set er irrationel, for så vidt at dens evne til at vinde tilhængere baserer sig på disses egeninteresse, ikke blot i materiel forstand, men også i en interesse i at få opfyldt komplekse, ubevidste psykologiske behov, såsom selvtranscendens. Ibid. s. 16 og 27

blandt andre sekulære myter, der opstod i kølvandet på kristendommens tilbagegang.

Den vigtigste myte, der blev frigjort fra kristendommen, var den palingenetiske myte. Dette permanente element i fascismen er arketypisk, det vil sige, at den er en permanent bestanddel af den menneskelige psyke. Det bedste eksempel er kristendommens, og andre religioners brug af for eksempel dåb og dommedag.³⁸ Direkte oversat betyder palingenese genfødsel. Dermed ikke sagt, at fascismen blot ønsker at genskabe noget tidligere eksisterende; Griffin mener dermed, at man ønsker en ny start efter en periode præget af nedgang eller degeneration, og at man ønsker at skabe et grundlæggende nyt samfund. Fascismen var altså en revolutionær ideologi, men ikke revolutionær på den måde, hvorpå man normalt tænker revolution. I en "standardrevolution" handler det i høj grad om den økonomiske sfære; men i den fascistiske revolution lader man i princippet de økonomiske forhold intakt. I stedet sætter man ind på de politiske, kulturelle og sociale felter.³⁹

Populistisk ultranationalisme

Det ene epokale element i fascismen er populistisk ultranationalisme. Umiddelbart virker det lidt uklart, hvad Griffin mener hermed; det lader til, at han mener en nationalisme, hvori herredømmet legitimeres ved at påkalde sig folkets tilslutning, men ikke ved repræsentative institutioner. Der er derimod, i Weberske termer, tale om karismatisk legitimitet.⁴⁰ Hermed forstås en legitimitet, der ikke opnås i kraft af, at ledelsen er indsat ved love og agerer i henhold hertil eller på grund af dens sagkundskab (legalt-rationelt herredømme), eller at ledelsen er indsat af "traditionen" og henter sin legitimitet i kraft deraf (traditionelt herredømme).⁴¹ Det er derimod et herredømme, hvis legitimitet stammer fra "[...] *en affektbestemt hengivelse til herskerens person og hans nådegaver (charisma), og da særlig magiske evner, åbenbaringer eller heltedåder, åndens eller ordets makt.*"⁴² Det er altså en rent personlig relation mellem fører og discipel (som Weber kalder det),

³⁸ Ibid. s. 32ff og 201f

³⁹ Ibid. s. 32f og Griffin 2000, passim. Eftersom genfødsel har konnotationer af, at man ønsker at genskabe noget tidligere eksisterende, vil jeg anvende udtrykket palingenese. Om problemet med overhovedet at definere en revolution, se Weber 1974.

⁴⁰ Griffin 1991, s. 36f

⁴¹ Weber 1997, s. 91ff

⁴² Ibid. s. 98

baseret på de særlige egenskaber, som føreren besidder, eller som føreren bliver tilskrevet af disciplene. Egenskaber er ikke tilfældige; det er tværtimod hans "[...] *connection with [...] some **very central** feature of man's existence and the cosmos in which he lives.*"⁴³

Det centrale træk ved menneskets eksistens, som var i forgrunden i fascismen var det nationale fælleskab, men det er et specifikt nationsbegreb, Griffin opererer med; han bruger udtrykket ultranationalisme, eller med udtryk, han låner fra Peter Alter, "integral nationalism".⁴⁴ Alter definerer "integral nationalism" i modsætning til, hvad han kalder Risorgimento-nationalisme (liberal nationalisme), som anerkender enhver nation, og de dertil hørende individers, ret til selvstændig udvikling; individuel frihed og national uafhængighed er sammenbundne, og de respektive nationer er ligeværdige. I den integrerede nationalisme, derimod, betragtes nationen som et absolut, i forhold til hvilken individerne ikke har nogen betydning.

Når Griffin sammenkobler begreberne til populistisk ultranationalisme mener han et samfundssyn, hvor nationen betragtes som en åndelig og organisk enhed, og lederskabet udtrykker dettes kollektive vilje, *qua* deres karisma. At nationen anskues som en organisk eller åndelig enhed, betyder at den kan skades eller forurennes af fremmedelementer eller ideer.⁴⁵ Nationen er altså (eller burde være!) en holistisk enhed; i den italienske Fascisme blev dette udtrykt med, at man ville skabe et helt Italien og derved færdiggøre Italiens samling, mens nazismen mere var præget af en *völkisch* tankegang.⁴⁶ Den amerikanske sociolog Michael Mann har på et socio-økonomisk plan benævnt det transcendens, hvormed han mener, at fascisternes ønskede, eller hævdede at ønske, at afskaffe sociale konflikter, typisk klassekamp.⁴⁷

Derfor kan en fascist også hævde, at han (eller hun) er demokrat, men i en speciel forstand. Mange fascister hævdede, at de stod for et mere ægte demokrati, hvor individets deltagelse i politik ikke var afhængigt af repræsentation gennem professionelle politikere, massemedier eller kirken, men gennem personligt engagement i en politisk bevægelse og i særdeleshed gennem identifikation med en

⁴³ Shils 1975, s. 201

⁴⁴ Griffin 1991, s. 37

⁴⁵ Ibid. s. 37. Se også Sternhell 1979, s. 368.

⁴⁶ Eatwell 2003, s. 106

⁴⁷ Mann 2004, s. 14f

leder, hvis karisma repræsenterede *hele* folkets følelser, stemninger og interesser. Rekrutteringen var i denne forstand mere egalitaristisk, idet den i princippet foregik fra hele folket, uanset social oprindelse eller klassesforhold, og opstigning i bevægelsen afhang af hengivenhed for sagen, ikke uddannelse eller slægt.⁴⁸ Men denne egalitarisme var mere af principiel end praktisk art; det var en elite, der repræsenterede folkets generelle vilje, men ikke i formel, parlamentarisk forstand. Magten steg nedad, ikke opad.⁴⁹

Fra præfascisme til fascisme - dekadence

Ovenstående elementer, populistisk ultranationalisme og palingenese, udgør to af fascismens delelementer. Men de bliver først til fascisme, når der opstår en syntese, og katalysatoren for denne syntese er det andet epokale element i fascismen, nemlig dekadenceopfattelsen.⁵⁰

At den er epokal kan efter min mening problematiseres, idet man altid kan finde klager over tidens dårlighed.⁵¹ Det epokale er nok mere den udbredelse, det fik i perioden op til første verdenskrigs udbrud, en udbredelse, der har givet navn til perioden, nemlig *fin de siècle*. Selvom denne periode i eftertiden har fået ry for at være en gylden tid, var det en periode med voldsomme forandringer på de teknologiske, kulturelle, sociale og politiske områder. Specielt på det kulturelle⁵² område var det en omvæltningernes tid. I sidste halvdel af det 19. århundrede havde rationalisme og positivisme været de dominerende intellektuelle strømninger, men i løbet af 1890'erne blev disse tankemønstre i vide kredse udfordret af vitalisme⁵³, subjektivism og irrationalisme. Som eksempler kan nævnes Nietzsche og senere Henri Bergson.⁵⁴

⁴⁸ Linz 1979, s. 36f. Spørgsmålet er så, hvem, eller hvad, "folket" er; i nazismen defineredes dette ud fra racekriterier, mens den italienske Fascisme præsenterer et mere nuanceret billede. Jøderne var rent faktisk overrepræsenteret i det italienske fascistparti indtil 1938, hvor de blev ekskluderet. Payne 1995, s. 240ff.

⁴⁹ Griffin 1991, s. 41

⁵⁰ Ibid. s. 201

⁵¹ Ibid. s. 201. Man kan diskutere, hvorvidt en eller anden form for dekadenceopfattelse ikke har været til stede igennem hele historien. For en (ganske underholdende) eksponering heraf, se Delbrück 1893, hvor han går tilbage til Homer og finder klager over, at sæder og skikke er for nedadgående.

⁵² Kultur er (også) et omstridt begreb; en definition der er relevant i forbindelse med den kulturelle fascismedefinition, jeg anvender her er at definere kultur som kognitive skemaer, altså mentale filtre, der influerer på, hvilke data fra omverdenen man indsamler, hvorledes man opfatter disse, i hvor høj grad disse vil blive husket og endelig hvorledes de internaliseres, og derved påvirker ens *Weltanschauung*, og i sidste ende, opførsel. Kertzer 1988, s. 79.

⁵³ Se note 14

⁵⁴ Payne 1995, s. 24f

Det var ikke perifære personer, der fremførte sådanne tanker, noget som Zeev Sternhell ser som en del af forklaringen på den mangel på opmærksomhed, som Hitlers *Mein Kampf* blev udsat for "[...] *for the author of Mein Kampf had nothing to say which had not already been said, and not by men of the lunatic fringe, but rather by the ranking intellectuals of the day.*"⁵⁵

Den store krig – fra præfascisme til fascisme

Det, der gør fascismen unik er ikke de delelementer, der indgår deri. Mange af disse findes i andre ideologier og på andre tidspunkter. Det er den specifikke syntese mellem de nævnte delelementer, der tilsammen udgør et hele. Denne syntese opstod først i forbindelse med første verdenskrig. Dermed ikke sagt, at første verdenskrig determinerede fascismens fremkomst, men de voldsomme påvirkninger, den påførte stater og samfund, afstedkom en tilstand af kaos og usikkerhed.⁵⁶

Dermed fremkom den fuldbyrdede fascisme, der hos Griffin i korthed defineres som:

*Fascisme er en art politisk ideologi, hvis mytiske kerne i dens forskellige fremtrædelsesformer er en palingenetisk form for populistisk ultranationalisme.*⁵⁷

Statisk definition

Denne "definition"⁵⁸ er altså kendetegnet ved at betragte fascismen som en *ideologi*. En ideologi består dels af en deskriptiv samfundsopfattelse, dels af en normativ opfattelse af, hvordan samfundet bør se ud.⁵⁹ Qua dekadencen er den fascistiske samfundsopfattelse nærmest en samfundspatologi, altså en nutidsopfattelse præget af en art *fin de siècle*-tankegang; samfundet er degenereret eller dekadent. Dekadence-begrebet er oprindeligt et udtryk hentet fra kritikken af åndslivet, hvorfra det gled over i samfundskritikken, idet det blev opfattet som et symptom på

⁵⁵ Sternhell 1979, s. 337

⁵⁶ Griffin 1991, s. 204.

⁵⁷ Min oversættelse. Griffin 1991, s. 26 Den svenske historiker Lena Berggren har forsøgt at lave en syntese af Roger Eatwells og Roger Griffins fascismedefinitioner; hendes syntese lyder, i min oversættelse, "*Fascismen er en ultranationalistisk revolutionær ideologi med holistiske og synkretetiske prætentioner, der sigter mod at skabe et radikalt anderledes samfund og en ny art menneske*" Berggren 2002, s. 437

⁵⁸ Griffin understreger, at hans definition er en idealtypisk, heuristisk konstruktion, derfor anførselstegnet. Når jeg bruger definition fremover, skal dette forbehold tages som underforstået.

⁵⁹ Loftager 1997. Denne definition er bredt set i overensstemmelse med Griffins, i hvert tilfælde hvad angår revolutionære ideologier. Griffin 1991, s. 17.

samfundets snarlige undergang; både i kulturel og i nogle tilfælde biologisk forstand.⁶⁰ Dette forfald kan ikke standses; den eneste løsning er en genfødsel af samfundet. Det nye samfund (det deskriptive element) skal være baseret på populistisk ultranationalisme, hvor nationen har forrang overfor individerne, og hvor der ikke længere er nogle splittende kræfter.

Den fascistiske mentalitet

Som nævnt er fascismen en revolutionær ideologi, men ikke kun revolutionær i traditionel politisk forstand. Det er også en *kulturel* revolution, altså et ønske om at erstatte den hidtidige kultur med en anden. Som nævnt anskuer Griffin som udgangspunkt fascismen som en politisk ideologi, men deraf afleder han også en fascistisk mentalitet.

Den fascistiske mentalitet er kendetegnet ved en følelse af at leve i et vendepunkt, hvor de gamle degenererede og splittende kræfter, materialistisk socialisme, individualistisk liberalisme og konservatisme, og det tilhørende samfund, er ved at bryde sammen og give plads for en ny tid, hvor vitalistisk nationalisme vil være fremherskende.⁶¹

Individets plads i denne nye tid og det nye samfund defineres kun ved dets plads i helheden (nationen), en helhed, der skal frigøres fra alle splittende elementer.⁶² Der er altså tale om et holistisk samfund, hvor alle trækker på samme hammel.

Selvtranscendens contra selvhævdelse

Et vigtigt element i den fascistiske mentalitet er behovet for selvtranscendens, altså at opleve sig selv som en del af en større enhed, *in casu* en nation. Fascismen er altså en "identificerende" ideologi, hvor individet identificerer sig med nationen, mens f. eks. liberalismen er en "integrerende" ideologi, hvor individet integreres i fællesskabet, men bibeholder sin individualitet.⁶³

⁶⁰ Weber 1982, s. 1f og Weber 1986, s. 10ff. Koblingen mellem den litterære sfære og den socio-politiske er, set fra de dekadente kunstners side, at deres kunst var overlegen, idet den havde et udtryk, der kunne beskrive den dekadente tid de levede i. Derfor kunne de også betragte udtrykket som positivt, mens kritikerne opfattede det som negativt. Buvik 2001, s. 36

⁶¹ Griffin 1991, s. 44f. Vitalisme er i denne sammenhæng, at livet ikke udelukkende er et materielt fænomen; der er en åndelig livskraft (enteleki), der må tages i betragtning. Bengt-Pedersen 2001, s. 205

⁶² Griffin 1995, s. 3

⁶³ Griffin 1994, s. 16

Det nye menneske

En del af det revolutionært-kulturelle aspekt af fascismen, som har særlig interesse når man beskæftiger sig med en ungdomsorganisation, hvis mål er en eller anden form for opdragelse, var skabelsen af et nyt menneske. Det nye menneske var på den ene side et individ; beslutsom, viljestærk og idealistisk, men opfattede sig samtidig som en del af en større helhed, som han var villig til at ofre sig for. Det nye menneske var frit, ikke fordi han kunne gøre hvad han ville, men fordi han gjorde sin pligt. Fascistisk individualisme var selvrealisering inden for det nationale kollektiv, altså en slags syntese (eller skizofreni) mellem det selvtranscenderende og det selvhævdende.⁶⁴

Et interessant aspekt er kvindernes rolle. Normalt forbinder man den fascistiske kvinderolle med *Kinder, Küche und Kirche*. Dette er ikke nødvendigvis tilfældet; for eksempel havde den engelske fascistbevægelse, *British Union of Fascists*, mange kvindelige medlemmer, hvoraf mange var tidligere suffragetter, og gik ind for kvinders frigørelse. Eksempler på dette kan også findes i Sverige og Italien. Ifølge Lena Berggren var det nye menneske ikke kun en ny mand, men også en ny kvinde. Fascismen kunne altså også opfattes revolutionær på det kønspolitiske område.⁶⁵

Kritik

Griffins definition er dog blevet kritiseret fra flere sider, men den eneste kritik, jeg vil tage op her, er den kritik, som Roger Eatwell har rejst. Eatwell er ellers ret positiv over for Griffins grundlæggende tilgangsvinkel, men mener alligevel er der er en række mangler i teorien.

For det første kritiserer Eatwell Griffin for at ignorere økonomiske aspekter, idet Griffin efter Eatwells opfattelse betoner det mytiske i fascismen for meget, og derved nedtoner det rationelle i fascismen, hvorved forsøg på at udvikle mere konkrete socio-økonomiske doktriner ignoreres.⁶⁶ På dette punkt må jeg i nogen grad give Eatwell ret; Griffin er ikke overvældende konkret i sine beskrivelser af, hvorledes det fascistiske utopia skulle se ud, specielt ikke på det socio-økonomiske område. Det er så afgjort den største svaghed ved hans teori. Eatwell mener, at den

⁶⁴ Mosse 1979, s. 29f

⁶⁵ Berggren 2003, s. 439 For Italien se Fraddosio 1996, s. 101f. Eftersom DDS var en drengbevægelse, er dette et aspekt, som jeg ikke vil gå nærmere ind på.

⁶⁶ Eatwell 1996, s. 311f.

socio-økonomiske del af den fascistiske ideologi var et forsøg på at skabe en syntese af kapitalisme og socialisme, hvor man tog det bedste af begge systemer og kombinerede kapitalismens dynamik og den private ejendomsret med socialismens omsorg for samfundet og velfærden. Løsningen var som regel en eller anden form for (stats)korporatisme, altså et økonomisk system, der afspejlede samfundets organiske natur, idet dem, der var involveret i den samme produktion, ledere, ejere og arbejdere, indgik i en korporation, der regulerede produktionen og produktionsforhold. Derved ville modsætningerne forsvinde, og der ville opstå solidaritet mellem disse grupper. Statens rolle ville i den sammenhæng primært være at autorisere korporationerne og at regulere forholdene mellem korporationerne.⁶⁷

Endvidere kritiserer Eatwell Griffin for at bruge udtrykket palingenese; både fordi det efter Eatwells opfattelse var et propagandistisk kneb for at sløre, hvorvidt fascismen søgte at skabe et nyt samfund eller genskabe et tidligere eksisterende, men også fordi det i den radikale, dvs. nyskabende, form Griffin bruger det, er et filosofisk banalt koncept, der efter Eatwells mening ikke er velegnet som et centralt begreb i en definition.⁶⁸ I forlængelse heraf kritiserer Eatwell Griffin for at bruge udtrykket populisme, der ifølge Eatwell rejser mindst lige så mange taxonomiske problemer som fascisme.⁶⁹ Hertil er der kun at sige, at Griffin rent faktisk er temmelig præcis med at forklare i hvilken betydning han bruger ordet, nemlig i webersk forstand.⁷⁰

Fra teori til praksis

Det er altså tre nøglebegreber, der skal operationaliseres: populistisk ultranationalisme; palingenese og dekadence.

Palingenese og dekadence er to begreber, der i høj grad hænger sammen; her er det samtidsopfattelsen, der kommer i fokus, og hvis samtiden opfattes som dekadent, skal der så en revolution til? Med andre ord: Skal det gamle, (dekadente) samfund erstattes af et nyt? Og hvorledes skal dette nye samfund se ud?

Populistisk ultranationalisme er umiddelbart det vanskeligste begreb at operationalisere i spejdersammenhæng, idet det var en organisation, som folk

⁶⁷ Ibid. s. 314 og Williamson 1989, s. 29ff

⁶⁸ Eatwell 1996, s. 311f

⁶⁹ Ibid. s. 312

⁷⁰ Griffin 1991, s. 37

kunne melde sig ind og ud af, hvilket i princippet ikke er tilfældet med en nation. Det kan således ikke være spejderbevægelsen *per se*, der skal genfødes, men spejdersporten kan være et instrument hertil. Et sted at sætte ind er ved populismen; her må fikspunktet være ledelsesidealet; hvordan så den perfekte leder (fører) ud, og hvordan var hans (!) forhold til sine underordnede, og de idealer der skulle indpodes? Med hensyn til ultranationalismen er det først og fremmest interessant at se på, hvilket nationsbegreb der opereres med, og hvorvidt spejderbevægelsen og -sporten var en måde at skabe et nyt, holistisk samfund eller nation.

Ovenstående er fascismens komponenter, som jeg jo først og fremmest interesserer mig for. Men det vil stadig være interessant, om de syntetiseres til decideret fascisme. Som nævnt vil jeg gå kronologisk frem, og ovenstående begreber vil være i fokus i denne fortælling.

3 Begyndelsen

Jeg vil i det følgende forsøge at vurdere, hvad der for Lembcke gjorde spejdersporten så tiltalende, at han introducerede og fremførte den i Danmark.

Spejderbevægelsen som importvare

Spejderbevægelsen var i sit udgangspunkt en engelsk bevægelse, opstået i en specifik engelsk situation, men den vandt relativt hurtigt udbredelse over hele verden, også i Danmark, da Lembcke oversatte *Scouting for Boys* til dansk.

Når man importerer en fremmed ideologi, er der flere sammenhængende forhold, der spiller ind i en sådan "domesticering", altså tilpasning til lokale forhold.

For det første er der selve den ideologi, der skal importeres. Dens form og indhold sætter nogle grænser for, hvorledes den kan komme til at se ud i den domesticerede form; i dette tilfælde er det Baden-Powells vision for spejdersporten.

For det andet er der selve importørens, in casu Lembckes, egen ideologi, der fungerer som et filter, hvorigennem ideologien importeres. Det tredje forhold er sammenkædet hermed; nemlig de lokale forhold, ideologien skal domesticeres til, og i særdeleshed importørens opfattelse af disse lokale forhold. Man kan altså ikke tilpasse ideologien på en hvilken som helst måde, men den måde, hvorpå man tilpasser den, er i høj grad udtryk for ens egen ideologi. I Lembckes tilfælde var indholdet af spejderbevægelsens standardværk, Baden-Powells *Scouting for Boys*, altså den eksterne ramme for domesticeringen, mens Lembckes samtid, og i særdeleshed hans opfattelse deraf, udgjorde den indre ramme.

Jeg vil derfor i det efterfølgende diskutere hvordan Lembcke domesticerede spejderideen, for derved at vurdere hvor Lembcke stod ideologisk på dette tidspunkt, specielt med hensyn til i hvilken kontekst han så spejderbevægelsen, og hvilken rolle han tillagde den for samfundet. Hovedvægten vil ligge på Lembckes oversættelse, og kraftige bearbejdning af *Scouting for Boys*, med fokus på de fascistiske delementer.

Patrouilleøvelser for Drengene er i sig selv interessant som en kilde til Lembckes intentioner med spejderbevægelsen på dette tidspunkt, idet de elementer han har medtaget må være ting, han selv kan stå inde for, eller i det mindste ikke

har haft så meget imod, at han ville udelade det. Men hans fravalg er lige så vigtige, idet det er ting, som han aktivt må have taget stilling til.

Jeg skal dog lige gøre opmærksom på, at det er usikkert, hvilken udgave af *Scouting for Boys* Lembcke oversatte. Udgaven, som jeg har benyttet mig af, er tilsyneladende afsluttet i juni 1909, men udkommet i 1910.

Den engelske spejderbevægelse – ”Scouting for Boys”

Spejderbevægelsen var startet i England i 1908 af generaløjntant Robert S.S. Baden-Powell, som under boerkrigen havde været øverstkommanderende i den belejrede by Mafeking, en af de få britiske succeshistorier fra en krig, hvor Storbritannien måtte indsætte omkring 450.000 soldater for at pacificere 40.000 amatorsoldater.⁷¹

Baden-Powell brugte sin tid efter hjemkomsten fra Sydafrika dels som generalinspektør for kavaleriet, dels, fra 1904, på at formulere en måde, hvorpå man kunne forstærke Englands forsvar, både indadtil og udadtil. Svaret herpå blev spejderbevægelsen.⁷²

Spejderbevægelsen var, med Michael Rosenthals ord ”[...] *from the very beginning conceived as a remedy to Britain’s moral, physical and military weakness – conditions that the Boer War seemed to announce [...]*”.⁷³ Et specifikt trusselsbillede der optog sindene i England i perioden før første verdenskrig, var invasionstruslen, der bl.a. gav sig udslag i en hel bølge af invasionslitteratur; det bedst kendte eksempel herpå er givetvis Robert Erskine Childers’ *The Riddle of the Sands*, der udkom første gang i 1903.⁷⁴

Baden-Powells tanker udmøntede sig i bogen *Scouting for Boys*, der begyndte at udkomme som fortløbende hæfter i januar 1908 (i maj s.å. udkom første udgave af bogen).⁷⁵ Ledemotivet i *Scouting for Boys* var at skabe sunde, stærke og ikke mindst lydige borgere, der ville adlyde ordrer i krigs- og fredstid.⁷⁶ Det var altså en løsning på de førnævnte problemer.

⁷¹ Rosenthal 1986, s. 3

⁷² For en redegørelse for Baden-Powells udvikling af Spejderideen 1904-1907 se: Rosenthal 1986, s. 52-87

⁷³ Ibid. s. 3 og Trommer 1990, s.265ff

⁷⁴ Hynes 1991, s. 33ff

⁷⁵ Rosenthal 1986, s. 52

⁷⁶ Ibid. s. 164. For en udmærket og kortfattet introduktion til *Scouting for Boys* se Boehmer 2004

Det var denne bog, Lembcke oversatte til dansk, og som udkom på Gyldendal i august 1910, og kom til at udgøre hans adgangstegn til spejderbevægelsen. Oversættelsen skete på Lembckes eget initiativ og på egen hånd. Der er således ikke noget ”støj” fra eventuelle medforfattere. Dog måtte der en henvendelse fra Oscar Hansen til, før Gyldendal ville udgive den.⁷⁷ Oscar Hansen introducerede spejdersporten på Gl. Hellerup Gymnasium med et foredrag i november 1909. Foredraget førte til dannelsen af en spejderpatrulje på skolen, men initiativet til at danne et korps og arbejde på landsplan kom givet vis fra Lembcke. Ove Holm, medlem af den første patrulje, der blev dannet på Gl. Hellerup og senere mangeårig chef for DDS oplyste i 1943, at det var Lembcke, der tog kontakten til Hartvig-Møller.⁷⁸ Det er ikke utænkeligt, at Hartvig-Møller, muligvis i samråd med Lembcke, bad Oscar Hansen om at tale med Gyldendal. Hvorfra Lembcke havde hørt om, at man på Gl. Hellerup dyrkede spejdersport skal jeg ikke kunne sige.

”Scouting For Boys” og ”Patrouilleøvelser for Drengene”

Lembckes oversættelse af *Scouting for Boys* var på ingen måde en slavisk oversættelse, det var en kraftig bearbejdning. Alene omfanget af de to værker antyder dette; *Scouting for Boys* er på ca. 310 sider med gennemsnitligt 380 ord pr. side, mens *Patrouilleøvelser for Drengene* er på ca. 162 sider med gennemsnitligt ca. 274 ord pr. side. *Patrouilleøvelser for Drengene* fylder altså ca. 37% af *Scouting for Boys*.

Dette er for så vidt logisk nok; der er mange ting i *Scouting for Boys*, der ikke ville give nogen mening i en danske sammenhæng, for eksempel den store vægt, Baden-Powell lægger på forsvaret af det britiske imperium. Invasionsfrygten, og den bagvedliggende følelse af at være truet, har Lembcke imidlertid bevaret. Indledningen hedder ”Hvordan Drengene kan tjene deres Land”. Her bruger Lembcke historien om Mafeking til at forklare, at man aldrig ved, hvornår fjenden kommer, og at det derfor gælder om altid at være (for)beredt.⁷⁹ Trommer mener, at man i stedet for ”fjenden” kan læse tyskerne, hvilket nok ikke er forkert.⁸⁰ Mafeking-analogien har Lembcke oversat direkte fra Baden-Powell. Til gengæld har han udeladt Baden-Powells brug af fortiden. Udover Rudyard Kiplings ”Kim” som

⁷⁷ Trommer 1990, s. 268f

⁷⁸ Holm 1943, s. 82.

⁷⁹ Lembcke 1910, s. 3f

⁸⁰ Trommer 1989, s 270

eksempel på en spejder, bruger Baden-Powell også en række engelske opdagelsesrejsende, imperiebyggere og -forsvarere som eksempler på tidligere spejdere. Dette bruger han en del spaltepås på.⁸¹ Effekten er, at Baden-Powell skriver spejderideen ind i det britiske imperiums glørværdige, og mere eller mindre mytiske, historie, og opbygger således en kontinuitet mellem fortid og nutid. Spejdersporten er med andre ord gammel vin på nye flasker.

En sådan historiserende argumentation har Lembcke fravalgt. En direkte oversættelse ville givetvis ikke være meningsfuld i en dansk sammenhæng, men så kunne han have indsat danske eksempler, for eksempel Valdemarerne, Absalon, Vitus Bering, eller for at tage et datidigt, Mylius-Erichsen.⁸² Det vil dog ikke sige, at fortiden helt ignoreres i *Patrouilleøvelser for Drengene*; det anbefales at lave skuespil med scener fra fædrelandshistorien for at tjene penge til patruljen.⁸³ Men det er ikke noget, der tillægges en decideret ideologisk funktion. I Lembckes udlægning kommer spejderbevægelsen derved til at fremstå som et decideret nybrud, for ikke at sige en revolution.

Endvidere bliver fædrelandet skubbet længere frem hos Lembcke, idet overskriften til indledningen i *Patrouilleøvelser for Drengene* som nævnt lyder "Hvorledes Drengene kan hjælpe deres Land", mens Baden-Powell har gemt denne opfordring til at spejdere skal hjælpe deres land i en af de såkaldte "Camp Fire Yarns", med overskriften "*Scout's Work*" altså en opbyggelig fortælling, henvendt direkte til spejderne, beregnet til at blive læst op ved et lejrbrøl eller lignende.⁸⁴ Alle disse har Lembcke enten fjernet eller redigeret, så de ikke kommer til at fremstå som separate afsnit, uden at han derved har fjernet den direkte henvendelse til spejderne. Lembcke har rent faktisk accentueret henvendelsen direkte til spejderne, idet han også har fjernet Baden-Powells *notes to instructors*, altså bemærkninger til føreren, spredt rundt omkring i teksten. Bemærkningerne kan svinge meget i karakter, fra praktiske anvisninger til mere ideologiske ytringer om det dybere formål med at inddrage de respektive elementer, f. eks. ridderlighed, i

⁸¹ Baden-Powell 1910, s. 11ff. Baden-Powell nævner bl.a. kaptajn Cook, Raleigh, Dr. Livingstone og ridderne af det runde bord. Som et lille kuriosum kan det nævnes, at Baden-Powell i spejderloven også nævner John Smith, (kendt fra *Pocahontas*) der i starten af 1600-tallet var med til at kortlægge Nordamerikas østkyst. Baden-Powell mente, at han var efterkommer af denne Smith, et krav, som kun Baden-Powell tog alvorligt. Rosenthal 1986, s. 16.

⁸² Mylius-Erichsen ville umiddelbart være et dårligt eksempel, idet han døde under sin anden ekspedition. Men det kunne netop have været et eksempel på den opofrelse, som kunne være nødvendigt for en spejder.

⁸³ Lembcke 1910, s. 138

⁸⁴ Baden-Powell 1910, s. 11ff

spejdersporten. Lembcke lægger derved i langt højere grad op til, at drengene selv skal dyrke spejdersporten.

Dermed ikke sagt, at Lembcke fjernede alle elementer henvendt til voksne. Han har nemlig formelt beholdt Baden-Powells kapitel 10, *Notes for instructors* og kaldt det *Anmærkninger til Instruktøren* men også her har han redigeret kraftigt i indholdet. Baden-Powells afsnit er både en overordnet begrundelse for spejdersporten, med det formål at forklare udenforstående, hvad den går ud på, og at redegøre for de pædagogiske og didaktiske principper, der bør anvendes.⁸⁵ Her begiver Baden-Powell sig ud i en større omgang "socialpatologi", altså en diagnosticering af de problemer, som han mente plagede den britiske nation. Han taler om "*national deterioration*"⁸⁶, der er altså tale om en forfaldstankegang. Symptomet på dette nationale forfald er den arbejdsløshed og fattigdom, som Baden-Powell ser overalt. Årsagen hertil er ikke af social, men karaktermæssig art; de arbejdsløse og fattige mangler nemlig karakter.⁸⁷ Med karakter mener Baden-Powell sparsommelighed, selvstændighed, (selv)disciplin, uselvskhed og udholdenhed. Baden-Powell mener, at grunden til at folk er arbejdsløse er, groft sagt at de ikke vil udføre et stykke arbejde, når det bliver ubehageligt, og de fattige er kun fattige, fordi de bruger deres penge på spil, druk og tobak.⁸⁸

Selv om Baden-Powell mener at samfundet er i forfald, lader det ikke til, at han føler et palingenetisk behov, idet man kan "reparere" det nuværende samfund, hvis blot man tilføjer befolkningen noget karakter. For Baden-Powell er spejdersporten en måde at indføre nogle normer, der tidligere har været gældende. Der er altså ikke noget revolutionært element i Baden-Powells ideologi. Han kan derfor ikke betegnes som fascist, men snarere som konservativ.

Der er dog en undtagelse herfra, nemlig på det pædagogiske område. Lembcke har medtaget Baden-Powells didaktik og pædagogik mere eller mindre uændret, omend i en noget forkortet form. Hovedpunkterne heri er, at drengene i høj grad

⁸⁵ Ibid. s. 287ff, Lembcke 1910, s. 143ff

⁸⁶ Baden-Powell 1910, s. 288

⁸⁷ Baden-Powell skriver sig her ind i en liberal, engelsk tradition for at anskue sociale problemer som moralske problemer. Et klassisk eksempel herpå er Samuel Smiles' *Self Help* (1859) som Baden-Powell angiver som videre læsning. Her slår Smiles til lyd for, at vejen til at forbedre arbejderklassens kår er at forbedre deres karakter, og karakteren skulle forbedres via bedre moral. Dette blev også kædet sammen med kristendommen, idet idealet var en kristen gentleman, som kobling som Baden-Powell også foretager. Mosse 1988, s. 113ff

⁸⁸ Baden-Powell 1910, s. 288f

skal være deres egne lærere, idet de så vidt muligt selv skal have lov til at prøve de praktiske ting af og begå fejltagelser.⁸⁹

Til gengæld har Lembcke ikke medtaget Baden-Powells socialpatologi. I betragtning af, hvor centralt et begreb forfaldstankegangen er for den fascistiske mentalitet, er det ganske interessant. Hvis man ser isoleret på *Patrouilleøvelser for Drenge* ser det ikke ud til, at Lembcke deler Baden-Powells forfaldstankegang. En anden forklaring kunne være, at Lembcke har udeladt et emne, der kunne være kontroversielt, men det ville ikke ligne Lembcke. Hvis han har tænkt således ville han næppe have forvist Gud fra *Patrouilleøvelser for Drenge*.

Ridderlighed

Et andet markant fravalg, som Lembcke foretog, er Baden-Powells særskilte kapitel om ridderlighed.⁹⁰ Det eneste sted man finder noget videre om dette er i spejderloven, hvor der i §5 står, at "**En Spejder er ridderlig mod kvinder og høflig mod alle ældre – særlig mod gamle Folk og Invalidere. Han tager aldrig mod Belønning for at være opmærksom og hjælpsom**".⁹¹

Baden-Powell opstillede ellers ridderen som et ideal, spejderen burde forsøge at leve op til. Baden-Powells ridderideal er, at man er beredt til at hjælpe fattige og forsvarsløse; er villig og beredt til at forsvare fædrelandet og dets ære; være ordholdende og pålidelig og udføre selv det laveste erhverv med godt humør.⁹²

At Lembcke ikke medtog afsnittet om ridderlighed skyldes ikke, at han ikke mente, at spejderne skulle gøre gode gerninger og være hjælpsomme. Tværtimod. Men igen fravælger han Baden-Powells konservative kontekst.

Spejderloven

Et andet sted, hvor Lembcke ændrede på ophavet, er et så centralt punkt som spejderloven og –løftet. Disse elementer i spejderideologien var et forsøg på at destillere hele bevægelsens tankegang ned til et overskueligt instrument.⁹³ Det er derfor interessant at se, hvorledes Lembcke redigerede hér, specielt fordi man kan være sikker på, at det ikke er pladshensyn, der spillede ind.

⁸⁹ Lembcke 1910, s. 140ff. For DDS' pædagogik se Yding 2001, s. 43f

⁹⁰ Baden-Powell 1910, s. 208-235.

⁹¹ Lembckes fremhævelse. Lembcke 1910, s. 14

⁹² Baden-Powell 1910, s. 210

⁹³ Rosenthal 1986, s. 108

Umiddelbart har Lembcke forholdt sig forholdsvis loyalt til Baden-Powells version af spejderloven. Der er dog nogle påfaldende forskelle.⁹⁴

For det første indeholder Lembckes spejderlov ti paragraffer mod Baden-Powells ni. Det skyldes, at Lembcke har opdelt Baden-Powells §8 i to, så straffen for at bruge grov mund udskilles og får sin egen §. Begrundelsen herfor kunne være ”redaktionel”; denne paragraf *kunne* opdeles i to, men det er ikke oplagt. Spørgsmålet er så, hvorfor Lembcke har gjort det. En mulighed er, at han har ønsket at understrege disciplinen ved at fremhæve straffen, men han skriver andetsteds i *Patrouilleøvelser for Drengene*, at disciplin ikke skabes gennem straffe.⁹⁵ En anden mulighed er, at ti er et ”pænere” tal end ni, men det er påfaldende, at Lembckes spejderlov nu bliver en dekalog. Dette leder over til en anden stor forskel mellem BP’s og Lembckes spejderlove og -løfter, nemlig at Lembckes version er klinisk rensset for Gud. I Baden-Powells spejderløfte sværger spejderen troskab mod Gud, Konge og Spejderloven, og at hjælpe andre mennesker. I Lembckes spejderløfte skal spejderen love lydighed overfor sine foresatte i spejderkorpset og over for spejderloven, men *ikke* troskab over for Gud. Også en randbemærkning som i BP’s påkaldelse af Gud som begrundelse (i §6) for ikke at slå dyr ihjel, har Lembcke fjernet. Hvis man skulle sætte sagen på spidsen, kunne man spørge, om Lembcke måske har tænkt spejderloven som en erstatning for de Ti Bud, men uden Gud, endsige guddommelig inspiration? En mere nærliggende, men dog beslægtet, tolkning er, at Lembcke mere eller mindre bevidst sørger for at ramme tallet ti, der vel et eller andet sted er en kulturel arketype for en fundamental lov. Begge tolkninger indikerer under alle omstændigheder, at Lembcke anså spejderloven for at være en meget vigtig lov.⁹⁶ Dette understøttes også af, at Lembcke senere skrev, at “[...] *Spejderlovens Aand siger ikke noget om, at man skal leve – tværtimod. Den giver anvisning paa, at man kan dø. Hovedsagen er og bliver den, at Manden gør sin Pligt og holder Ærens Skjold blankt.*”⁹⁷

Et tredje punkt, hvor Lembcke foretager en ændring i spejderloven er, at han accentuerer lydigheden. Som det kan ses ovenfor, skulle spejderen i Lembckes spejderløfte afgive løfte om troskab over for sine foresatte i spejderkorpset; en

⁹⁴ Baden-Powells og Lembcke versioner af spejderlov og -løfte er vedlagt som bilag.

⁹⁵ Lembcke 1910, s. 145

⁹⁶ Ved at lave spejderloven til en dekalog foregreb Lembcke Baden-Powells 1911-udgave af spejderloven; her kom en tiende bestemmelse om at en spejder var ren i ord, tanke og handling med. Rosenthal 1986, s. 111. Denne bestemmelse vandt indpas i den danske spejderlov som en ny §10.

⁹⁷ Lembcke ”Hvad vi vil!” *SL* 1914:1, s. 1f

bestemmelse, der ikke findes i Baden-Powells spejderløfte, men dog i hans spejderlov. Lembcke kopierer det op i spejderløftet, mens han samtidig, direkte eller indirekte, beholder det i spejderlovens §§1, 2, 7 og 8. I § 2 er troskab mod konge, land, forældre og (spejder-)officerer ekspliciteret. Troskab mod disse institutioner er altså det vigtigste. Lydigheden bliver endda accentueret i forhold til Baden-Powell. I Baden-Powells §7 hedder det, at hvis spejderen får en ordre skal han adlyde den; hvis han har nogle problemer dermed, må han komme bagefter og protestere. Lembcke gengiver Baden-Powells bestemmelse og tilføjer, at hvis patruljeføreren fastholder sin ordre, er der ikke mere diskussion om dét. Spejderen har altså f. eks. ikke ret til at gå til sin tropsfører og klage over en ordre fra patruljeføreren.

Samtidig har Lembcke fjernet pligten overfor fædrelandet fra spejderløftet, hvilket synes at være en kraftig nedprioritering, men den findes trods alt stadig i selve spejderloven, og som nævnt er tjenesten for landet det første man støder på i bogen.

Religion

Det sidste markante fravalg Lembcke foretog var Baden-Powells omtale af religion som en nødvendig del af en bevægelse som spejderbevægelsen. Baden-Powell mener, at det skal ”sniges” ind i de øvrige aktiviteter, idet det ikke virker, hvis det behandles dogmatisk. F. eks. bør man om søndagen tage ud i naturen for at beundre Guds værk. Præcis hvilken religion hævder Baden-Powell, at han ikke udtaler sig om, det er op til de enkelte organisationer.⁹⁸

Dette har Lembcke altså ikke medtaget, og han har ikke sat noget i stedet. Det er nok lidt vanskeligt at konkludere noget i forhold til fascisme på dette grundlag, dog må man sige, at Lembcke tilsyneladende ikke opfatter religion som en nødvendig del af spejdersporten, og dermed ikke som en del af løsningen på de problemer, som spejdersporten skulle løse.

Samtiden i Patrouilleøvelser for Drengene

Men hvad var disse problemer så? Det er ikke noget, som Lembcke nævner i *Patrouilleøvelser for Drengene*; han angiver, at formålet med spejdersporten ”[...] er

⁹⁸ Baden-Powell 1910, s. 302. Dog betegner Baden-Powell karakter som praktisk kristendom, som burmeserne, der godt nok i teorien er buddhister, praktiserer. Baden-Powell 1910, s. 292

*gennem Øvelser og Lege at udvikle Drengenes Karakter og gøre dem til Mænd. Bevægelsen tager særligt sigte paa at udvikle Drengenes Fædrelandssind, samt lære dem Sanddruhed, Ridderlighed og Disciplin.”*⁹⁹

Dette ligner nærmest et referat i overskriftform af de dele som Lembcke ellers har fravalgt (på nær Gud). Men han forklarer ikke nærmere, hvad han lægger i begreberne, og i særdeleshed ikke over, hvilke problemer, spejdersporten skulle løse.

”Vi lever i en dekadent Periode”

Som nævnt havde Lembcke fravalgt at oversætte, og dermed viderebringe, Baden-Powells samfundspatologi i *Patrouilleøvelser for Drengene*. Men det vil ikke sige, at Lembcke ikke delte en eller anden form for dekadenceopfattelse, men indholdet var anderledes.

I december 1913 indrykkede Ove Holm, der nu var blevet tropsfører i Hellerup Trop, et indlæg i *Spejderliljen*, hvori han opfordrede til debat om spejderbevægelsens *mål*, idet man indtil nu mest havde været optaget af at diskutere spejderbevægelsens *midler*.¹⁰⁰ Holms indlæg fik tilsyneladende redaktionen af *Spejderliljen* til at opfordre Lembcke, der på dette tidspunkt var korpssinstruktør, altså ansvarlig for det praktiske spejderarbejde i korpset, til at give sit bud herpå.¹⁰¹

Lembcke slår her fast, at man levede i en dekadent periode. Med dekadence mener han, at folk lyver og bedrager, og udelukkende tænker på egen vinding, uanset midlerne. Disse tilstande, som Lembcke kalder ”*raadne*” var ikke begrænset til almindelige menneskers daglige gerning, de havde også gennemsyret det politiske liv, idet de politiske partier kun tænkte på deres særlige interesser og satte disse over alt andet.¹⁰² Efter Lembckes opfattelse var spejderbevægelsen en modbevægelse mod disse tilstande, og det ”*bolværk*” der skulle opstilles mod dette forfald, var at give ungdommen en højere moralsk standard. Denne moralske standard var udtrykt i spejderloven og – løftet, der jo som nævnt ikke bare var til at leve, men også til at dø, efter.¹⁰³

⁹⁹ Lembcke 1910, s. I

¹⁰⁰ Holm ”Hvad vil vi naa?”, *SL* 1913:12, s. 105f

¹⁰¹ Lembcke ”Hvad vi vil!”, *SL* 1914:1, s. 1f

¹⁰² *Ibid.*

¹⁰³ *Ibid.*

Umiddelbart giver dette forfald ikke anledning til palingenetiske tanker hos Lembcke, hvilket også kan ses i, at han anvender ”bolværk” som metafor. Et bolværk kan kun stoppe noget, i dette tilfælde forfaldet; ikke modvirke det.

Overordnet set deler Lembcke og Baden-Powell altså en eller anden form for forfaldstankegang, men der er stor forskel på, hvad dette forfald består i, hos Baden-Powell er det dovenskab, mens det hos Lembcke er egoisme. Til gengæld er løsningen overordnet set den samme, nemlig spejdersporten.

Populistisk ultranationalisme

Førerne og karisma

Populisme drejer sig bl.a. om ledelsesidealet. Er føreren legitim fordi han fagligt set er den dygtigste, eller fordi han er genstand for en affektiv hengivelse?

”Demagogiske Umtriebe”

Som vist ovenfor lagde Lembcke stor vægt på lydighed i et hierarkisk system, idet han bl.a. nævnte det flere gange i spejderloven. Dette var ikke tomme ord i DDS, idet det var genstand for en strid, der i første omgang involverede, hvorledes korpset skulle ledes, men den virkelige ballade kom, da man forsøgte at røre ved divisionschefernes stilling. Udgangspunktet var, at Tropsførerforeningen, der som navnet antyder var en forening for korpsets tropsførere, var begyndt at kræve at blive repræsenteret i korpsets bestyrelse. Dette udmøntede sig på korpssrådsmødet i januar 1913 i nye love, ifølge hvilke bestyrelsens medlemsantal forøgedes til ni, heraf mindst fire aktive tropsførere, og divisionscheferne skulle for fremtiden vælges af tropsførerne i deres division. Samtidig bestemtes det, at divisionen skulle ledes af en divisionschef og et divisionsråd. Til gengæld fik divisioncheferne sæde i korpssrådet, der for fremtiden skulle holde møde to gange om året.¹⁰⁴ Tidligere havde bestyrelsen bestået af seks medlemmer, nedsat af korpssrådet, der kun holdt møde én gang om året. I korpssrådet sad korpsets oprindelige stiftere, og indbudte medlemmer. Det var altså selvsupplerende, men divisionscheferne var ikke fødte medlemmer qua deres stilling som divisionschef.¹⁰⁵

¹⁰⁴ Lovændringer vedtagne paa det ordinære Korpssraadsmøde, Januar 1913, RA 10478/229-1913a

¹⁰⁵ Det Danske Spejderkorps. Formaal og Organisation som vedtaget af Korpssraadet i december 1911, RA 10478/242-1914b

Lembcke præsenterede disse ændringer i *Spejderliljen*. Det vigtigste for Lembcke var bestemmelsen om, at divisionscheferne nu skulle være medlemmer af korpsrådet, og at dette holdt møde to gange om året. Man fik dermed et forum, hvor spejdere fra hele landet kunne diskutere korpsanliggender. Derfor var det naturligt, at divisionscheferne blev valgt af deres tropsførere. At tropsførerne også bliver repræsenteret i bestyrelsen begrundede Lembcke med, at der var masser af arbejde at udføre.¹⁰⁶

I selvsamme nummer af *Spejderliljen* bliver Lembcke også interviewet om disse ændringer. Emnet for interviewet er primært forholdet mellem tropsfører og divisionschef, hvilket nok hænger sammen med, at *Spejderliljen* i udgangspunktet var Tropsførerforeningens blad (selvom det efterhånden fik karakter af officielt førerblad for DDS).¹⁰⁷

I dette interview fremhævede Lembcke, at det tiltalende som tropsfører var at have ” [...] *50 Dreng i en Trop, som man kan skalte og valte med, som man vil, at være den, der har den direkte Indflydelse paa dem og ser dem blive dygtige, raske og flinke Fyre under ens Vejledning.*”¹⁰⁸

Divisionschefen skulle til gengæld være et ophøjet og fjernt væsen, der var noget status over. Det er ikke en figur, spejderne skal have noget at gøre med til daglig. Når han endelig viste sig for spejderne, skulle det derfor være med så meget pomp og pragt som muligt.¹⁰⁹

Lovændringerne fik ikke nogen lang levetid. Allerede i det efterfølgende nummer af *Spejderliljen* kunne Lembcke fortælle, at der d. 14. marts havde været afholdt ekstraordinært korpsrådsmøde, hvor bestemmelsen om, at divisionscheferne skulle vælges af deres tropsførere var blevet strøget.

Baggrunden for kontraordren var, at fire divisionschefer ikke ville acceptere disse nye bestemmelser og derfor havde trukket sig.¹¹⁰ Begrundelsen herfor var ifølge Dalhoff-Nielsen, én af de fratrådte, at de ”[...] i Lovændringerne udtalte *Principper bærer i for høj en Grad Præget af ”Demagogiske Umtriebe til at kunne gavne Spejdersagen [...]*”¹¹¹ Til korpschefen, Oberst Liljefalk angav Dalhoff-Nielsen, at han ikke kunne tolerere, at hans myndighed skulle være afhængig af hans ”[...]

¹⁰⁶ Lembcke ”Spejderkorpset”, *SL* 1913:2, s. 9f

¹⁰⁷ Dette blev kodificeret fra september 1913.

¹⁰⁸ ”Interview” i *SL* 1913:2, s. 12

¹⁰⁹ *Ibid.* s. 12f

¹¹⁰ Lembcke ”Ordre-Kontra-Ordre-Ordre”, *SL* 1913:3, s. 17f

¹¹¹ Dalhoff-Nielsen til Hartvig-Møller, d. 12. februar 1913, RA 10478/220-1913a

*Tropsførernes Naade eller Forgodtbefindende[...]*¹¹² En anden af de fratrådte, Wenck, begrundede sin fratrædelse med, at ” *Jeg finder det ydmygende at skulle stille til Valg af mine Undergivne og jeg finder, at der her aabnes en vid Dør for en slags lokal Politik i Divisionerne med deraf følgende Intriger og Anledning til Splittelse, som kun kan virke opløsende paa Sammenholdet og føre til Spejderbevægelsens Ruin. Der trænges netop til Fasthed i Ledelsen og ikke til at demokratisere den.*”¹¹³

Det var altså ikke divisionschefernes repræsentation i korpsrådet eller tropsførernes i bestyrelsen der var anstødsstenen, men det, at divisionscheferne skulle vælges af deres undergivne.

I betragtning af, at Lembcke havde været så relativt positiv da han skulle præsentere de nye love, er det umiddelbart overraskende så positiv han alligevel er, da han skal præsentere deres delvise omstødelse. Han skriver, at det nok var en fejl ikke at indhente disse erfarne mænds råd i denne sag; en mening de så kraftigt har understreget ved at træde tilbage. Lembcke skriver, at ” *Der er Grund til at tro, at disse Bestemmelser vil styrke vor Organisation – og at Kontra-Ordren her i Modsætning til, hvad den plejer at gøre – vil give Fasthed og klare Linier.*”¹¹⁴ Umiddelbart virker det paradoksalt, at Lembcke her udtrykker tilfredshed med, at bestemmelserne, som han tidligere havde været fortaler for, blev ændret igen. Men hvis man holder i erindring, at det, Lembcke var begejstret for i de nye bestemmelser var, at man fik lettere adgang til at høre undergrundens røster, i den forstand, at man skulle have et forum, hvori man kunne diskutere korpsanliggender og udveksle erfaringer. Det repræsentativt demokratiske element, altså valget af divisionscheferne, kunne tilsyneladende godt forsvinde uden at Lembcke ville græde derover. Det er således ingenlunde givet, at Lembckes udtryk for tilfredshed med de endelige bestemmelser handlede om at gøre gode miner til slet spil.

Interessant er det også, at Lembcke allerede før omstødelsen af bestemmelsen om valg af divisionschefer slår til lyd for, at deres legitimitet vis-à-vis spejderne ikke skulle baseres på, at de var valgt af tropsførerne eller indsat af korpset, men at der skal være noget pomp og pragt over en divisionschef, og denne pomp skal ikke

¹¹² Ibid.

¹¹³ Wenck til Chefen for Spejderkorpset, uden dato, RA 10478/220-1913a

¹¹⁴ Lembcke ”Orde-Kontra•Ordre-Ordre” s.17f

”slides” af. Lembcke slår altså til lyd for, at man skal forsøge at producere karisma hos divisionscheferne.¹¹⁵

Den gode fører

I maj 1914 blev Lembcke udnævnt til stabschef og chef for hovedkvarterets sportssektion.¹¹⁶ I denne egenskab indrykkede han et længere stykke om spejdersportens mål og midler.¹¹⁷ Han gentager her, at det, spejdersporten vil, er at opbygge en fornuftig karakter, alle de praktiske øvelser er blot veje til dette mål. Derfor er det også logisk, at det vigtigste hos tropsføreren ikke er de praktiske evner ud i for eksempel lejr sport, men ”**Personen** spiller en alt opvejende Rolle ved Valget af Fører til en Spejdertrop [idet] Eksemplet er den største og vigtigste Faktor ved Karakterudviklingen.”¹¹⁸ Føreren er fører, fordi han er tror på det ideal, der skal indpodes. Det er altså et karismatisk ledelsesideal Lembcke her opstiller; føreren er fører, fordi han besidder idealer, som han kan præge drengene med. Det var altså ikke blot divisionscheferne, men også tropsføreren, der skulle besidde (eller tilføres) karisma.¹¹⁹

Men dette vil ikke sige, at drengene er en tabula rasa, der kan og skal præges på en bestemt måde; kunsten er at ” [...] fremkalde en **bevidst Fædrelandskærlighed hos Ungdommen.**”¹²⁰ Udtrykket ”at fremkalde” indikerer jo netop, at det er noget eksisterende, der skal bevidstgøres. Fædrelandsfølelsen ligger altså latent i enhver dansk dreng!¹²¹

I den forstand mener jeg godt, at man kan kalde Lembckes ledelsesideal populistisk, idet føreren jo blot udtrykker de samme idealer, som spejderne antages at være i besiddelse af; han fungerer som en art fødselshjælper.

At Lembcke tilsyneladende ikke var så repræsentativt-demokratisk anlagt understøttes af, at han i 1915 foreslog han en ændring af korpsets love, der i sin korthed lyder således:

1. Bestyrelsen ophæves.

¹¹⁵ For dette aspekt af karisma, se: Glassman 1975, s. 619f

¹¹⁶ Referat af bestyrelsemøde d. 14. maj 1914, *SL* 1914:4 s. 49f

¹¹⁷ *SL* 1914:6 og 7, indstik m. selvstændig paginering.

¹¹⁸ *Ibid.* s.2

¹¹⁹ *Ibid.*

¹²⁰ Lembcke ”Fædrelanders Tjeneste gaar forud for alt” *SL* 1917:7, s. 85 Godt nok er der tre års forskel på de udtalelser jeg hér kæder sammen, men al den stund at formålet med at fremkalde en bevidst fædrelandsfølelse var en del af korpset formålsparagraf fra begyndelse, mener jeg godt at det kan tillades.

¹²¹ *Ibid.*

2. *Korpsraadet er Korpsets højeste Myndighed. Det vælger en Korpschef paa ubestemt Tid med Ret til at afskedige ham, naar det vil.*
3. *Korpschefen vælger selv sin Stab. Han er højstbefalende over Korpset, eneste foresatte for Divisionerne og har alene Ansvar over for Korpsraadet, som han en Gang aarlig aflægger Rapport til.*¹²²

Her er der virkelig fasthed og klare linjer; det er nok så langt mod en enevældig korpschef, som man havde nogen chance for at komme. I forslaget stod det, at Hartvig-Møller på korpsrådsmødet ville fremlægge forslaget sammen med Lembckes skriftlige motivering, der desværre ikke er overleveret.¹²³ Lembcke kom dog ikke så langt med ideen, idet forslaget blev forkastet ved en enstemmig vedtaget dagsorden.¹²⁴ Men det har næppe været et forslag som Lembcke har fremsat i spøg eller som en provokation, da korpsrådet samtidig med at det forkastede forslaget vedtog at udtale ” [...] *sin Anerkendelse af Premierløjtnant Lembckes vedvarende Interesse for Spejderkorpset.*”¹²⁵ Man mente åbenbart, at der skulle lidt sukker på den bitre kage. En mulig forklaring på Lembckes forslag kan naturligvis være, at han var kommet på kant med bestyrelsen, men det logiske valg for en demokrat ville vel så være at arbejde på at få valgt en ny.

Lembcke var altså tilhænger af en autoritær ledelse, hvor herredømmet kom fra oven og ned. Uanset hvorvidt Lembcke mente at, divisionscheferne skulle udpeges eller vælges lagde han vægt på, at de skulle omgives af en vis aura; det var ikke nok, at de f. eks. var blevet valgt af tropsførerne. De skulle være noget særligt, og ikke nødvendigvis dygtige til at binde knob. I weberske termer mener jeg, at det giver god mening at tolke dette som et forsøg på at bibringe divisionscheferne karisma. Det understøttes også af, at førererne skulle tro på og ”leve” idealerne for at fremelske dem hos drengene.

Det nationale

Men hvad med nationen? Var Lembcke ultranationalist? Som det ses, fjernede Lembcke troskab mod landet fra spejderløftet, men der ingen tvivl om, at det nationale var vigtigt for Lembcke.

¹²² Hartvig-Møller til Korpsrådets medlemmer, uden dato, (men må være 1915). RA 10478/242-1914b

¹²³ Lembcke var tilsyneladende ikke med på mødet, selvom han var ”født” medlem af korpsrådet, idet dette bl.a. bestod af korpsets oprindelige stiftere.

¹²⁴ Referat af korpsrådsmøde 24. marts 1915, *SL* 1915:3-4, s. 29f

¹²⁵ *Ibid.*

Som nævnt starter *Patrouilleøvelser for Drengene* med en opfordring til drengene om at forsvare deres land, hvis og når fjenden kommer. Endvidere skal spejderen i spejderloven love troskab mod sit land (§2), eftersom dette er en pligt for spejderen, må det også være dækket af §3, der byder spejderen at gøre sin pligt, om nødvendigt med livet som indsats. Dette minder om traditionel patriotisme; i samme åndedrag som troskab over for landet er troskab over for kongen også nævnt. Men det er ikke troskab over for kongen som person, men over for kongen som et symbol for fædrelandet.¹²⁶ En sag, hvor det nationale kom op til overfladen var den såkaldte tyskerstrid i 1914.

Tyskerstriden – Lembcke går sin vej

Anledningen til denne strid var en baltisk lejr, der afholdtes i Malmø i juli 1914. Her skulle både danske, svenske og tyske spejdere deltage, og et element i lejren var et besøg i København. I dette besøg skulle de tyske spejdere også deltage, men kort tid før besøgets gennemførelse fik oberst Liljefalk, der på dette tidspunkt var spejderchef, betænkeligheder ved at lade de tyske spejdere deltage heri. Han henvendte sig derfor til den svenske lejrledelse for at få udelukket tyskerne herfra. Da svenskerne ikke ville gå med herpå, aflyste Liljefalk på egen hånd de danske spejderes deltagelse i lejren. Dette ville bestyrelsen ikke acceptere, dels fordi de fik en henvendelse fra udenrigsministeriet, dels fordi det var bestyrelse, der havde besluttet at lade danske spejdere deltage i lejren. Bestyrelsens formand, admiral Middelboe, beordrede, efter at følt sig for i bestyrelsen, derfor den danske deltagelse gennemført, hvilket den blev.¹²⁷

Dette fik imidlertid Liljefalk og fem andre, deriblandt Lembcke, til at melde sig ud af korpset.¹²⁸ Trommer tolker (fornuftigt nok) dette forløb som nationalismens møde med realpolitikken¹²⁹, men der er et moment, som han nok overser, nemlig kompetencestridigheder. Oberst Liljefalk blev nemlig fortørnet over at være blevet overtruffet af bestyrelsen. Efter lejren blev der afholdt et ekstraordinært korpssrådsmøde, hvor man vedtog en erklæring om sagen. Her begrænsede man sig til at beklage de kompetencestridigheder, der fremkom inden

¹²⁶ Lembcke "Signaler fra Spejderchefen", *SS* 1917:7, s. 85

¹²⁷ Middelboe i *SL* 1914:8, s. 67f og Trommer 1990, s. 300ff

¹²⁸ Referat af ekstraordinært korpssrådsmøde, 4. august 1914, *SL* 1914:8, s. 68

¹²⁹ Trommer 1990, s. 302

for korpsets ledelse, ” [...] paa et Tidspunkt, hvor dennes Organisation endnu ikke var fæstnet i Overensstemmelse med de kort forinden vedtagne Bestemmelser.”¹³⁰

Med kompetencestridigheder mente Middelboe givetvis, at deltagelsen i lejren og de tyske spejderes besøg i København var besluttet af korpsets bestyrelse, aflyst af spejderchefen og gennemtruffet af bestyrelsen. Spejderchefen blev altså overtruffet af bestyrelsen.

Hvorfor spejdersport?

Der er ingen tvivl om, at Lembcke så spejdersporten som en fantastisk ting. Hvis man vurderer det i forhold til Baden-Powell er der først og fremmest nogle negative slutninger, der kan drages. For det første handlede det ikke om en måde at tilføre drengen religiøse værdier på. Det handlede ej heller om at plædere for en ridderlig etos, med de elitære og hierarkiske konnotationer, der ligger implicit heri. Til gengæld handlede det i høj grad om lydighed og om at forsvare fædrelandet. Lydigheden var for så vidt hierarkisk, men hierarkiet var ikke primært baseret på praktiske, spejdermæssige færdigheder eller rang, men på karisma. Det var ej heller nok for divisionschefen at have gradstegn på, han skulle virke som var han gjort af et særligt stof.

At forsvare fædrelandet var noget, som Lembcke lagde stor vægt på; dels fik det en fremtrædende plads i *Patrouilleøvelser for Drengene*, dels viser tyskerstriden, at han var villig til at sætte handling bag. Lembcke mente altså, at fædrelandet var truet, men truslen var ikke kun ekstern. Også indefra truede undergangen; Lembcke mente tydeligvis, at samtiden var dekadent; primært på det moralske område, men det moralske forfald, specielt egoismen, havde også bredt sig til det politiske liv; de politiske partier var redskaber for særinteresser og satte disse over alt andet, dvs. over landets interesser. Der er altså en tydelig holistisk holdning hos Lembcke, og spejdersporten er en måde, at standse dette forfald. Hvis man kunne afskaffe egoismen hos drengene, ville dette vel ad åre forplante sig til det politiske liv. Det er også her, at Lembcke kunne anerkende værdien af gode gerninger (udover deres værdi i sig selv), det var en måde at bekæmpe egoismen på, ikke en vej til at indføre en slags hierarkisk ridderetos som hos Baden-Powell.

Det var altså følelsen af at være truet, både udefra og indefra, der fandt resonans hos Lembcke. Men hans forfaldstankegang havde ikke direkte givet

¹³⁰ Middelboe i *SL* 1914:8, s. 67f

anledning til palingenetiske tanker, men samtidig er det tydeligt, at han ser spejdersporten som repræsentant for noget nyt, i klar modsætning til Baden-Powell.

4 Lembcke, spejdersport og fascisme 1916-1922

Lembckes udmelding af DDS var ikke nogen endegyldig handling. Tværtimod; han havde på dette tidspunkt stadig de vigtigste spejderår foran sig. Tilsyneladende blev han allerede i 1915 opfordret til at vende tilbage, men afviste det.¹³¹ Hans tilbagevenden til DDS måtte vente til et tidspunkt i foråret 1916, hvor han træder ind på scenen som spejderchef.¹³² I årene fremefter fremkom tre hovedlinjer i Lembckes agitation i spejderkorpset.

Den første hovedlinje var, at spejderne skulle gøre sig nyttige for samfundet; dels ved at indrette sig, så de hurtigt kunne alarmeres ved brand eller lignende, og dels ved at finde et eller andet, der kunne være det omgivende samfund til nytte, f. eks. ved at dyrke kartofler. Formålet med disse hjælpetjenester var ikke så meget de i spejderloven foreskrevne gode gerninger, men at yde sit land en patriotisk tjeneste.¹³³ Denne patriotiske tjeneste hang også sammen med den ovenfor nævnte ambition om at fremkalde en bevidst fædrelandskærlighed; hjælpetjenesten var også en måde at fremkalde denne fædrelandsfølelse.¹³⁴ Specielt under 1. verdenskrig var dette et fremherskende element.

Den anden hovedlinje var en fastere organisation af troppene; der skulle indføres tropsråd, altså en civil instans i de enkelte troppe, der skulle stå for at indsamle midler til troppens virke og sørge for at troppen ikke døde, hvis tropsføreren nedlagde sit hverv. Endelig skulle de holde opsyn med, at der ikke sneg sig uheldige elementer ind i troppen.¹³⁵

Den tredje hovedlinje, der kom lidt senere end de øvrige, var, at der til det arbejde korpset udførte skulle krasses penge ind; den første store opfordring hertil forekom i oktober 1917. Lembcke medgav, at tiderne var vanskelige, men eftersom korpsets arbejde var af så stor national betydning, tøvede man ikke med at henvende sig til offentligheden, idet man var overbevist om ”[...] at *Befolkningen*

¹³¹ Lembcke til Klaus Vedel d. 15/2 1915, RA 10478/242-1915

¹³² Der er en lakune i kildematerialet, idet i det sidste nummer af *SL* (februar 1916) er Wegener stadig spejderchef. Det tidligste spor af Lembcke som spejderchef jeg kan finde, er at han d. 10. maj 1916 skriver til Westenholz, og meddeler ham, at der snarest skal holde en inspektion af forsvarsspejderne. Neerbek 1996, s. 104 og 188 (note 207)

¹³³ Lembcke ”Signaler fra Spejderchefen”, *SS* 1916:1, s. 3ff og *SS* 1917:7, s. 85f

¹³⁴ Lembcke ”Signaler fra Spejderchefen”, *SS* 1918:5, s. 54

¹³⁵ Lembcke ”Signaler fra Spejderchefen”, *SS* 1916:1, s.3ff. Med uheldige elementer tænker Lembcke givetvis på pædofile; det er altså ikke noget nyt problem for DDS.

netop i disse Tider ønsker at se Ungdommen i Bevægelse fremad[...].¹³⁶ Kun ved at gøre en virkelig indsats, kunne man opnå et resultat, ”[...] *der virkelig betyder noget for Korpset – og for Landet.*”¹³⁷ Der blev derfor iværksat en efterårskampagne, i hvilken der på allehånde måder skulle agiteres for spejdersagen ved hjælp af opvisninger, pressemeddelelser og alt muligt andet. I forbindelse hermed skulle der samles penge ind.¹³⁸ Lembcke mente, at mindst 80.000, helst 100.000 kr. var nødvendigt; ellers kunne man ligeså godt lukke korpset.¹³⁹ Der skulle derfor nedsættes indsamlingskomitéer over hele landet; Lembcke var formand for den københavnske komité. Denne komite udsendte to skrivelser, der kunne fungere som skabelon for lokalkomitéernes henvendelser til mennesker, man mente havde mulighed for at støtte sagen økonomisk. Disse skrivelser var udformet forskelligt; den ene var tydeligvis henvendt til mennesker inden for erhvervslivet, idet man her fremhævede, at kapital anbragt i spejderbevægelsen, var kapital anbragt i opdragelsen af den danske ungdom, både på sjæl og legeme; en investering der ville give et godt afkast. Den anden skrivelse var mere generelt formuleret. Her fremhævedes det, at spejderbevægelsen kunne bibringe ungdommen nyttige egenskaber, men det forudsatte, at der var kompetente førere til stede. Det var korpsets opgave at uddanne og føre tilsyn med denne, så spejderbevægelsen kunne komme en større del af ungdommen til gode end det var tilfældet.¹⁴⁰ Korpset skulle altså ekspandere.

Resultatet af indsatsen blev 72.195 kr, uden at Lembcke af den grund foreslog at lukke korpset.¹⁴¹ Han var rent faktisk meget tilfreds med resultatet. Dels fordi der havde været så stor interesse for spejderbevægelsen, og dels fordi man havde fået mange nye medlemmer. Samtidig havde kampagnen haft en markant demonstrativ effekt, idet det ifølge Lembcke havde vist sig, at ”[...] *det betyder noget at være et Korps, en kompakt, tæt Masse, der marcherer frem i samme Retning og med samme Fodslag og som paa et givet Signal bryder frem til Storme [...] Man opnaar mere paa den Maade, end hvor hver blot trækker til sin Side og vil alle blot tænke paa nu i støt, rolig March at gaa frem i den Retning, Parolen for Aaret*

¹³⁶ Lembcke, ”Signaler fra Spejderchefen”, SS 1917:8, s. 105

¹³⁷ Ibid.

¹³⁸ Ibid. s. 105f

¹³⁹ Ibid.

¹⁴⁰ ”2 Breve udsendt af Københavns-komitéen” SS 1917:9, s. 124

¹⁴¹ I. Christensen ”Efteraars-kampagnen 1917 – Indsamlings-Oversigt V” SS 1917:10, s. 134f

angiver, skal det ogsaa nok vise sig, at 1918 vil bringe Korpset og dets Arbejde et godt Skridt fremad."¹⁴²

Her ser man de samme holistiske aspirationer som "Vi lever i en dekadent tid" - indlæg fra 1914, men nu er de blevet foldet mere ud. Nu er det godt nok ikke landets befolkning som sådan, der skal arbejde sammen, men "kun" korpset. Men Lembcke fremhæver den generelle værdi af at fungere som en nærmest organisk helhed, hvori alle elementer agerer i takt og tilsyneladende på ordre. Nu er det holistiske element (kompakt, tæt masse) endda blevet eksplicit, mens det i 1914 var implicit.

Men hvem var befolkningen? DDS havde svært ved at rekruttere fra arbejderklassens børn, så man havde et præg af en overklasseorganisation. Det var i høj grad borgerskabets børn, der meldte sig ind i DDS, et faktum som man var sig (pinligt) bevidst.¹⁴³ DDS havde altså social slagside. Det var Lembcke ikke tilfreds med. At han mente man skulle rekruttere så mange som muligt, strækker sig helt tilbage til *Patrouilleøvelser for Drengene*, hvor han skrev, at man ikke skulle sætte kravene til duelighedstegn for højt, idet man derved risikerede at skabe en lille elite, mens resten blev tabt.¹⁴⁴ En mulighed er naturligvis, at Lembcke har ment, at det ville være lettere at opnå økonomisk støtte, hvis man betonede værdien for landet i stedet for værdien for arbejderklassens børn. Men det lader ikke til at være tilfældet; hvis man sammenligner med de kampagnebreve, som Københavns-komitéen for Spejderugen 1917, som Lembcke jo var formand for, udsendte, fremhæver Lembcke ikke specielt, at det er nationens fremtid, det drejer sig om.¹⁴⁵ Hvis al denne snak om det nationale endemål blot var af propagandamæssig art, burde det nok have været mere betonet i en sådan henvendelse til offentligheden, i forhold til i en skrivelse i et blad primært henvendt til bevægelsens førere. Dette understøttes også af, at Lembcke i 1917 skrev, at når man som fører giver drengene den ballast, spejderbevægelsen giver, har man "*... tilført sin Nation noget paaviselig [sic] nyttigt og godt – [man har] været rede til i Handling at gøre noget for denne Nation, noget, der gør en til mere dansk end den Mand, der overhovedet aldrig har tænkt paa andet end sig selv, og hvad der tjener ham*

¹⁴² Parolen var flere troppe, flere spejdere og hjælpetjeneste for by og land. Lembcke "Signaler fra Spejderchefen", *SS* 1917:10, s. 132

¹⁴³ Trommer 1990, s. 286f

¹⁴⁴ Lembcke 1910, s. 153f

¹⁴⁵ Lembcke "2 Breve udsendt af Københavns-Komitéen", *NS* 1917:9, s. 124

*bedst.*¹⁴⁶ Idealet for en mand er altså en, der sætter nationen over sig selv; det gælder dermed ikke kun drengene, men også førerne. Det er altså en yderligere understregning af, at kampen mod egoismen var en vigtig begrundelse for spejdersporten. Med egoismen tænker Lembcke ikke primært på, at man skal tænke på sine medmennesker, men at man skal ofre sig for fædrelandet.

Palingenese

Som jeg viste ovenfor, mente Lembcke, at man levede i en dekadent tid. Men denne forfaldstankegang havde ikke givet anledning til en decideret palingenetisk følelse. Det ændredes efter afslutningen af første verdenskrig. Da spændte Lembcke nemlig denne streng på sin ideologiske bue. Tilsyneladende er det bl.a. verdenskrigens ophør, der afstedkom palingenesen, men det element, der kraftigst har influeret Lembcke er nok udsigten til, at Sønderjylland kunne komme hjem til Danmark, en mulighed, der rejste en voldsom og følelsesladet debat i Danmark.¹⁴⁷

Første gang man støder på palingenese er i marts 1919, hvor Lembcke skriver: *”Verdenskrigen er endt. De gamle Tider er forbi. Solen er ved at gaa op over en ny Æra. Fra alle Sider og i alle Lande spores i dette Øjeblik Bestræbelser paa at føre Ungdommen frem mod højere Idealer, mod noget større og bedre end det, der var før, og paa at dygtiggøre, opdrage og træne den, saa den bliver i Stand til at møde de stærkt forøgede Krav, de nye Tider vil stille til den.”*¹⁴⁸

Umiddelbart ser dette ud til at passe på en prik på den fascistiske mentalitet, jeg skitserede i kapitel 2, idet samtiden efter Lembckes opfattelse ikke længere ”kun” var dekadent; Lembcke følte tydeligvis, at han (og andre) levede i et vendepunkt, hvor nye og bedre tider var ved at bryde frem. Det var ikke kun noget, der blev fremhævet internt; på plakaten, som det fra centralt hold i DDS blev foreslået at bruge i forbindelse med førerkampagner, blev det også fremhævet, at de, der meldte sig som førere var med til at bygge et nyt Danmark op.¹⁴⁹ Det var altså også noget som man i kredsen omkring Lembcke mente var et godt salgsargument. Spørgsmålet er så, om det ikke var andet; med andre ord, om

~~gået noget videre ind i debatten om Sønderjylland, hvilket måske kan undre, når nu korpset var så optaget af det nationale. På den anden side var spejderne syd for Kongeåen kraftigt involveret i agitationen op til og under folkeafstemningen d. 20. februar 1920. Jessen 1991, s. 210ff~~

¹⁴⁸ Lembcke ”Vi skal videre frem”, *NS* 1919:3, s. 57

¹⁴⁹ Se forsiden.

genfødselsretorikken kun var retorik. Det kan naturligvis ikke udelukkes, men der er intet, der tyder på det; dels fordi det er et tema, som Lembcke senere brugte i bredere sammenhænge end spejderbevægelsen, men specielt fordi det er en logisk, men ikke prædestineret, udvikling af en forfaldstankegang.

I alle de krigsførende lande var spejderbevægelsen nemlig, ifølge Lembcke, blevet anerkendt som et uundværligt led i ungdomsopdragelsen, og de neutrale lande måtte følge trop, ellers kom de bagud i konkurrencen. Altså skal spejderbevægelsen oppe sig og opnå større udbredelse. Lembcke lagde særligt vægt på, at det var de enkelte byer, der skulle støtte spejderbevægelsen. Vejen hertil var at iværksætte en ny spejderuge, så folk i byen kunne opnå kendskab til spejderbevægelsens værdi. Som Lembcke skrev: *”Lad os afholde en Spejderuge. Lad os ved en saadan samlet Aktion over hele Landet se at lukke Byens Øjne op for, hvad Spejderbevægelsen er, dens Værdi for Drengene og Nationen, dens Plads i Tingenes nye Æra.”*¹⁵⁰ Endskønt det umiddelbare virkefelt var byen, var målet stadig at give spejderbevægelsen et rygstød på nationalt plan. Også her satte Lembcke spejderbevægelsen ind i en palingenetisk sammenhæng, jvf. *Tingenes nye Æra*.

I forslaget til et program for spejderugen 1919, som Lembcke fremsatte, var der derfor også indlagt en del plæderen for oprettelse af nye troppe og kolonner og for, at byen skulle støtte sagen økonomisk. Måden man skulle sælge sig på var dels ved at vise de praktiske færdigheder, spejderne havde opnået, dels at vise spejdernes nationale sindelag, og dels ved forskellige hjælpearbejder. Det nationale sindelag blev vist ved at sælge en sønderjysk blomst og ved en flagparade, mens hjælpe tjenesterne inkluderede at spejderne skulle hjælpe deres mødre og udføre en spejdertørn for hhv. skolen og kommunen.¹⁵¹ Spejderugen skulle løbe af stablen d. 15. til 23. april, et tidspunkt, der ikke var tilfældigt valgt, idet d. 15. april var en landsdækkende ”Sønderjyllands Dag” hvor der overalt samledes ind til sønderjyderne.¹⁵² Lembcke ønskede tydeligvis at kæde spejderbevægelsen sammen med denne nationale begivenhed.

Et af målene for spejderugen var som sagt dannelsen af kolonneråd, der skulle tage ledelsen af spejderarbejdet i byen. Disse kolonneråd skulle ifølge Lembcke organiseres demokratisk, i den forstand, at de skulle bestå af ledende mænd fra alle

¹⁵⁰ Ibid.

¹⁵¹ Lembcke ”Spejderugen 1919 – Udkast til Program” NS 1919:3, s. 58f

¹⁵² NS 1919:4, s. 82

politiske lejre. Formålet hermed var, at alle skulle kunne slutte op om, og være med i, arbejdet. ”*Enhver Dreng i Byen skal kunne blive Spejder.*”¹⁵³

På dette tidspunkt har Lembckes forfaldstankegang altså vokset sig frem til en decideret palingenese, og det er ganske givet afslutningen på verdenskrigen og de dertil hørende udsigter til at få dele af Sønderjylland genforenet med Danmark, der afstedkom at denne energi blev udløst. I forhold til spejderbevægelsen er det umådeligt interessant, at Lembcke forsøgte at knytte et fremstød for, at den skulle nå ud til endnu flere i befolkningen sammen med de begivenheder, der tilsyneladende havde udløst hans egen palingenetiske energi.

Vi er alle kammerater

I efteråret 1919 drog Lembcke til England og Amerika for at studere spejderbevægelsen dér. Turen må have været indtryksfuld, for da Lembcke kom hjem, flød det de næste to år med skrivelser fra hans hånd. Et overordnet tema var ekspansion, ikke kun af korpset, men af spejdersporten som sådan. I første omgang var det dog DDS' gamle smertensbarn, forholdet til KFUM, han kastede sig over.

Samarbejde med KFUM

KFUM havde tidligere været en del af DDS, men var brudt ud. Men Lembcke fremsendte i januar 1920 et forslag til KFUM om at samle kræfterne. Essensen af Lembckes tilbud var, ifølge den officielle KFUM-historie, at KFUM skulle opløses, og de enkelte KFUM-tropper gå ind i DDS. Til gengæld ville DDS antage det engelske spejderløfte, der som nævnt indeholdt Gud.¹⁵⁴ Ændringen af spejderløftet skete faktisk ved bestyrelsens beslutning på et eller andet tidspunkt i 1920; i Lembckes årsberetning for 1920 forklares det med, at man ønsker at bringe det i overensstemmelse med det internationale spejderløfte, men det vil være oplagt (også) at se det i forbindelse med forhandlingerne med KFUM.¹⁵⁵

I Lembckes version lyder det tilbud, KFUM fik således: ”*Vi er ved at bygge op en hel ny Organisation for vort Korps, større anlagt end den, vi har nu. Kom med. Slut jer til os. Vær med til at bygge op dette nye. Lad os samlede gaa videre*

¹⁵³ Lembcke ”Spejderugen 1919 – Vi skal videre frem”, *NS* 1919:4, s. 76

¹⁵⁴ Harthøj 1985, s. 35. I Lembcke 1921 er Gud kommet med i spejderløftet, men ikke i – loven.

¹⁵⁵ Lembcke ”Aarsberetning 1921”, *NS* 1921:4, s. 44

*frem. Lad os en Gang for alle udelukke Mulighederne for denne utiltalende Kamp udadtil – den, der har vist sig uundgaaelig saaledes som staar i Øjeblikket.*¹⁵⁶

KFUM afviste ideen, men foreslog et fælles præsidium, altså en paraplyorganisation. Åbenbart indgik DDS og KFUM i forhandlinger, men efter et halvt år kuldsejlede de åbenbart. Da opsagde Lembcke den overenskomst, der havde været gældende siden KFUM oprettede deres eget korps, ifølge hvilken DDS anerkendte KFUM som spejdere, og ville samvirke med dem som sådan.¹⁵⁷ I Lembckes udlægning dels fordi KFUM'erne mente, at de var bedre mennesker end andre, og derfor kunne en KFUM'er ikke være underlagt en DDS'er, og dels fordi KFUM ville have "[...] *frie Hænder til at drive deres Propaganda for det Arbejde, der stod deres Hjærte nærmest*[...]"¹⁵⁸ Lembcke hentydede givetvis til, at KFUM vedholdende insisterede på at forkynde kristendommen; et arbejde, som han ikke havde megen sympati for. En grund til, at dette var anstødsstenen for Lembcke til at ophæve samarbejdsaftalen med KFUM kunne være, at de potentielt splittende virkninger af en kristen forkyndelse var i modstrid med hans ambition om at få alle drenge til at blive spejdere.

Også spejderne i DDS kom til at mærke de indtryk, Lembcke havde gjort sig, idet han markerede sin hjemkomst med et indlæg i *Nordisk Spejdersport*.¹⁵⁹ Her plæderede han for, at DDS skulle til at organisere arbejdet bedre end det hidtil havde været tilfældet. Modellen at følge var Amerikas og Englands spejderorganisationer, og man burde derfor indføre betalt ledelse i Danmark, så man både kunne få den nødvendige ekspertise og den stabilitet, som var tiltrængt på grund af de mange førerskifter rundt omkring i troppene.¹⁶⁰

Ekspertisen skulle ikke kun forefindes i korpshovedkvarteret; man skulle også have flere hundrede fastansatte mænd over hele landet, der kunne ofre al deres tid på opgaven. Disse mænd skulle ikke kun operere i spejderregi, idet Lembcke mente, at det var givet, at den friluftsbewægelse, som Lembcke havde observeret i Amerika og England ville komme til Danmark, og her var det oplagt for spejderkorpset at byde ind med de erfaringer, man havde opsamlet i tidens løb.¹⁶¹ Grunden til, at

¹⁵⁶ Stavefejl og manglende ord er Lembckes. Lembcke "K.F.U.M.s "Drenge-Spejdere" har ved en gennemført illoyal Konkurrence forskertset sig Retten til at være Spejdere." *NS* 1920:7, s. 122

¹⁵⁷ Harthøj 1985, s. 22

¹⁵⁸ Lembcke "K.F.U.M.s "Drenge-Spejdere"", op . cit

¹⁵⁹ Lembcke "Vi skal videre frem", *NS* 1920:1, s. 1

¹⁶⁰ Ibid.

¹⁶¹ Ibid. s. 2

friluftsbewægelsen havde vundet frem var ifølge Lembcke, at "[...] *en fuldstændig ubunden Ferietilværelse er af ret tvivlsom Værdi for Ungdommen, at denne skal være under konstant Ledelse, at man selv i Fritiden skal søgte [sic] at bygge noget godt op i den, at det det gælder om blot er at tilvejebringe en Forandring, og at Lejrlivet med sin friske Luft, sine mangesidede Idrætter, sin Karakterpaavirkning og sin Skabelse af Gruppeaand netop er den bedste Rekreation, man kan ønske sig for Ungdommen.*"¹⁶² Det gælder altså om at opdrage ungdommen, men ikke for dens egen skyld; det er ikke den bedste rekreation *ungdommen* kan ønske sig, men den bedste rekreation "man" kan ønske sig *for* ungdommen. Endvidere har Lembcke tilsyneladende i nogen grad revideret sine fra Baden-Powell overtagede pædagogiske anvisninger fra *Patrouilleøvelser for Drengene*, hvor han jo mente, at drengene primært skulle gøre deres egne erfaringer. Også de idealer, som ungdommen skulle indpodes på lejrene er interessant, specielt skabelsen af gruppeånd. Lembcke mente nemlig, at "[...] *der er altfor meget der skiller i vor Nation og altfor lidt, der samler.*"¹⁶³ Det snerper hen ad de holistiske aspirationer, som Lembcke jo tidligere havde givet udtryk for. I forlængelse heraf fremhæver Lembcke også, at man, som i England og Amerika, bør samle alle spejderne "[...] *under den samme Organisation, den samme Centralledelse, de samme Ledere i Marken.*"¹⁶⁴

Selv om Lembcke var blevet inspireret af sine indtryk fra Amerika og England var det ikke indholdet af spejdersporten der var nyt; det nye var, at man i udlandet "[...] *anerkender de ved Lejrene opnaaede gode Resultater og ønsker at udvide disse, saa de kan komme hele Ungdommen til gode.*"¹⁶⁵ Det er altså ikke blot på det organisatoriske niveau man skulle samle kræfterne; lejrlivet, der jo skabte gruppeånd, skulle udbredes til alle, og eftersom det var spejderbewægelsen, der skulle stå for disse lejre, var det spejdersporten, der skulle udbredes til alle.

Og hvorfor så det? Samtidig med ovenfor nævnte artikel i *Nordisk Spejdersport*, altså januar 1920, udsendte Lembcke en skrivelse på DDS' officielle brevpapir. Anledningen var genforeningen med Sønderjylland.¹⁶⁶ Skrivelsen, der har

¹⁶² Ibid.

¹⁶³ Ibid. s. 4

¹⁶⁴ Ibid. s. 4

¹⁶⁵ Lembckes fremhævelse. Ibid. s. 2

¹⁶⁶ Lembcke, skrivelse, "Spejdere, nu er dagen der", dat. januar 1920 Sp. Mus. M 02-01. Dateringen kan undre, idet den første afstemning i Sønderjylland først var d. 10. februar 1920. Forklaringen kan være, at Lembcke har taget forskud på glæderne, eller en tastefejl. Det er næppe et udkast, eftersom det har fundet vej til Nordjylland, idet det er fundet på Nordjysk Spejdermuseum. Man kunne

karakter af et opråb, er henvendt til de menige spejdere. Dets titel er ”*Spejdere, nu er Dagen der*”. Åbningsætningen lyder:

” *Spejdere! Dagen er der. En ny Morgenrøde er ved at bryde frem. Solen er ved at stå op over et nyt, et lyst, et lykkeligere Danmark. Natten viger, men kun altfor langsomt svinder Mørket bort – det maa løftes paa unge, senestærke Arme, vi maa staa sammen Skulder ved Skulder; vi maa syngende bære det ud af den gryende Dag.*”¹⁶⁷

Som antydet tidligere ser det ud til, at den forestående genforening med Sønderjylland har fået Lembckes blod i kog, og det er ikke udelukkende national ekstase. Som det ses af citatet ovenfor, betragter Lembcke genforeningen som et vendepunkt, fra hvilket man skal skabe et nyt Danmark, hvilket også understøttes af, at Lembcke i *Nordisk Spejdersport* opfordrede spejderne til at holde et bålarrangement dagen før genforeningen, hvortil man inviterede hele byen. Lembcke foreslog, at man sang nogle sange og fandt en taler til at holde ” [...] *en kort opflammende Tale gaaende ud paa, »at alle danske maatte være enige om i den Dag, der nu oprandt at virke med til Opnaaelsen af et lysere, et lykkeligere, et bedre Danmark.*«”¹⁶⁸ Der er altså tale om et opråb, der er gennemsyret af palingenesi! Dette kan dels ses ud fra det reelle indhold, men også ud fra sproget. Natten viger for dagen; mørke bliver til lys.

I citatet ovenfor virker det som om denne genfødsel foregår i nuet, men dette sker tilsyneladende ikke af sig selv. Lembcke skriver nemlig, at ”*Vi vil bygge op et lyst, et lykkeligt, et bedre Danmark – vi vil allesammen være med til det, men der er Jer, der som Spejdere skal gaa foran og vise Vejen.*”¹⁶⁹

Grunden til, at det er spejderne der skal gå foran og vise vejen, er at de, som Lembcke siger, ”*er gode Kammerater*”. Med gode kammerater mener han ikke, at spejderne er hjælpsomme eller lignende, men at alle spejdere er brødre. Uanset hvilket tøj man har på, er der ingen forskel, idet ”[...] *det Hjærte, der banker bag blusen og Skjortebrystet, er det samme.*”¹⁷⁰ Dette kammeratskab skal udbredes til alle voksne, idet det nye Danmark ikke kan skabes, ”[...] *før hele vor Nation føler sig*

~~er skrevet i januar 1920~~ taler, at Lembcke taler om, at ”*Sønderjyderne er med os igen*”, men det var jo ikke alle dansksindede sønderjyder, der kom det.

¹⁶⁷ Ibid.

¹⁶⁸ Lembcke ”Baal paa alle Høje” *NS* 1920:2, s. 26

¹⁶⁹ Lembcke, ”Spejdere nu er dagen der!”. op. cit

¹⁷⁰ Lembckes understregning. Ibid.

knyttet og bundet sammen af det [kammeratskabet]”. Spejderne skal derfor fortælle alle voksne de kender, om det kammeratskab de har oplevet som spejdere, så de voksne selv bliver fristet til at opleve dette kammeratskab. Lembcke angiver endda en praktisk vej til, at de voksne kan opleve dette kammeratskab: de skal starte med at blive kammerater med de folk, der lever i samme kommune som dem selv. Spejderne skal derfor opfordre deres forældre til at arbejde for dannelse af en kommunecenterorganisation, og få dem til at skrive til spejderkorpset for nærmere oplysninger derom.¹⁷¹

Umiddelbart virker det groft, at Lembcke på denne måde spænder spejderne for en vogn, der strengt taget ikke har noget med spejderkorpset at gøre. Men det har det i Lembckes optik; det er jo en udbredelse af spejderånden (i Lembckes aftapning) udover de uniformerede spejderses rækker. Hvad kommunecentrene angår kommer jeg tilbage dertil.

På sæt og vis opererer Lembcke altså med to foreninger; dels (gen)foreningen med Sønderjylland, og dels en forening internt i nationen; hele nationen skal knyttes sammen, før man kan skabe det nye Danmark. Den interne forening skal ske uanset social baggrund; den har ikke noget at sige.

Hvis man griber tilbage til Griffins fascismedefinition, er her altså både palingenesese, og ultranationalisme. Det var dog ikke kun udenfor spejderkorpsets rammer, at Lembcke slog til lyd for palingenesen.

I 1921 udsendte DDS (i form af Lembcke) en førerhåndbog, ved navn *Spejderidræt – Haandbog for Førere*. I indledningen heri plæderer Lembcke kraftigt for, at spejderkorpset mangler førere; hvilket egentlig kan undre, i betragtning af, at det er en håndbog for folk, der *var* blevet førere i korpset. Men Lembcke ønsker måske at understrege over for korpsets førere, at deres opgave er vigtig. For det er den nemlig. Lembcke skriver i indledningen, at Danmark godt nok ikke havde været i krig og dermed ramt af ydre ulykker, men ”[...] *det har været i Forfald indadtil. Vi har naaet Bunden af en Tid, der var fuld af Blødagtighed og Nydelsessyge og udpræget Egoisme – eller rettere sagt vi skal være naaet til den – og derfor må vi dette Øjeblik give os til at bryde Tidens Demoralisation ved at gaa lige imod Strømmen med en Kraftudfoldelse af **genfødende, genopbyggende** og positiv god Indflydelse.*”¹⁷²

¹⁷¹ Ibid.

¹⁷² Min fremhævelse. Lembcke 1921, s. 9

Den positive energi var ekstra nødvendig netop på dette tidspunkt. Dels fordi andre lande havde taget systematisk fat på at dygtiggøre deres ungdom, men også fordi mange lande havde fået hærdet deres ungdom gennem krigens prøvelser. Det Danmark, som nu voksede op, risikerede derfor at komme bagud i konkurrencen mellem landene.¹⁷³

Hvor sammenkædningen mellem dekadence og palingenesese før var implicit er den nu blevet eksplisit. Endvidere mener Lembcke, at en betingelse for genfødslen er, at man får mobiliseret hele ungdommen :” *DANMARK HAR 100,000 DRENGE og vordende Mænd – der kun venter paa en Fører, DER KUN VENTER PAA, AT DE SKAL TAGE LEDELSEN AF DEM.*”¹⁷⁴ Som det erindres, ville Lembcke i 1914 opstille et bolværk mod forfaldet. Det skal man for så vidt stadig, men nu er bolværket (eller brystværnet) ikke blot en stopklods, men et udgangspunkt for et angreb; førerne skal nemlig føre drengene “[...] *op over Brystværnet! [...] til en Storm for alt, hvad der er godt og sandt i Livet.*”¹⁷⁵ Her udtrykker Lembcke altså palingenesen med, at bolværket stadig skal opføres, men nu som udgangspunkt for en storm.

Dette er ikke det eneste delelement i fascismen, som Lembcke udtrykker efter første verdenskrig. Også holismen er et tilbagevendende fænomen; Lembcke er meget opsat på at få samlet nationen, og at bruge spejdersporten til dette formål, idet han mener at spejdersporten, der jo netop skaber denne gruppeånd, skal udbredes til hele ungdommen. Der er altså tydelige holistiske aspirationer. Endvidere er der ikke noget der tyder på, at Lembcke har skiftet syn på førerens rolle. Når man ser på indledningen i *Spejderidræt* lægger han stor vægt på førerens rolle, hvilket er naturligt nok i en bog henvendt til korpsets førere, men han lægger stadig vægt på, at det absolut vigtigste for en fører er den “[...] *personlige Magnetisme, som har kendetegnet Alverdens Førere lige fra den første Dag og fra Tidernes Morgen.*”¹⁷⁶ Mere konkret skal føreren selv have den rigtige karakter, adlyde spejderloven og anlægge de livsprincipper, som han vil præge drengene med. Endvidere skal han være friluftsmænd, tro fuldt og fast på spejderideen og

¹⁷³ Ibid. Det er selvfølgelig muligt, at Lembcke med ”det Danmark der nu vokser op” tænker på, at individerne skal kunne klare sig i fremtiden, men eftersom det er de fremmede lande, der skal konkurreres med er det tydeligvis landet, der er den funktionelle enhed.

¹⁷⁴ Lembckes fremhævelse. Lembcke 1921, s. 9. Tallet 100.000 er nok bare et pænt, rundt tal, Lembcke slynger ud, uden at undersøge det nøjere; ved folketællingen i 1921 var der 169.940 drenge i alderen 10-14 år, og omtrent det samme i alderen 5-9 år. Det Statistiske Departement 1924, s. 10f

¹⁷⁵ Lembcke 1921, s. 10

¹⁷⁶ Ibid. s. 103

elske menneskeheden, i særdeleshed drenge.¹⁷⁷ Det er altså stadig det karismatiske ledelsesideal Lembcke opstiller som det ideelle.

Som det ses havde Lembcke fået mange inputs i Amerika. Mange af dem er set før, men ét afgørende punkt, hvor der kan ses en ændring var, at hvor Lembcke tidligere havde set spejderbevægelsen *per se* som instrument, mente han nu, at det ikke var tilstrækkeligt. Spejdersporten skulle udbredes ud over spejderkorpsets rammer; de voksne skulle også med. Dette kan ses i hans *Spejdere nu er Dagen der*, hvor han som den praktiske vej dertil angiver kommunecentre. Det vil derfor være relevant at se lidt nærmere på disse, og specielt hvilken kontekst, de skulle indgå i.

Nationens opdragelse

I opråbet fra januar 1920 beskrev Lembcke kommunecentrene forholdsvis kort; det er centre, hvor de voksne kunne holde kommunemiddage, lave dilettantforestillinger, koncerter, massemøder med fællessang og alt muligt andet.¹⁷⁸ En nærmere behandling må man lede andetsteds efter; nemlig i en bog, som Lembcke udsendte i 1920 *Der er ikke noget ved at være Dansk*.¹⁷⁹ Selvom dette værk ikke er skrevet i direkte spejderregi, er det stadig interessant, da det handler om spejdersportens (i Lembckes version) anvendelse på det øvrige samfund, Lembcke anfører nemlig, at arbejdet med spejderbevægelsen er grundlaget for hele den aktion, det handler om; "[...] *thi Spejderbevægelsen er Nationens Opdragelse paabegyndt fra nedan [...]*" og målene for spejderbevægelsen er de samme som bogens.¹⁸⁰ Men bogen er også interessant, fordi den giver et bredere billede af Lembckes samfundssyn uden for hans sædvanlige spejderkontekst. Temaet er således mere frit.

Lembcke gør sig eksplicit til talsmand for den opvoksende generation, og han kritiserer på dennes vegne Danmark, og specielt den danske nation anno 1920 for at more sig på en smagløs måde, for at være doven og for at være optaget af *Kævl og Vrøvl*. Endvidere beklager han sig over "[...] *den Anvendelse, man her i Landet gør af Ordet Patrioter – den selvretfærdige, unfair og usportsmæssige Maade, som Folk stiller sig i Positur paa og siger: det er os, der er de rette Patrioter, og Jer, der*

¹⁷⁷ Ibid. s. 103ff

¹⁷⁸ Lembcke "Spejdere, nu er Dagen der!" op. cit.

¹⁷⁹ Lembcke 1920

¹⁸⁰ Lembckes fremhævelse. Ibid. s. 9

*ikke er det.*¹⁸¹ Lembcke er altså ikke tilfreds med den fremherskende patriotisk diskurs, det er altså ikke selve det at være patriot, han har noget imod, men det er den eksklusive måde det italesættes på. En mulighed er, at det er "Gud, Konge og Fædreland"-patriotismens monopol han kritiserer; der er tilsyneladende en anden måde at være patriot på, men det er desværre ikke et emne, han er særligt konkret med.

Endvidere tager Lembcke egoismen op igen. Han kritiserer danskerne for hver især at have deres egne små interesser, som de kæmper for. Hvordan det går i det store og hele interesserer ingen. Politikken i Danmark er et spil, som ikke interesserer nogen, dels fordi det er for indviklet, og dels fordi man på ingen måde opfordres dertil. Konsekvensen er, at danskerne er en uorganiseret hob.¹⁸²

Et tredje kritikpunkt Lembcke fremfører mod samtiden er, at Danmark, i modsætning til Amerika, er "[...] *negativ, blaseret, nedslået og » færdig med livet « - uden nationale Idealer og uden Fremtid som Nation.*"¹⁸³ Det er interessant, at Lembcke mener at, Danmark som nation betragtet er "*færdig med Livet*"; en metafor, der indikerer, at hans nationsopfattelse er organisk, og at denne organisme er i forfald. Der er altså også her en markant dekadenceopfattelse, og Lembcke kæder dette forfald sammen med palingenese; han skelner nemlig mellem "*Den gamle Tid*" og "*Den nye Tid*" hvor man givetvis kan indsætte hhv. mørke og lys, jævnfør førnævnte opråb.¹⁸⁴ Når Lembcke bruger udtrykket *Den gamle Tid* skulle man tro, at det var fortiden han omtalte, men det er om nutiden, han bruger dette udtryk; han siger, at man skal væk fra de forhold, "[...] *som har kendetegnet den gamle tid.*"¹⁸⁵

Dekadenceopfattelsen er altså noget, Lembcke har formuleret både internt i spejderkorpset og til den brede offentlighed. Men hvordan kommer man frem til dette "lyse og lykkeligere" Danmark? Lembcke fremførte allerede i opråbet til spejderne, at dette skulle foregå ved, at de voksne tilsluttede sig kommune-centerbevægelsen. Her skulle de som sagt lære det nødvendige kammeratskab i kommunen, for at det selvsamme kammeratskab kunne gøre sig gældende i hele nationen.

¹⁸⁴ F. eks. Ibid. s. 74

¹⁸⁵ Ibid. s. 74

Lembcke er tydeligvis inspireret af Amerika, noget, som han også vedkender sig, idet han kontrasterer alle disse slette forhold med Amerika, hvor man har indpodet ungdommen idealer; men ikke hvilke som helst idealer. Man har nemlig indpodet dem ægte amerikanske egenskaber. Det samme skal gøres herhjemme, bare med ægte danske idealer, (hvad de så end består i), men også nogle af de amerikanske karaktertræk, som Lembcke er begejstret for, nemlig deres fordomsfrihed og ikke mindst dynamik.¹⁸⁶ En konkret, amerikansk institution, der inspirerede Lembcke var *War Camp Community Services*, en organisation, der under første verdenskrig organiserede fritidsaktiviteter for amerikanske soldater i lokalsamfundene omkring deres kaserner.¹⁸⁷

Med Lembckes egne ord var det ”*Det var den **organiserede Krigskommune**, der brød alle Skranker ned og lærte Værdien af at staa sammen som ét Hold.*” Det er en nationalorganisation, og inkluderer derfor alle ”[...] *Klasser, Partier og Trosbekendelser.*”¹⁸⁸ I Danmark skulle kommunecentrenes aktiviteter bestå af ”*Massemøder med inspirerende Taler og Diskussioner om sociale og kommunale Spørgsmål [og] Kommunemiddage, hvor vi kan træffe hinanden, og Massemøder, hvor vi kan synge sammen og ved **Sangen faa indbanket i os Følelsen af, at vi er én Nation og et Hold paa March fremad mod det samme Maal** [...]*”¹⁸⁹ Fællessangen optræder også i opråbet til spejderne, men her mangler den yderligere begrundelse med at få indbanket følelsen af at være én nation. Den findes i hvert tilfælde ikke i den formulering; men hele formålet med kommunecentre er dér udlagt som ”godt kammeratskab” mellem de voksne; og det vil vel ikke være en overfortolkning at sætte lighedstegn mellem de to ting, altså holisme og ”*godt Kammeratskab*”. Når Lembcke siger, at man ved fællessangen skal få følelsen af at være én nation, er der vel nærmest tale om integration med nationen, ikke identifikation dermed. Lembcke skriver jo ikke, at man skal opnå følelsen af at være en *del af eller tilhøre* én nation; man *er* en nation. Selv om forskellen nok er subtil er den ikke uvæsentlig; i Lembckes formulering integreres individet i nationen, det nøjes ikke med at identificere sig dermed.

¹⁸⁶ Ibid. s. 32 og 131

¹⁸⁷ Bristow 1996, s. 36

¹⁸⁸ Lembckes fremhævelse. Lembcke 1920, s. 122

¹⁸⁹ Min fremhævelse. Ibid. s. 124

Den nye hær

Selvom Lembcke tillagde kommunecentrene og friluftsbewægelsen stor betydning som et middel til at nå frem til sit idealsamfund, var det ikke de eneste elementer. Som nævnt var Lembckes førnævnte opråb gennemsyret af palingenesen; dette antyder kraftigt, at han var revolutionært sindet, i den forstand, at han ønskede et radikalt anderledes samfund. For at vurdere dette, er det nødvendigt først at se, hvilken større kontekst, kommunecentrene skulle indgå i. Kommunecentrene (og friluftsbewægelsen) var nemlig ikke mål i dem selv; de var en del af vejen til et mål. Målet var, at få de forskellige kræfter indenfor kommunen til at arbejde sammen, og at tilvejebringe den sympati indenfor kommunen, der muliggjorde dette. Hvis man gjorde det i kommunen, ville man opnå de samme resultater på landsplan.¹⁹⁰ Måden dette skulle gøres på, var ” [...] *at opmuntre de enkelte Korporationer, Organisationer og Virksomheder og Aandsretninger til at støde frem længst muligt i den retning der netop er deres, at faa den enkelte Virksomhed til at dirigere alle sine Kræfter i samme Retning, saaledes at Samfundet i den Tid, der kommer, kan sætte sig nogle Idealer og nogle Arbejdsmaal, der er højere end de, der var, saaledes at en Række af parallelt løbende Kræfter trækker hele Samlingslinien fremad og opad og dermed hæver hele Samfundets Niveau, saaledes at det bliver hele Nationen, der er paa samlet March fremad.*”¹⁹¹

Målet er altså tydeligvis nationens march fremad, og ikke, at den enkelte skal have et spændende fritidsliv ude i kommunen. Det er også interessant, at Lembcke her rent faktisk siger, at alle i Danmark har de samme interesser og de samme mål. Godt nok taler han om, at virksomheder og åndsretninger skal gå i deres respektive retninger, men dette er tydeligvis, når det kommer til stykket, den samme retning.

At kommunecentrene er en del af et *nationalt* opdragelsesprojekt virker måske lidt underligt, al den stund, at Lembcke i opråbet til spejderne opfordrede spejderne til at propagandere for dannelsen af kommunecentrene nedefra, altså som en slags græsrodsorganisation. Men kommunecentrene skal ikke være små, autonome enheder. De skal integreres i en national organisation, *Det nationale Opdragelsesraad*, med sit eget departement, *Departementet for den nationale Opdragelse*. Under dette departement skal udover kommunecentrene også skoler, ungdomsorganisationer, hær og flåde henlægges. Hæren skulle nemlig også

¹⁹⁰ Ibid. s. 120f

¹⁹¹ Lembckes fremhævelser. Ibid. s. 133.

reformerer, endda i en sådan grad, at Lembcke mente, at man skal have en helt ny hær.¹⁹² Målet med denne nye hær er også ungdommens, og dermed nationens, opdragelse. I modsætning til den nuværende hær, vil Lembcke nemlig have en hær, hvor befalingsmænd og menige er kammerater, og som udover at bibringe soldaterne våbentekniske færdigheder også yder en åndelig og moralsk indsats for at ”[...] faa Ungdommen til at stille større personlige Krav til sig selv og at opdrage den til en samfundsmæssig forstaaelse af sine Borgerpligter – de civile saavel som de militære.”¹⁹³ Disse borgerpligter får endda forrang frem for de våbentekniske færdigheder, idet de vigtigste egenskaber, som hæren skal tilføre ungdommen er den rette ånd. ”Er den rette Aand til stede, saa følger hele Resten af sig selv.”¹⁹⁴ Den rette ånd er naturligvis kammeratskabet mellem befalingsmænd og menige. Men kammeratskabet kommer først, når den herskende opfattelse, den, at befalingsmændene er nogle ”ophøjede væsner”, ændres, det vil sige når ”[...] alle lever og aander som én Masse, naar alle Glæder og Sorger er fælles for Befalingsmændene og de Menige.” Hæren burde efter Lembckes mening lære af skolen, hvor den moderne lærer er ” [...] steget ned fra sit Kateder og har fundet Midler til at skaffe sig en naturlig Respekt og Agtelse, der gør ham til virkelig Fører for sine Drenge.”¹⁹⁵

Befalingsmændene skulle altså være af en ny type, og de skulle ikke være fastansatte, idet de ikke skulle have sikre stillinger. Deres tilværelse skulle være ” [...] en daglig Kamp for Livet i samme grad [som for alle andre]”. De skulle for størstedelens vedkommende bestå af reservebefalingsmænd, og disse skulle være folk, der i det civile var ”[...] folkets anerkendte og tilvante Førere.”¹⁹⁶ Endvidere skulle avancement ikke være på baggrund af anciennitet, men på fortjeneste, men Lembcke nævner ingen steder, at det er på de våbentekniske og taktiske områder; han siger ikke eksplicit *hvilke* kompetencer, der skal lægges vægt på. Men han mener jo, at det absolut vigtigste i hæren er den rette ånd, så det er nok hér Lembcke lægger vægten. Og den rette ånd er jo netop kammeratskabets ånd, så den rette befalingsmand må være en, der kan indgå i dette kammeratskab.

¹⁹² Ibid. s. 89

¹⁹³ Ibid. s. 96

¹⁹⁴ Ibid. s. 94

¹⁹⁵ Ibid. s. 98

¹⁹⁶ Ibid. s. 102

Alt dette er nødvendigt for at have de rette befalingsmænd, der skal være ”[...] *Folkets Opdragere og dets Førere. Og det skal Befalingsmændene i en moderne Hær og i et moderne Samfund. Uden det faar de overhovedet ikke deres Folk til at følge sig.*”¹⁹⁷

Føreridealet for befalingsmændene i Lembckes nye hær minder påfaldende meget om Lembckes karismatiske ideal for en spejderfører, så det er altså ikke et ideal, der kun gælder for spejderførere. Eftersom man i hæren skulle opdrages til borgerpligter ligger det lige for at slutte, at det karismatiske førerideal ikke kun skal gælde i spejderkorpset og hæren, *men i hele samfundet.*

Ledelsesidealet er for øvrigt ikke de eneste områder, hvor Lembckes hær skulle adskille sig fra den gamle. Der skulle nemlig også være plads til kvinder, men det vil ikke sige, at de skal være soldater i traditionel forstand. Men eftersom de også har krav på en tidssvarende uddannelse og skal være med til at gøre det nye samfund lysere og lykkeligere, skal de også have en uddannelse, der ”[...] *er nøje tilpasset efter den Rolle, der vil blive dem tildelt.*”¹⁹⁸ Der var altså på ingen måde tale om ligestilling, men ej heller om at bevare de gamle forhold. Men det er ikke et emne Lembcke berører nærmere, så det eneste der kan konstateres er, at også på kønsrolleområdet skulle der ske en eller anden form for revolution.

Alt i alt kan man hos Lembcke sammenstykke et forholdsvis bredspektret projekt, hvis formål er at skabe et nyt Danmark. Lembckes projekt var således revolutionært, men ikke revolutionært i traditionel, statsomstyrtende forstand. Det var hvad man kan kalde en kulturel revolution, idet det var en revolution fra nedenunderen, hvis praktiske virkemiddel var opdragelse af hele folket, gennem hhv. friluftsbewægelse og hær (til ungdommen) og kommunecentre til de voksne. Samtidig skal det dog holdes for øje, at det skulle styres oppefra, idet hele systemet skulle sortere under staten, igennem det nationale Opdragelsesraad.

Det overordnede mål for hele opdragelsesprojektet var at lære befolkningen at være gode kammerater, uanset klassesforhold, religion og lignende. Det var altså i allerhøjeste grad et holistisk eller transcendentalt projekt. Eller med Lembckes egne ord, det er et samfund, hvor danskerne står sammen som ”[...] *én Nation, ét Hold, hvor Opgaverne er fordelt, hvor enhver af os faar sin Plads i*

¹⁹⁷ Ibid. s. 201

¹⁹⁸ Ibid. s. 100

*Marken, hvor der er Sammenspil og godt Kammeratskab, og hvor det er **Holdet**, ikke den enkelte, der laver Maal.*"¹⁹⁹

Rammer

Én ting er, at Lembckes overordnede vision var et holistisk samfund, men hvordan skulle det organiseres i praksis? Selv om Lembcke mente, at hvis først man fik kammeratskabet på plads, ville resten komme af sig selv, skulle der i det nye lyse og lykkelige Danmark være en eller anden form for centralmagt. Umiddelbart skulle det nationale Opdragelsesraad passes ind i den eksisterende politiske infrastruktur, idet det blot skulle have sit eget departement. Men hvorledes samfundet derefter skulle struktureres omtaler Lembcke ikke, hvilket nok skyldes, at det efter hans opfattelse ikke er vigtigt, idet "[...] *det er unyttigt – og vel også unaturligt – at tænke paa en Samling gennem Politik, og man derfor i de kommende Tider vil se sig om efter andre Veje til at opnaa det ønskede Resultat.*"²⁰⁰ Som vist ovenfor, var de nye veje opdragelse af folket til kammeratskab.

Men udtalelser om det lyse og lykkelige Danmarks politiske form vil have spekulativ karakter. Et udgangspunkt er Lembckes kritik af den eksisterende politiske infrastruktur; politik er vel, set i lyset af ovenstående citat, lig med splittelse, givetvis fordi det er en slagmark for særinteresser; et sted sætter han ligefrem lighedstegn mellem politik og benspænd.²⁰¹ Og disse særinteresser er ikke reelle, idet der efter Lembckes opfattelse egentlig ikke er noget, der reelt splitter i nationen, og hvis der endelig er, skal konflikterne ikke løses på den gamle måde. Så der skal en ny form for politik til. Parlamentarismen, med dens partier, der repræsenterer hver deres interesser, har givetvis ingen plads i Lembckes nye Danmark. I den sammenhæng er det interessant, at Lembcke ikke giver udtryk for begejstring for USA eller Englands parlamentarisk-demokratiske institutioner; det eneste han er glad for, netop fordi det er demokratisk, er spejderbevægelsen og friluftsbewægelsen, som er demokratiske, fordi alle er med, en tankegang han jo også gav udtryk for i forbindelse med spejderugen 1919.²⁰² Demokrati er hos Lembcke altså ikke en styreform, men blot det, at alle på en eller anden måde er

²⁰⁰ *Ibid.* s. 108

²⁰¹ *Ibid.* s. 118

²⁰² *Ibid.* s. 32 og 74

med; det er for Lembcke en mobilisering af alle i nationen, uden at han kommer nærmere ind på, under hvilke formelle former det skal ske.

Hvis alle i nationen grundlæggende set har samme interesser, er der ingen grund til at oprette institutioner, hvorigennem forskellige interesser kan strides, som f. eks. parlamenter. Det oplagte svar ville være en eller anden form for autoritært styre, hvis legitimitet stammer fra, at føreren udtrykker folkets kollektive vilje, der jo netop kan angives i ental. Når man betænker, at Lembckes ideal for en spejderfører var, at han havde karakter og udstråling, og at han i det hele taget var tilhænger af en autoritær ledelsesform, hvor herredømmet kom ovenfra og ned, vil det være en nærliggende tolkning. En anden mulighed er en eller anden form for korporatisme. Men det er som sagt kun spekulationer.

De første kritiske røster

Lembcke strøede altså om sig med initiativer og ideer efter hjemkomsten fra Amerika, men alle disse ideer affødte umiddelbart ingen offentlig kritik. Hvad man rundt i troppene har siddet omkring lejrbalet og snakket om er ikke til at sige; det er i sagens natur ikke noget, der har givet nedslag i kildematerialet. Den første grundlæggende kritik af korpsets, og i høj grad dermed Lembckes, kurs skal man frem til januar 1921 for at finde.

Det havde form af et indlæg i *Nordisk Spejdersport*, skrevet af Poul Claussen, en af de første spejdere i Aalborg. Det var altså en af korpsets veteraner, der her rykkede i felten. Den umiddelbare anledning var, at Lembcke havde kaldt de første spejdere for en "raslebande", antageligvis fordi uniformering og opførelse ikke altid var standardiseret på den tid. Men Claussens egentlige ærinde var for så vidt ikke at skose Lembcke for sådanne bemærkninger, men at slå et slag for de idealer, som denne raslebande troede på. Grunden til, at de første spejdere blev spejdere var ifølge Claussen ikke at friluftslivet og sporten virkede tiltrækkende; det kendte de til i forvejen. Den store magnet var derimod den tiltrækning, som "[...] *den ridderlige spejderlov* [...]" udøvede.²⁰³ Desværre var dette ikke tilfældet længere. De smukke idealer fra den gang er tilsyneladende væk. For det første var korpset blevet for stort, hvilket ikke var noget problem i sig selv, men det virker for Claussen som om, størrelsen er blevet et mål i sig selv, uanset medlemmernes kvalitet. For

²⁰³ Poul Claussen "Strømkæntring." NS 1921:1-2, s. 5

Claussen er det "[...] *kvaliteten, og ikke kvantiteten, der er det afgørende.*"²⁰⁴ For det andet havde sporten taget overhånd i forhold til det åndelige element, der for Claussen er det vigtigste. Dette gør sig specielt gældende på de store korpsslejre, der efter Claussens opfattelse er af det onde. I en patrulje- eller tropslejr kan man ryste spejderne sammen i et virkeligt kammeratskab, men på en korpsslejr opsplittes de i kliker. Claussen lod derfor aldrig sin trop deltage på de store lejre. Årsagen til at korpset er kommet ud på disse vildveje er, at det er blevet (for) moderne at blive spejder. I de gode, gamle dage skulle man lide for at være spejder, og man fik derfor de rigtige typer ind i korpset, nemlig idealisterne. Da først det blev moderne at være spejder, fik man revl og krat ind, hvor man kun burde have haft de bedste. Man burde derfor rydde ud i spejderne, så salonspejdere, dvs. spejdere, der kun går op i den smarte uniform, men ikke vil bestille noget, smides ud af korpset. Men endnu vigtigere er det, at man finder bedre førere til troppene, og hvis man ikke kan finde en egnet fører, bør man slet ikke oprette en trop. Drengene er slet ikke så gode til at lede sig selv, som man tilsyneladende tror. Endvidere bør man sortere i de spejdere man optager, f. eks. ved at lade dem gå på prøve uden uniform en måned. Hvis de så er gode nok, kan man optage dem. Det skal være et privilegium at blive spejder. Claussens devise er "*Hellere ti gode spejdere end hundrede dårlige.*"²⁰⁵ Hvis korpset ikke finder tilbage til idealerne, vil de tilbageværende idealister søge bort, enten over i KFUM, eller "[...] *til et korps, endnu ikke stiftet, men som i højere grad end det nuværende kæmper for de idealer, som Baden-Powell har for øje.*"²⁰⁶ Når Claussen bruger udtrykket "et korps, endnu ikke stiftet" kunne det godt tyde på, at der allerede på dette tidspunkt, altså godt 1½ år før spejderstriden bryder ud i lys lue, rundt omkring er snak om at danne et nyt korps. På den anden side antyder Claussen, at idealisterne kunne finde på at gå over i KFUM, så hvis der har været tale om at danne et nyt korps har det næppe været særligt konkrete overvejelser. Det er umuligt at sige med sikkerhed, men under alle omstændigheder er det en slet skjult trussel. Men det har måske ikke været Claussens hensigt at skjule den særligt godt!

Idealerne som korpset havde forladt var efter Claussens opfattelse at skabe mænd med karakter, ikke at skabe sportsmænd, håndværkere, soldater eller eventyrere. Det er nemlig den rigtige karakter, der skaber lykken i livet, ikke

²⁰⁶ Ibid.

rigdom, intelligens etc. Og den rigtige mand er "[...] *manden med det sunde legeme og den fribårne rejsning, det faste, stærke, rene blik og det glade smil om læberne – manden med de klare tanker, de gode ord og den hjælpende hånd og med kærlighed til de ringe og små – manden, der er rede til at ofre sit liv for sin næste [...] - manden med det ydmyge tjenersind! Ja, tjener!*"²⁰⁷

Efter et så grundlæggende angreb på korpset skulle man tro, at Lembcke straks ville fare i blækhuset, men redaktionen af *Nordisk Spejdersport* bad Jens Hvass og Hans Passburg Olsen om at svare, angiveligt fordi de var spejdere af samme årgang som Claussen, og dermed mangeårige medlemmer af korpset og observatører deraf.²⁰⁸

Et interessant spørgsmål er, hvorfor Lembcke ikke selv svarer Claussen. Som spejderchef skulle man jo tro, at det ville være hans opgave at besvare en så bred og fundamental kritik af korpsets arbejdsmåde. Når man ydermere betænker, at det var én af Lembckes kæpheste, nemlig masserekutteringen, Claussen angreb, forekommer det endnu mere besynderligt. *Nordisk Spejdersports* forklaring er noget tynd; Lembcke var jo også spejder af samme årgang som Claussen. En forklaring kan være, at han ikke havde tid; han må på dette tidspunkt have siddet og arbejdet på *Haandbog for Førere*, der udkom i foråret 1921.²⁰⁹ Endvidere havde han jo også et arbejde at passe. Så det er én mulighed, men en anden, mere sandsynlig forklaring er, at Hvass og Olsen er blevet bedt om at svare Claussen, fordi det ikke skulle se ud som om, Lembcke styrede korpset enerådigt, og at det lige netop var *hans* meninger, der var de gældende. Hvis dette er forklaringen kunne det indikere, at det var noget, som der allerede på dette tidspunkt var nogen utilfredshed med. Det var nemlig også et emne, der kom til diskussion ved spejderstriden.

Hvass' svar er nok det mest interessante, al den stund han fik en nøglerolle at spille efter Lembckes exit fra DDS. At Lembcke har brugt udtrykket raslebande er Hvass indforstået med; der *var* virkelig tale om en raslebande de første år, indtil nyhedens interesse havde lagt sig. Specielt København var udsat for denne "*Spejderepidemi*". Derefter var der kun pionererne og ganske få troppe tilbage. Endvidere mener Hvass ikke, at der generelt set er for meget sport, og at Claussen i øvrigt har misforstået sportens formål. Sportsøvelserne er efter Hvass' opfattelse

²⁰⁷ Ibid. s. 8

²⁰⁸ Redaktionel note, *NS* 1921:1-2, s. 8

²⁰⁹ Den præcise dato lader sig ikke fastslå, men den nævnes første gang i *NS* 1921:6, s.80

både karakter- og interessegivende. Men den største forskel er, at Hvass erklærer sig lodret uenig i, at det er kvaliteten, og ikke kvantiteten der er det afgørende. ”Naar vi ikke mener, at der hos en Dreng findes Ting, som positivt kan skade Troppen, bør Drengen absolut optages.”²¹⁰ Opgaven er altså ikke kun at optage de bedste, og så gøre dem endnu bedre, men at optage så mange som muligt, og gøre dem så gode som muligt. Men Hvass er enig med Claussen i hvilken drengetype man vil skabe.²¹¹

Hans Passburg Olsens svar går mere på Claussens ytringer om lejre. Godt nok medgiver Olsen, at det fundamentale mål og skal være trops- og patruljelejrene, men korpslejrene har også flere fordele. Dels er der PR-værdien, men det også et forum for udveksling af erfaringer. Endvidere er det en mulighed for troppene til at mødes og konkurrere, og at lære hinanden at kende, og endeligt ”[...] at søge det Broderskabets Baand udvidet, der bør knytte alle Spejdere sammen.” Før dette er gjort for landets spejdere, kan man ikke knytte det samme bånd ud over hele jorden. Og det er, ifølge Olsen, idealet.²¹²

De stridende parter var altså enige om idealet for en rigtig spejder. Uenigheden gik primært på, om spejderbevægelsen skulle være en massebevægelse eller en eksklusiv elite.

En påfaldende ”mangel” i diskussionen er, at det nationale slet ikke nævnes, hverken hos Claussen, Hvass eller Olsen. De er alle enige om hvilken type menneske, der skal skabes, men det er tilsyneladende mest for drengenes egen skyld. At man skal være hjælpsom er der også enighed om, men det diskuteres ikke, om det er for nationens eller landets skyld. I den forstand er det i høj grad en pædagogisk diskussion. En forklaring er, at dette for kombattanterne er essensen i spejderbevægelsen, altså at det for dem er et pædagogisk projekt, og ikke i så høj grad et nationalt. En anden mulighed er, at det er noget, de tager for givet, og derfor ikke ser nogen grund til at nævne. Det er dog efter min mening ikke en særlig sandsynlig forklaring; de øvrige elementer, såsom hjælpsomheden, kunne lige så vel have taget for givet. Så det tyder på, at spejdersporten for alle kombattanterne i diskussionen her var et pædagogisk projekt, både i mål og midler.

Som sagt svarede Lembcke ikke Claussen da hans kritik fremkom i *Nordisk Spejdersport* i januar 1921, man måtte vente godt fire måneder inden Lembcke i

²¹⁰ Jens Hvass ingen titel, NS 1921:1-2, s. 9

²¹¹ Ibid.

²¹² Olsen ingen titel, NS, 1921:1-2, s. 10

maj 1921 svarer, og anledningen hertil var, at endnu en kritisk røst dukkede op. Det drejede sig om Bonde fra Østerbro Trop, der var en del af Københavns Division, der senere hen var en af de første divisioner, der brød ud af korpset.

Bonde havde tydeligvis mange ting han trængte til at komme af med. Indledningsvis udtrykker han tilfredshed med, at der tilsyneladende ikke længere er censur i *Nordisk Spejdersport*.²¹³ Endvidere fremfører han, at udtrykket raslebande lige så vel kan bruges til at betegne "[...] *de Spejdere, som tidlig og silde lader sig misbruge ved alle Lejligheder til » Bøsse-mænd« og raslende drager Byen rundt, hvad der sikker maa gaa ud over Skole- og Tropsarbejde.*"²¹⁴ I lighed med Claussen mener også Bonde, at der er for mange dårlige førere i korpset, og den eneste fornuftige løsning herpå er, at før man lader en fører overtage en trop, skal han gå ved en anden trop, hvor tropsføreren så kan vurdere om han er egnet. Med hensyn til idealerne mener Bonde det er svært at sige noget om, idet disse har været på noget af en slingrekurs; Lembcke har ifølge Bonde på et møde af tropsrådsmedlemmer i marts 1919 foreslået, at man skulle få nogle socialdemokrater ind i ledelsen, mens man nu har fået en prinsesse som æreschef.²¹⁵

Denne gang svarede Lembcke selv på kritikken. Årsagen til at det ikke blev overladt til andre kan være, at Lembcke følte trang til én gang for alle at sætte brokhovederne på plads; Hvass' og Olsens svar havde jo tydeligvis ikke været nok til at få kritikken til at forstumme. Lembcke benægter for så vidt ikke, at der har været censur i *Nordisk Spejdersport*, men denne er kun gået ud over Bonde, idet hans ideer ikke var så gode, som han selv gik og troede. Men Lembckes væsentligste kritik af Bondes kritik er, at den er netop det: hård og negativ kritik. Og den slags er der ikke brug for; hvis man ønsker at debattere forhold i korpset som helhed, forudsætter det "[...] *sand spejdermæssig Hjælpsomhed, absolut Kammeratskab og usvigelig Loyaltet [...]*".²¹⁶ Hvis man ønsker at hjælpe korpset, bør man i stedet fortælle om noget, der er lykkedes for en selv, og som andre kunne lære af. Sådanne indlæg er meget velkomne i *Nordisk Spejdersport*, men der kommer så godt som

²¹³ Bonde "Strømkæntring", *NS* 1921:5, s. 61. Aage Jørgensen overtog redaktionen af *Nordisk Spejdersport* i september 1920. Tidligere havde der ikke været angivet nogen redaktør som sådan, men da de nordiske spejderkorps i januar 1919 bekendtgjorde at man ville anvende *Nordisk Spejdersport* som fællesnordisk førerblad var én af bestemmelserne, at de respektive spejderchefer skulle fungere som redaktør. (*NS* 1919:1, s. 1) September 1921 er sidste gang, Aage Jørgensen optræder som redaktør. (*NS* 1921:8, s. 108)

²¹⁴ Bonde "Strømkæntring", s. 61

²¹⁵ *Ibid.* s. 62

²¹⁶ Lembcke "Med Strømmen eller imod den" *NS* 1921:5, s. 54

aldrig nogle.²¹⁷ Dén slags hører nemlig hjemme dér. Lembcke mener åbenbart, at det kun er praktiske forhold, der bør diskuteres hér; han siger nemlig, at den del af Bondes indlæg, hvor han diskuterer idealerne, slet ikke hører til i *Nordisk Spejdersport*. Hvis Bonde havde indvendinger mod nogle af de ting korpsledelsen foretog sig, kunne han sige det privat og få en forklaring, hvis den ikke var tilfredsstillende, kunne han rette henvendelse til korpsrådet, ”[...] **ti det er Korpsraadet og Korpsraadet alene som Korpsledelsen er ansvarlig overfor med Hensyn til sine Handlinger**[...]”²¹⁸ Der var nemlig en god forklaring på de ting, som Bonde beklagede sig over, uden at Lembcke tilsyneladende følte trang til at præsentere den.²¹⁹ Lembcke medgiver altså implicit, at han havde forsøgt at få nogle socialdemokrater ind i ledelsen. Interessant er det også, at Lembcke ikke føler sig forpligtiget af kritik nedefra, han modtager kun besked oppefra, nemlig fra korpsrådet. Herefter vendte Lembcke sig mod Claussens kritik. Lembcke forsvarer brugen af udtrykket ”raslebande”, fordi det er vigtigt, at spejderne tager sig godt ud i offentlighedens øjne, idet de så fungerer som reklame for spejderkorpset. Folk vil så søge nærmere oplysning om indholdet af spejdersagen. Det er vigtigt fordi Lembcke, i lighed med Hvass og Olsen, erklærer sig lodret uenig i Claussens udtalelse om, at det er kvaliteten og ikke kvantiteten, der er det vigtigste. Tværtimod: ”[...] *det danske Spejderkorps kan ikke blive stort nok.*”²²⁰ Dette skyldes, at Lembcke nærer en ubrydelig tro på DDS’ idealer, idet ”[...] *det borgerlige og nationale og internationale Ideal, vi har givet os til at kæmpe for (Spejderloven), netop er **det Drengene og Nationen har Brug for** – det og ikke nogetsomhelst andet.*”²²¹ Idealerne er de rigtige, fordi ”[...] *de hører en ny Tid til.*”²²² Alle der nærer samme overbevisning bør logisk set mene, at korpset ikke kan blive stort nok, idet opgaven var at få noget ud af det middelmådige, ikke at ” [...] *samle Nationens Eliteungdom i et Drengekorps – men at samle hele Ungdommen og føre **alle** Danmarks Drenge et Skridt videre frem* [...]”²²³

Her er der altså en afgørende forskel på Claussen og Lembcke. Mens Claussen vil skabe en elite, vil Lembcke have hele ungdommen med. Denne grundlæggende

²¹⁷ Ibid. s. 53f

²¹⁸ Lembckes fremhævelse. Ibid. s. 55

²¹⁹ Ibid. s. 55

²²⁰ Ibid. s. 57

²²¹ Lembckes fremhævelse. Ibid. s. 56f

²²² Ibid. s. 57

²²³ Lembckes fremhævelse. Ibid. s. 57

forskel kan også siges at have indflydelse på Claussens andet kritikpunkt, nemlig at man lagde for stor vægt på idrætten og for lidt på idealerne, og at det var for let at blive spejder. Hertil siger Lembcke, at der nok er troppe, hvor arbejdet med idealerne kunne opprioriteres, men han mener, at man også på dette punkt er kommet langt siden korpsets start, selvom det ikke er perfekt. Lembcke mener, at Claussen burde anvise nogle praktiske måder at indskærpe disse idealer; moralprædikener var nemlig ikke en del af DDS' pædagogik. De muligheder man havde var førerens personlige eksempel, hans tone overfor drengene, osv. Særligt fremhæver Lembcke lejrbaalsfortællinger som et element, der burde dyrkes noget mere.²²⁴ På dette punkt lader det til, at uenigheden ikke drejer sig om *indholdet*, men om *formen*, muligvis med en lille, men vigtig detalje. Som det erindres, omtalte hverken Claussen, Hvass eller Olsen, og ej heller Bonde, det nationale som et formål med spejderbevægelsen. Det er Lembcke, der indfører dette emne i diskussionen.

Med Lembckes indlæg stoppede diskussionen. Man kan diskutere, om det var en forløber for spejderstriden; både Bonde og Claussen brød ud af DDS i 1922²²⁵, og eftersom Claussen truede med noget sådant allerede i januar 1921 vil det være oplagt at se en kontinuitet. På sæt og vis gik diskussionen om idealernes højde og drøjde igen under spejderstriden, og under alle omstændigheder viser debatten, at der allerede i 1921 var folk der var alvorligt utilfredse med nogle forhold og tilsyneladende fandt det vanskeligt at komme til orde, og at der derfor foregik en vis "murren i krogene". Hvor mange der var utilfredse er svært at vurdere, selv om Claussen giver udtryk for, at der er mange der mener som ham. Hvis der var andre, udover Bonde, så har de i hvert tilfælde ikke sat sig spor i kildematerialet; der var den sidste ideologiske debat i DDS inden spejderstriden begyndte at ulme.

Samarbejde med DUI

Efter hjemkomsten fra Amerika, havde Lembcke fremsat et bredspektret projekt for folkeopdragelse. Det gik tilsyneladende i sig selv igen, men Lembcke gjorde i 1922 endnu et forsøg på at udbrede spejdersporten udover korpsets rammer, i en retning, der vakte nogen mishag, nemlig ved at tage initiativ til et samarbejde med arbejderbevægelsens ungdomsorganisation, DUI. Han havde allerede forsøgt at

række ud til arbejderklassen, da han prøvede at få et antal socialdemokrater med i korpsets ledelse, men i februar 1922 gjorde han et nyt forsøg. Han skrev nemlig til Københavns Division, og bad den om at hjælpe til med at løse fritidsproblemet i København. Sagen var den, at der var 60.000 drenge i København, hvoraf ikke engang 10.000 blev nået af de forskellige drengorganisationer. Der skulle derfor på sigt ansættes 50 faste førere, men som en begyndelse skulle der ansættes mellem en og tre førere. Men det kostede penge, og Lembcke bad derfor Københavns Division om at nedsætte en komite, der kunne være korpset behjælpelig med at gennemføre en indsamlingskampagne.²²⁶

At der skulle indsamles penge var der mildt sagt ikke noget odiøst i, men Lembcke kædede dette sammen med et samarbejde med DUI, altså med arbejderbevægelsens ungdomsorganisation. Den umiddelbare anledning hertil var, at DDS havde talt med DUI om at finde en måde, hvorpå man kunne udelukke uønskede førere fra ungdomsarbejdet. I den forbindelse havde DUI tilsyneladende udtrykt enighed med Lembcke i, at det ville være ønskeligt at ansætte faste folk rundt omkring i landet, og i provinsen måtte man af praktiske grunde deles om folkene organisationerne imellem, mens DDS i København kunne ansætte egne folk. Alene af praktiske årsager ville det derfor være oplagt at arbejde sammen om at samle penge sammen. Men dette var ikke den eneste grund, idet *"Korpset er af den Formening, at et Samarbejde med D.U.I. under disse Forhold vil være både nærliggende og ønskeligt- at der er saa rige Muligheder forbundet med det, at man slet ikke kan sige Nej til det."*²²⁷ De rige muligheder var dels, at man endelig kunne vise den sociale forståelse, der var den del af DDS' program, men også, at man derved kunne udbrede spejdersporten til det størst mulige antal drenge.²²⁸

Det ser ikke ud til, at det var et initiativ, der fik nogen større betydning; det eneste praktiske samarbejde mellem DDS og DUI, der kan findes spor af er, at 35 DUI førere i november 1922, altså efter spejderstridens udbrud, deltog i et instruktionskursus, afholdt af DDS.²²⁹

²²⁶ Afskrift af brev fra Lembcke til Københavns Division, dat. 5/2 1922, St. Ark. A 2189/35-informations- og uddannelsesmateriale. Det er umiddelbart lidt mystisk, at dette dokument ligger i Nørrejske Divisions arkiv, men forklaringen er muligvis, at København Division, der var et støttepunkt for udbryderne i DSF, i forbindelse med spejderstriden har afskrevet brevet og sendt det rundt. Jeg ser dog ingen grund til at betvivle indholdets rigtighed, det ligger nemlig fint i tråd med hele Lembckes tankegang.

²²⁷ Ibid. s. 2

²²⁸ Ibid.

²²⁹ "Kursus i Lejrledelse for D.U.I.'s Førere" NS 1922:10, s. 125

FDF og KFUM var også indbudt til at deltage i samarbejdet, men de havde takket nej, for KFUMs vedkommende med henvisning til deres tidligere fremførte standpunkt, hvilket må dække over de kuldsejlede forhandlinger fra foråret og sommeren 1920. KFUM havde nok også fået en vis ulyst til at samarbejde med Lembcke.

Delkonklusion - Lembcke og fascisme

Her på tærsklen til spejderstriden, er det på tide at konkludere på det første af de spørgsmål, jeg stillede i problemformuleringen, nemlig hvorvidt man hos Lembcke kan finde fascismens komponenter, og om de syntetiserede til fascisme.

Først og fremmest var Lembcke ikke begejstret for den samtid han levede i, en mentalitet, han delte med Baden-Powell. Hvis man sammenligner deres respektive samfundspatologier (!) træder nogle tydelige forskelle dog frem. Baden-Powell så det nationale forfald i mangel på karakter, eller for at udtrykke det populært, slask og slendrian, idet der var alt for mange, der ikke var beredt til at tage fat, specielt på et ubehageligt eller hårdt stykke arbejde. Konsekvensen heraf, og symptomet herpå var fattigdom. Lembcke så derimod egoismen som det store problem; samfundet var splittet fordi folk tænkte på sig selv. Altruismen var for Lembcke bl.a. en måde at samle samfundet eller nationen på. Lembcke så klare politiske konsekvenser, idet han også så splittelsen og egoismen i det politiske liv, og spejderbevægelsen var også en måde at standse dette på. Men umiddelbart så Lembcke ikke spejderbevægelsen som andet end en måde at standse dette forfald på, men der skete en forskydning af Lembckes tankegang, fra kampen for at standse egoismen til kampen for at skabe en holistisk nation. Hvor Lembcke før første verdenskrig var enig med Baden-Powell i, hvorledes man skulle løse de problemer de begge så i samtiden, muterede Lembckes forfaldstankegang ved afslutningen på første verdenskrig nemlig til en decideret palingenese. Den lå måske allerede og lurede i og med, at Lembcke i *Patrouilleøvelser for Drenge* undlod at placere spejderbevægelsen i en historisk kontekst, men Lembcke formulerede det først eksplicit efter første verdenskrig. Forfaldet kunne altså ikke stoppes, der var brug for et grundlæggende nyt samfund, altså en revolution. Og i denne revolution så Lembcke tilsyneladende en meget vigtig rolle for spejdersporten, han tænkte ikke længere kun på spejderbevægelsen som instrument. Spejdersporten skulle nemlig ikke kun anvendes som opdragelsesmiddel på ungdommen; man kan i Lembckes ideer om kommunecentre og hærreform se et program for opdragelse af hele befolkningen, med de samme værdier som spejdersportens. Det nye samfund skulle altså komme via en revolution nedefra.

Lembcke gik altså tydeligvis ind for en palingenese af samfundet.

Samtidig skulle det nye samfund være holistisk, hvor individerne blev integreret i nationen. Mens palingenesen kun lå og ”lurede” før første verdenskrig, var holismen der allerede fra starten. Lembckes så før første verdenskrig sin samtid som dekadent, idet den var splittet, og hvis den tendens ikke blev stoppet, ville samfundet gå under. Denne holistiske tankegang fik yderligere vind i sejlene efter første verdenskrig, hvor hovedformålet med hele hans nationale opdragelsesprogram var at skabe grundlag for det holistiske samfund ved at få alle, uanset klasse og religion, til at arbejde sammen, og derved overskride grænserne mellem de forskellige grupper. Man kan således også bruge udtrykket transcendens. Holismen smeltede således sammen med palingenesen efter første verdenskrig. Da hans opdragelsesprojekt løb ud i sandet forsøgte han ad anden vej at komme i den ønskede retning ved at få arbejderklassens børn til at dyrke den spejdersport, som kunne lære dem værdien af kammeratskab, der for Lembcke var lig med holisme.

Lembckes ledelsesideal var tydeligvis karismatisk, men han kæder det ikke eksplicit sammen med nationen. Men hvis man tænker nationen som en spejdertrop, og tropsføreren som nationens leder, kommer man meget tæt på populistisk ultranationalisme. Eftersom Lembcke ikke gav særligt konkrete anvisninger for, hvordan hans idealsamfund skulle se ud, er det et stort ”hvis”, men det er efter min bedste overbevisning plausibelt

En anden tilgangsvinkel er at spørge, om Lembcke besad en fascistisk mentalitet. Hertil må svaret være et entydigt ja. Han mente, at landet var truet, dels udefra (fra Tyskland), men også indefra af splittelse. Denne dekadente samtid var ved at vige til fordel for en ny tid, præget af holisme.

Det er selvfølgelig muligt, at tidspunktet for udviklingen i Lembckes tankegang var tilfældigt, men det er på den anden side oplagt, at se en sammenhæng med tidspunktet. Det ser ud til, at det var udsigten til en genforening med Sønderjylland, der afstedkom Lembckes palingenese. Det var en så stor national begivenhed, at det følte som et vendepunkt. Men også den sociale uro, med strejker og lockouter, der prægede Danmark umiddelbart efter krigen kan have influeret Lembcke til at føle, at egoismen havde nået et så kraftigt omfang, at det ikke længere var nok blot at opsætte et bolværk; der måtte en regulær modoffensiv til. Det er ej heller utænkeligt, at Lembcke blev inspireret hertil af den måde, man i de krigsførende lande organiserede samfundene til at yde en

koordineret krigsindsats, Lembcke blev tydeligvis inspireret af specielt USA's indsats på dette område. Udviklingen mod et koordineret samfund gjorde sig også gældende i det neutrale Danmark, jvf. den Overordentlige Kommission.

5 Spejderstriden

DDS' historie var ikke fri for konflikter, men den i særklasse største var spejderstriden, der forløb i 1922-1923. Kort fortalt begyndte striden offentligt i juni 1922, hvor en række troppe meldte sig ud af DDS og oprettede et nyt korps, *Dansk Spejderforbund*²³⁰, der efterhånden fik tilslutning fra over halvdelen af troppene i DDS. Krisen løstes først, da Lembcke blev tvunget til at gå af i november 1923.

Starten på den konkrete proces, der førte til den afgørende splittelse i sommeren 1922, kan dateres til korpsrådsmødet i Århus d. 17. april 1922, et korpsrådsmøde, som DSF's fortalere i offentligheden henviste en del til. Korpsrådsmøde var dog blot startskuddet i krigen; casus belli skal givetvis søges længere tilbage, Claussen og Bonde havde allerede i 1921 givet udtryk for utilfredshed med nogle grundlæggende ting i korpset. Det næste tegn på utilfredshed forekom i marts 1922, da Københavns Amts Division trådte ud af korpset. Det eneste spor jeg har kunnet finde er i den redegørelse, som Spejderforbundet udsendte i forbindelse med det endelige brud i juni, hvori de blot konstaterede at ” [opremsning af divisioner, der er brudt ud] *samt Københavns Amts Division, hvilken sidste allerede udtraadte af Korpset d. 8. Marts d. A. [...]*”²³¹ Årsagen til at Københavns Amts Division trådte ud så tidligt gives ikke, den eneste forklaring, jeg kan komme på er, at det er en reaktion på, at Lembcke i februar 1922 havde opfordret Københavns Division til at samarbejde med DUI. Jeg kan ikke dokumentere, at Københavns Amts Division også blev bedt om at deltage i dette samarbejde, men eftersom det var et forsøg på at løse de københavnske drenges fritidsproblem er det muligt, at Københavns Amts Division fik en lignende opfordring. At det stort set ikke har sat spor i kildematerialet, kan måske antyde, at det ikke var korpsets største enhed, der brød ud, eller også er det blevet dysset ned.²³²

Korpsrådsmøde

Selve spejderstriden måtte afvente korpsrådsmødet i Århus d. 17. april 1922 før den brød ud. Der er, i modsætning til normal praksis, ikke noget referat af mødet i

²³⁰ Herefter DSF

²³¹ Spejderforbundet, juni 1922, St. Ark. A 2189/35-Generelle meddelelser, orientering.

²³² Pr. 1/1 1922 havde Københavns Amts Division 250 spejdere. Korpsets samlede styrke var på dette tidspunkt 4313 spejdere. ”Styrkeliste”, NS 1922: 2-3, s. 44.

Nordisk Spejdersport. Det er der til gengæld i Midtjyske Divisions blad, *Ved Lejrbaalet*. I dette referat hedder det, at ” *Kasseren forelagde Aarsregnskabet, for hvilket der gaves Decharge, samtidig med at der nedsattes et 5-Mands Udvalg til Drøftelse af Korpsets Økonomi, herunder overvejelse af mulige Besparelser på [sic] Budgettet. Desuden nedsattes et Udvalg, der skal drøfte Myndigheds- og Kommandoforholdene indenfor Korpset. Begge Udvalg skal have afgivet Beretning senest 1. Juli.*”²³³

Dette er, mig bekendt, den eneste samtidige kilde til, hvad der skete på korpsrådsmødet. Referatet giver ikke direkte udtryk for, at der havde været diskussion, men det må der have været; hvorfor skulle man ellers nedsætte hele to udvalg til at diskutere emner, man lige så vel kunne have overladt til bestyrelsen? Det tyder på, at der ikke var tillid til, at korpsets ledelse var i stand, eller måske snarere villig, til at gennemføre de ønskede forandringer. At man sendte sagerne i udvalg, kunne indikere, at diskussionen på selve mødet havde været frugtesløs.

Økonomi

Som det kan ses af citatet ovenfor, drejede uenigheden sig om korpsets økonomi og nogle myndighedsforhold. De præcise anker fremgår ikke, men en anledning til diskussionen om økonomien kunne være, at man i det sidste nummer af *Nordisk Spejdersport*, der udkom inden korpsrådsmødet, først kunne læse, at Lembcke foreslog, at man skulle forhøje korpsets årlige budget til 60.000 kr. (fra godt 40.000 kr.); divisionernes til 1200 kr. og kolonnernes til 10.000 kr. årligt, uden at angive anden finansiering, end at man igen og igen måtte forklare omverdenen, hvorfor man måtte have dem. Det er altså den samme finansiering som hidtil: indsamlinger hos offentligheden. Pengene skulle bruges til at ansætte flere faste folk, dels på korpsniveau, dels på kolonneniveau, ønsker Lembcke tidligere havde fremsat.²³⁴ På den efterfølgende side af selvsamme nummer af *Nordisk Spejdersport* blev korpsets regnskab for 1921 fremlagt, og her kunne man læse, at DDS tilsyneladende kom ud med et underskud på 8391,73 kr. ud af et budget på ca. 40.000 kr. og dette beløb måtte man tage af egenkapitalen.²³⁵ Fem sider senere kunne man så læse et forslag om enten at få troppene til at tegne understøttende

²³³ *Ved Lejrbaalet – Officielt Organ for Spejderkorpsets midtjyske Division*, nr. 3, 1922, s. 23

²³⁴ Lembcke ”Vi skal videre frem” op. cit.

²³⁵ ”Korpsregnskab 1921”, *NS* 1921:2-3, s. 37. Det er tilsyneladende kun et kasseregnskab, aktiver og passiver er ikke anført. Så hvor meget man havde at tære på er ikke til at sige.

medlemmer til korpset, eller lade troppene betale mere i kontingent til korpset, og at de indsamlinger, hvormed man hidtil i høj grad havde finansieret korpsets arbejde, næppe ville være mulige at gennemføre, både af praktiske årsager, men også fordi de var uværdige.²³⁶ Forslaget var fremsat af Einar Krenchel, der var regnskabsansvarlig for et lotteri, som DDS afholdt i 1921, og senere viste sig som en af Lembckes mere eller mindre trofaste støtter. I dette tilfælde lader det dog ikke til, at Krenchel havde koordineret indlægget med Lembcke, idet Lembcke på intet tidspunkt, hverken før eller siden, gav udtryk for, at man ikke kunne fortsætte med at samle penge ind på den sædvanlige måde, altså ved hjælp af indsamlinger og deslige.

Forslaget om korpskontingent affødte muligvis diskussion ude omkring; en sådan debat henviste en F. Weiergang i hvert tilfælde implicit til i et indlæg i *Nordisk Spejdersport*'s aprilnummer, hvor han foreslog at indføre et månedligt korpskontingent på 50 øre pr. spejder. Weiergang imødegår en indvending, som tilsyneladende har været rejst, når han skriver at ” [...] *hvem tør fastslaa Forslagets Gennemførelse som den lige Vej til Dannelsen af et Overklassekorps? – Overklassekorps heri Landet?*”²³⁷ Her aner man måske grunden til, at Lembcke ikke var fortaler for et fast kontingent; det ville afholde nogle fra at blive spejdere, og dette ville være en hindring for den massemobilisering, som han var fortaler for. Uniformen og andet udstyr var dyrt nok i forvejen.

Det kan vel være dette emne, der medførte nedsættelsen af det ene udvalg på korpsrådsmødet, og tilsyneladende var det fra det udvalg, startskuddet til oprøret kom. Det kom nemlig fra chefen for Københavns Division, O. Packness, der i starten af juni henvendte sig til korpsrådets præsident (den eneste, der ifølge vedtægterne havde myndighed til at indkalde korpsrådet), Christian Holm, og krævede et ekstraordinært korpsrådsmøde indkaldt. Det nægtede Chr. Holm, hvorpå Lembcke afskedigede Packness, angiveligt fordi Packness havde overskredet sin myndighed som divisionschef. Grunden til Packness' krav om indkaldelse til korpsrådsmøde var ifølge Krenchel, der på dette tidspunkt sad i korpsets bestyrelse, formelt at han ønskede visse lovforslag vedtaget, men den reelle grund var, at han ville vælte Lembcke og overtage hans post.²³⁸ Hvilke lovforslag kommer Krenchel ikke ind på, men det er nok ikke skudt meget forbi, hvis man antager, at det var

²³⁶ E. Krenchel ”Spejderkorpsets Økonomi”, *NS* 1922:2-3, s. 42

²³⁷ Finn Weiergang ”Vor Økonomi”, *NS* 1922:4, s. 55

²³⁸ ”Et Opgør indenfor Spejderkorpset”, *B.T.* 3/6-1922, s. 7

diskussionen fra korpsrådsmødet, der var dukket op igen, altså økonomi og ledelsesforhold. *B.T.*, der så ud til at have gode kontakter hos Lembckes modstandere, eller snarere blev brugt som talerør for disse, oplyste *en passant* et par dage senere, at "[...] *et af de Punkter, hvorom Striden staar, er Spejderkorpsets Budget.*"²³⁹ DSF oplyste i en redegørelse, de udsendte, at Packness var formand for det udvalg, der på korpsrådsmødet var blevet nedsat til at studere korpsets budget.²⁴⁰ Et sandsynligt scenario, uden jeg dog kan dokumentere det direkte, er at udvalget var blevet færdig med betænkningen (en måned før tidsfristen), og ønskede at forelægge den for korpsrådet. Betænkningen indeholdt nogle lovforslag der medførte besparelser på korpsets budget. Den hurtige og relativt brutale respons fra korpsets ledelse tyder på, at lovforslagene satte sindene i kog. Men hvad var det for lovforslag? Et emne, der gentagne gange dukkede op i diskussionen, specielt i starten af spejderstriden var Lembckes løn. Indtil december 1917 havde hans virke som spejderchef været ulønnet, men på korpsrådsmødet blev det besluttet at "*Prmlt.[premierløjtnant] C. Lembcke er engageret som Spejderchef med en Gage af 6000 Kr. aarlig.*"²⁴¹ I sig selv kan Lembckes løn ikke have været anledningen til bruddet, dertil var det for lang tid siden beslutningen blev taget, men det er næppe utænkeligt, at udvalget så det som et oplagt sted at spare; i løbet af spejderstriden er det stort set det eneste konkrete eksempel på fråds med penge, der henvises til i spejderforbundets debatindlæg. Så lovforslaget, som Packness ønskede forelagt for korpsrådet, har muligvis gået ud på at afskaffe lønnen til Lembcke. Det var jo ikke spejderchefen *per se* der skulle modtage løn, men Lembcke i sin egenskab af spejderchef. Lønnen var altså bundet op på Lembckes person, og hvis man kunne afskaffe lønnen, kunne man muligvis også slippe af med Lembcke. Dette kan måske være en del af forklaringen på, at korpsets ledelse, der jo var domineret af Lembckes støtter, reagerede så skarpt, idet det på sæt og vis var et angreb på Lembckes personlige økonomi.²⁴²

²³⁹ "Spejderkorpsets Fremtid afgøres Fredag", *B.T.* 7/6- 1922 s. 7

²⁴⁰ Spejderforbundet, juni 1922, St. Ark. A 2189/35-Generelle meddelelser, orientering.

²⁴¹ Fremhævelse i original. "Referat af korpsrådsmøde 28. december 1917", *NS* 1917:10, s. 139. Jan Majfred hævder, at årsagen til, at Lembcke ønskede at få løn var, at han ville fremstå som et passende parti for sin forlovede, Tove Risoms, familie. Majfred 1995, s. 12.

²⁴² Som sagt modtog Lembcke 6000 kr. om året. Til sammenligning tjente en faglært arbejder i København i 1923 183 øre i timen, hvilket med en 48 timers arbejdsuge og 50 arbejdsuger giver 4392 kr. om året. Det Statistiske Departement *Statistisk Aarbog 1924* København 1924, s. 128. Et andet sammenligningsgrundlag var Lembckes løn som ritmester i 1922 på 5040 kr., inkl. alle tillæg (Som ritmester var Lembcke i lønklasse j.3, hvilket gav 4800 kr. om året. Dertil kom 240 kr. i tillæg som tjenstegørende officer ved Garderhusarregimentet). *Hof – og Statskalender 1922*, Kbh. 1922, sp. 377f og 519f

Under alle omstændigheder var Packness ikke den eneste, der lagde pres på korpsrådets præsident for at få korpsrådet indkaldt, og ej heller den eneste der blev afskediget herfor. I løbet af juni blev yderligere en divisionschef, Wissum fra den katolske Hertug Knuds Division, to kolonnechefer og en tropsfører afskediget af Lembcke; en disposition spejderkorpsets bestyrelse godkendte.²⁴³ Men de kommende fronter anes allerede; fire medlemmer af bestyrelsen stemte imod, mens én undlod at stemme. Blandt modstanderne af beslutningen finder man Helge Bennike, den senere chef for DSF.²⁴⁴

Åben krig

I lyset af alle disse afskedigelser kunne *B.T.* d. 22. juni meddele, at det kunne tages for givet, at der i den allernærmeste fremtid ville blive oprettet et nyt spejderkorps, hvilket *B.T.* da også bragte meddelelse om d. 24. juni. Det nye korps fik navnet Dansk Spejderforbund.²⁴⁵

Herefter begyndte parterne at skændes offentligt. DSF lagde ud med at udsende en pressemeddelelse omkring d. 23. juni. Her brugte DSF ikke meget spaltepads på at fortælle, hvad de selv stod for, til gengæld brugte de krudtet på at forklare, hvorfor de brød ud af DDS. Grundene kan fint passes ind i rubrikkerne fra korpsrådsmødet i Århus, altså overforbrug af penge og myndigheds- og kommandoforhold. DSF anførte, at det var uforsvarligt, at Lembcke ville bruge 50.000 kr. til korpsets centraladministration; et beløb, der ikke kom troppene direkte til gode. I den forbindelse undlod de ikke at gøre opmærksom på, at Lembcke modtog 6000 kr. om året i løn for sit virke som spejderchef.²⁴⁶ Alle disse penge skulle skaffes til veje, og det foregik efter DSF's opfattelse under "*markskrigeriske og utiltalende*" former. Det er interessant, at de tilsyneladende var enige med Krenchel i, at man ikke burde fortsætte med indsamlingerne, primært fordi de var uværdige, men det vil ikke sige, at DSF gik ind for, at man skulle indføre et korpskontingent. Som det erindres fra korpsrådsmødet skulle man

²⁴³ Referat af bestyrelsesmøde 19. juni 1922, RA 10478/241

²⁴⁴ "Lembcke sejrede", *B.T.* 20/6-1922, s. 8

²⁴⁵ *B.T.* d. 22/6-1922, s. 8 og *B.T.* 24/6-1922, s. 5

²⁴⁶ Pressemeddelelse fra DSF, 23. juni 1922, St. Ark. A2189/35 – Orienterings- og informationsmateriale Nørrejske Division 1922-74. På selve meddelelsen står der blot juni 1922, men *B.T.* citerer fra meddelelsen d. 24. juni, og DSF blev dannet d. 23. juni. Så meddelelsen må være skrevet i forbindelse med stiftelsen.

diskutere nedskæringer på korpset budget, og et sted DSF mente man burde have sparet var tydeligvis Lembckes løn.

Lembckes person – og politik

Derfor kan man godt argumentere for, at klagerne over korpsets økonomiske forhold også hænger sammen med Lembckes person; et element, som DSF peger på som en anledning til deres udbrud, idet Lembcke efter deres opfattelse ikke lod til at være under bestyrelsens kontrol, og”[...] *optræder med en Vilkaarlighed og Hensynsløshed, som gør et Samarbejde med ham særdeles vanskeligt for ærekære Mænd.*”²⁴⁷ Som om dette ikke var nok, udviser Lembcke samme hensynsløshed udadtil, idet han ligger i åben konflikt med KFUM-spejderne, en bevægelse, som DSF føler sig knyttet til i mål og midler, samtidig med, at han har indledt et snævert samarbejde med DUI; en bevægelse hvis formål var af politisk art.²⁴⁸

Det var altså primært Lembckes person, der lå bag diskussionen om ”*Myndigheds- og Kommandoforholdene indenfor Korpset*” fra korpusrådsmødet i april, og det var i høj grad også Lembckes person og idealer, der efterhånden blev det primære omdrejningspunkt i debatten mellem DSF og DDS.

Intern hvervning og diskussion

Ovenfor ses, hvorledes DSF forklarede sig offentligt. Men man sendte også en meddelelse ud internt i spejderbevægelsen, utvivlsomt som et led i at få så mange som muligt til at slutte sig til DSF.²⁴⁹ Som agitation vedlagde man fra DSF’s side et uddrag af en programtale, som den nyvalgte chef for DSF, Helge Bennike, havde holdt i forbindelse med valget.

I modsætning til den pressemeddelelse, der blev sendt ud til offentligheden, bliver de økonomiske forhold, altså finansieringen af spejderarbejdet overhovedet ikke nævnt. En del af forklaringen herpå kan være, at det er Bennikes personlige opfattelse af forholdene. Men dette kan ikke være hele forklaringen; den nykonstituerede bestyrelse angiver i den udsendte skrivelse, at programtalen var grundlaget for valget af Bennike som spejderchef, og at arbejdet vil foregå efter de

²⁴⁷ Pressemeddelelse fra DSF, 23/6- 1922, op. cit.

²⁴⁸ Ibid.

²⁴⁹ ”Spejderforbundet”, juni 1922. St. Ark A2189/35 – Orienterings- og informationsmateriale Nørrejske Division 1922-74.

linjer, som Bennike heri angav, og Bennike skriver eksplicit, at han håber, at man efter at have læst hans programtale bedre vil forstå forskellen på det gamle og det nye korps. Hvis man medtænker, hvem denne skrivelse var henvendt til, kunne forklaringen jo være, at man endnu ikke havde fundet ud af, hvordan man skulle finansiere det nye korps, og derfor ikke på forhånd ville afskære sig enhver mulighed for kontingentopkrævning. Men den larm, der havde været i offentligheden på dette punkt var vel også blevet hørt i spejderbevægelsen. Så dette er ikke den mest sandsynlige forklaring. En anden mulighed er, at det økonomiske ikke var den væsentligste anledning til bruddet med Lembcke; med andre ord, at nogle kredse har brugt det høje omkostningsniveau i korpset som "løftestang" for et oprør, men en sådan konspiration er mildest talt vanskelig at dokumentere. Men der er ikke nødvendigvis en modsætning mellem de to ting; hvis man kunne omstøde korpsrådsbeslutningen fra december 1917 om at antage Lembcke som spejderchef med løn ville man både spare de 6000 kr. og muligvis slippe af med Lembcke. I DSF's love var det godt nok ikke eksplicit forbudt spejderchefen at modtage gage for hans virke, men det nævnes ej heller som en mulighed, hvilket sammenholdt med, at det i forbindelse med korpsinstruktørerne nævnes, at de kan modtage vederlag, *kan* tolkes som et implicit forbud mod løn til spejderchefen.²⁵⁰

Mens det økonomiske ikke nævnes, får Lembckes person en del kritik i Bennikes programtale; dels for hans ledelsesstil, men mestendels hans idealer. Problemet med idealerne er efter Bennikes opfattelse dels, at de mangler "*saft og kraft*", og dels er sat for lavt.²⁵¹ Idealerne mangler saft og kraft, fordi korpset har haft "[...] *en neutral Holdning overfor de mest bærende Livsværdier, nemlig de kristelige og de nationale* [...]" og derved udmarvet idealerne. Samtidig har DDS under Lembcke ført krig mod KFUM²⁵², samtidig med, at man samarbejder med DUI, i hvis retning korpsledelsen er orienteret så kraftigt, at den ikke længere kan kaldes neutral. Hvad angår Bennikes kritik af idealernes kraftesløshed går der en lige linje tilbage til Claussens kritik fra begyndelse af 1921. Bennike angriber nemlig DDS for at have sat idealerne så lavt, at alle kan slutte sig til dem; han henviser i denne forbindelse til Lembckes ytringer derom fra *Der er ikke noget ved at være*

²⁵⁰ *Love for Dansk Spejderforbund*, København 1922, s. 8f- (§§5 og 6)

²⁵¹ Ibid. bilag A. "Uddrag af Programtale"

²⁵² Bennike skriver, at man har ført "[...] *Strid med de kristelige Ungdomsforeninger* [...]" (Ibid.) hvorved han vel egentlig manipulerer; det er kun KFUM, som DDS under Lembcke har ligget i decideret strid med, og KFUM var ikke landets eneste kristne ungdomsforening. Jeg kender i hvert tilfælde ikke til, at Lembcke (endnu!) har ligget i strid med f. eks. FDF.

Dansk. I lighed med Claussen mener Bennike, at man skal sætte idealerne så højt, at de principielt bliver uopnåelige; det skal være et mål, man kan stræbe imod. Det er altså heller ikke for Bennike et mål i sig selv at få det størst mulige antal spejdere.

Et grundlæggende problem med Lembcke, og en årsag til ovenstående kalamiteter, er ifølge Bennike, at han ikke forstår den danske kultur, noget, som bl.a. giver sig udslag i, at Lembcke savner forståelse for den nationale, danske sangskat, og at” [...] *denne Mangel paa Sans for vort Folks nationale Ejendommeligheder er ogsaa Skyld i, at en Del fremmede Ideer sluges raat og søges bragt til Udførelse hos os, uden Hensyn til, at de aldeles ikke passer for vor Race, i hvert Fald ikke i den Form hvori de importeres. Jeg skal i denne Forbindelse blot minde om ”Kommunecentrene”.*”²⁵³

Alt dette gør, at korpsets ledelse, som reelt set kun består af Lembcke, Krenchel og Klaus Vedel²⁵⁴, ikke evner at give idealerne som de er udtrykt i spejderloven, et indhold, der gør, at de kan kaldes idealer. Specifikt henviser Bennike til striden med KFUM og samarbejdet med DUI. Det er det mest specifikke angrebepunkt mod Lembcke, og endvidere er det et punkt, hvor der er fuld overensstemmelse mellem DSF’s fremmeste debattører.

Vælt Altrene, knæk Kronerne, bryd Sablerne – offentligt skænderi

For DSF var det magtpåliggende at forklare, hvorfor de brød ud, både fordi de reelt set brød spejderloven med dens bud om ubetinget lydighed, men også fordi de skulle have omvendt så mange af DDS’ troppe som muligt, og dagspressen var et oplagt medie dertil. Specielt var *B.T.* villig til at lægge tryksværite til, det var nærmest DSF’s hoforgan, i hvis spalter størstedelen af debatten udspillede sig.

Det første debatindlæg, *B.T.* optog kom fra S.P. Fornjotur, der ikke havde markeret sig i synderlig grad indenfor DDS. Her fremførte han, at han allerede på korpstrådsmødet havde argumenteret for, at man ved at indgå i et samarbejde med DUI for at opnå en økonomisk fordel havde forbrudt sig mod spejderkorpsets fundamentale ideer, specielt spejderlovens §2, hvor man lovede troskab mod Gud, Konge og Fædreland. DUI var nemlig ”[...] *en Ungdomsafdeling af en Parti, hvis*

²⁵³ Ibid.

²⁵⁴ Vedel havde været med fra DDS’ første år, men hvordan han stod ideologisk *vis-à-vis* Lembcke er ikke til at afgøre. At dømme efter den ”nekrolog”, han forfattede efter Lembckes afgang, var han meget fascineret af Lembckes person og arbejdsindsats. Klavs Vedel ”Tilbageblik” NS 1923:7, s. 61ff

*Program kan udtrykkes i "vælt Altrene – knæk Kronerne – bryd Sablerne", altså der arbejder i stik modsat Retning af os og bevidst river det ned, vi bygger op [...]*²⁵⁵ Det er derfor ikke udbryderne, der har optrådt illoyalt, men Lembcke. Endvidere havde Lembcke afstedkommet, at spejderkorpset var blevet til grin ved sin snak om kommuncentre, der skulle løse alle tidens problemer. Det skal her bemærkes, at Fornjotur, i lighed med Lembcke, bestemt ikke var begejstret for samtiden; han skrev udtrykkeligt, at det var en moralsk pligt, at "[...] yde alt det Arbejde vi evner for at dæmme op for Tidens ulyksagelige Nedbrydningstendenser." Men dette gøres bedst ved at holde fast på idealerne, som de er udtrykt i spejderloven, ikke ved at "[...] tuske lidt om [idealerne] som var det brugte Klæder [...]". De nævnte idealer var nemlig virkeligt levedygtige idealer, i modsætning til Lembckes feberdrømme. Herudover kritiserer Fornjotur Lembcke for at regere korpset egenrådigt; et glimrende eksempel herpå er, at han foranledigede, at folk, der ønskede korpsets indkaldt blev ekskluderet. Også det høje pengeforbrug til administration kritiseres, specielt fremføres Lembckes høje løn.

For Fornjotur i hans offentlige udtalelser og Bennike i hans interne programtale var det altså primært fortolkningen og udførelsen af idealerne, der var det springende punkt; det økonomiske nævnes slet ikke hos Bennike, og fremføres ikke som et primært angrebepunkt hos Fornjotur. Det tyder ikke på, at det for udbryderne var den primære kilde til deres utilfredshed.

B.T.'s sympati lå tydeligvis hos DSF, således blev striden genstand for en leder d. 29. juni 1922. Selv om redaktøren, Gunner Helweg-Larsen, her påstår, at han ikke vil tage parti hvad angår de principielle stridspunkter, bemærker han "*Med ikke ringe Forbauselse [...]*", størrelsen af spejderkorpsets budget (40-50.000 kr.) i forhold til medlemstallet (ca. 5000) og Lembckes høje løn, og ikke mindst samarbejdet med en politisk ungdomsorganisation, DUI. I øvrigt havde avisen erfaret, at stridens kerne ikke var de anførte pekuniære forhold, men Lembckes person, mere specifikt hans "[...] stejle og uforsonlige Holdning overfor Oppositionen."²⁵⁶ Ansvar for splittelsen placeres altså entydigt hos Lembcke.

²⁵⁵ Fornjotur "Loyalitet og Illoyalitet – et "apropos" til Spejderstriden", *B.T.* 26/6-1922 s. 5

²⁵⁶ *B.T.* 29/6-1922, s. 1

Lembcke om spejderforbundet

Alle disse angreb kunne Lembcke naturligvis ikke ignorere; d. 30. juni fik han optaget et læserbrev i *B.T.* Det var så langt, at redaktionen måtte bringe det i to omgange. Lembcke starter med at slå fast, at spejderbevægelsen ikke er en ny bevægelse for Gud, Konge og Fædreland; i så tilfælde ville der jo ikke være noget nyt eller originalt i den. Det nye og originale i spejderbevægelsen er, at "[...] *vænne Drengene til i det daglige Liv og paa alle mulige Omraader at lægge en højere Grad af Idealitet for Dagen.*"²⁵⁷ Dette er nødvendigt for at modvirke tidens forfald; et forfald, som selv Fornjotur medgiver. Derfor er det for Lembcke meget besynderligt, at arbejdernes drengeforbund ikke må få del i spejderarbejdet; de udgør dog halvdelen af Danmarks drengeungdom. Efter Lembckes opfattelse er det hér, hunden ligger begravet; udbryderne vil bruge spejderbevægelsen som et propagandamiddel for nogle klikers særstandpunkter, alle andre skubbes til side. Det var ikke nok for dem at dyrke deres særinteresser for dem selv, de skulle partout pådutte andre dem. Som sådan er det et glimrende eksempel på den "[...] *hensynsløse Egoisme, som er tilstede i hele det danske Samfund* [...]"²⁵⁸ Og her er der (alligevel) grund til at fremhæve ét af spejderbevægelsens programpunkter, nemlig kammeratskabsfølelsen, der er den eneste vej fremad, hvis man vil egoismen til livs. Udbrydernes angst for "de røde" er ubegrundet; deres antiklerikalisme er blot et berettiget udtryk for modstand mod alt det forløjede, der findes i kirkerne; republikanismen er der ej heller grund til at tage alt for alvorligt, idet der ingen grund er til at antage, at arbejderne ønsker en anden konge end den nuværende, og anti-militarismen er i princippet en god ide, så spørgsmålet er kun, om verdensudviklingen er på et stade, hvor det er muligt. Alt i alt er "vælt altrene, knæk kronerne, bryd sablerne" idealer, der er lige så gode som Gud, Konge og Fædreland!²⁵⁹

Lembcke gør sig her til talsmand for ideer, som han tidligere har fremsat, nemlig at det gælder om at samle hele det danske folk, uanset deres særlige synspunkter på mange områder. I *Der er ikke noget ved at være Dansk* havde han jo også givet udtryk for, at der reelt set ikke var noget, der skilte i den danske nation. Denne ende spandt Lembcke videre på i anden del af sit læserbrev, der blev

bragt i *B.T.* den følgende dag. Udgangspunktet var det angiveligt høje udgiftsniveau i korpset, og selvom Lembcke ikke mente, at det var så højt endda, var det under alle omstændigheder ikke en øre for højt. Selvom man kun havde 5000 spejdere i korpset gik pengene til at fremme spejdersporten i Danmark, der havde 200.000 drenge, der kunne (underforstået: burde) være spejdere. Lembcke benægtede altså ikke, at DDS brugte en del penge, men han fremførte, at han var ked af, at det ikke var endnu flere, idet man så kunne gøre endnu mere for spejdersagen, specielt ville Lembcke gerne hyre to yngre pædagogiske professorer til at hjælpe førerne. At Lembcke modtager løn er der for ham ikke noget odiøst i; det er rart for ham at vide, hvor meget hans arbejde er værd i rede penge, uanset hvor meget spejderarbejde morede ham.

Med hensyn til, *B.T.*'s ytring om, at Lembcke ikke var en rigtig chef, fordi han ikke kunne samle, erklærer Lembcke sig uenig; en chef skal føre efter et arbejdsprogram, først da fører han. De konflikter, der potentielt ligger heri, må man tage med; i det foreliggende tilfælde måtte han støtte sig til, at han havde et flertal i bestyrelsen bag sig.²⁶⁰

Hvis Lembcke mente, at disse forklaringer ville tilfredsstille oppositionen tog han fejl; Fornjotur svarede i *B.T.* med et angiveligt dybfølt tak for, at Lembcke så tydeligt havde demonstreret overfor offentligheden, hvorfor udbryderne *måtte* bryde ud. Der er (implicit) efter Fornjoturs opfattelse tale om forræderi, når chefen for et korps, hvis medlemmer hvert år sværger troskab mod Gud, konge og fædreland, mener at *vælt altrene - knæk kronerne - bryd sablerne* er fuldt så gode idealer. Fornjotur er lodret uenig; disse idealer er tværtimod en del af tidens nedbrydningstendenser. Fornjotur er ikke uenig i, at arbejdernes sønner ville have glæde af spejdersporten, men for ham ville det oplagte være, at de meldte sig ind i spejderkorpset.²⁶¹

Også Lembckes støtter i DDS rykkede i felten. Den første var Klavs Vedel, medlem af DDS' bestyrelse. Udover nogen uenighed om, hvad der var lovet eller ikke lovet på korpsrådsmødet i april gør Vedel gældende, at Fornjotur kæmper for, at konservative idealer skal være enerådende i spejderkorpset. Fornjotur kæmper derfor mod religionsfrihed, international forståelse og "[...] *Folkets Ansvarlighed*

²⁶⁰ Lembcke, "Skal vi lade Altrene staa -?", *B.T.* 1/7-1922, s. 6

²⁶¹ Fornjotur "Tak Hr. Ritmester", *B.T.* 3/7-1922, s. 3

*ført op til de allerøverste Statsposter.*²⁶² Ifølge Vedel bør spejderkorpset have plads til begge retninger, og det er dér det springende punkt er. Få dage senere tog Ove Holm, korpsinstruktør i DDS, Vedels tråd op. Holm betragter tydeligvis spejderkorpset som et pædagogisk projekt, det skal for så vidt ikke præge spejderne med nogle specifikke idealer, men ”[...] *opdrage en karakterfast Ungdom, som i Ærlighed og Sandhed tager Stilling til Livets Problemer.*” Spejderarbejdet var også på dette punkt at sammenligne med skolen.²⁶³ Spejderkorpset skulle altså ifølge Holm skabe nogle rammer, som spejderne selv skulle fylde med idealer. Hverken Holm eller Vedel giver udtryk for nogen ambition om at samle hele det danske folk, endelige nationale ambitioner, et punkt der adskiller dem fra Lembcke.

At dømme ud fra forløbet og debatten her i starten af spejderstriden tyder det på, at det primært var Lembckes person og hans personlige ideer, der var årsagen til udbrydernes utilfredshed. Selv om der flere steder blev talt om de økonomiske forhold i korpset, gjorde Bennike det ikke i den interne hvervningskrivelse, hvilket dels kunne afspejle, at Bennike vurderede, at utilfredsheden i DDS hermed ikke var så stor, at det kunne få folk til at bryde ud, men nok mere, at det ikke for ham og andre var det afgørende punkt. Det er idealerne, der var kardinalpunktet for udbryderne, men det er tilsyneladende samarbejdet med DUI, der afstedkom, at de utilfredse tog det radikale skridt at bryde ud af korpset, tilsyneladende efter længere tids utilfredshed.

Kilderne tillader ikke at vurdere, hvad der fik de enkelte troppe til at bryde ud eller blive i DDS; at dømme ud fra en beretning fra Kongeaa Division lader det ikke til, at Lembckes person var et vægtigt argument for at blive, men det var den spejdermæssige kompetence, der fandtes i DDS. Da divisionen blev splittet vedtog de, der blev i DDS en mistillidserklæring til Lembcke, hvor de udover hans udtalelser i pressen beklagede at hans person havde afstedkommet splittelsen og at der blev brugt så mange penge i korpset. Udbryderne henviste mestendels til Lembckes person og hans udgydelser i pressen som argument for at bryde ud.²⁶⁴

²⁶² Klavs Vedel ”Defensorat for Ritmesteren”, *B.T.* 4/7-1922, s. 7 Man kan nok diskutere, om Lembcke kæmpede for det samme, jvf. hans svar på Bondes kritik.

²⁶³ Ove Holm ”Nye Indlæg i Spejderstriden”, *B.T.* 6/7-1922, s. 6

²⁶⁴ P.A. Madvig *Kampen om Kongeaa Divisionen*, RA 10478/241 – Haderslev 1922. Den er dateret efteråret 1922. Det er mig bekendt den eneste kilde til et lokalt forløb af spejderstriden. Den viser i øvrigt også, at meget afhang af, at nogle af de førende i divisionen stillede sig, et element der givetvis gjorde sig gældende andre steder. Der var ingen der spurgte de menige spejdere hvad de syntes, og ej heller nogen der syntes at have interesseret sig for det.

DSF's selvopfattelse

En ting er at vurdere spejderstriden på baggrund af stridighederne i forbindelse med bruddet, men en anden indgangsvinkel er at analysere DSF's selvopfattelse, som den kom til udtryk, når det ikke direkte handlede om at disputere med DDS. Det vil derfor være relevant kort at undersøge denne, både i forbindelse med den offentlige propaganda og den måde, man internt i DSF formulerede sin ideologi.

Spejderforbundet om spejderforbundet

Under den offentlige debat følte DSF naturligt nok trang til at fortælle offentligheden om, hvad de ville. *B.T.* stillede derfor spalteplass til rådighed, så Bennike kunne forklare sig.²⁶⁵ Bennike gjorde gældende, at DSF i modsætning til DDS havde en åndelig baggrund, som de fortolkede spejderloven efter. Spejderloven i DDS' aftapning er blot "[...] „*almindelige Idealer*”, som ikke er sat høje, end at alle kan samles om dem.”²⁶⁶ Da der ikke er ret meget, alle kan være enige om, må "idealet" derfor være sat meget lavt. Bennike specificerer ikke nærmere, hvilken åndelig baggrund han og andre i DSF bygger på, men det skal nok søges under rubrikken Gud, fædreland og muligvis konge; Bennike fremhæver fædrelandet og specielt dets historie, og den deraf følgende fædrelandsfølelse, mens hvad man i DDS kalder fædrelandsfølelse, og indlærer ved forskellige hjælpetjenester, blot er samfundsfølelse. Som det måske erindres er dette ikke hvad Lembcke mente; han mente jo netop, at de praktiske hjælpetjenester var en måde at lære fædrelandskærlighed på, ikke blot en demonstration heraf. Men det er interessant, at det er sådan Bennike "læser" Lembcke, selvom der nok også er et polemisk formål med det.

I stedet for DDS' lave "idealer" vil Bennike sætte høje, rigtige idealer, baseret på en åndelig baggrund, og specielt på fædrelandsfølelse, stammende fra en bevidsthed om og rodfæstelse i det danske folks kultur som den taler ud af folkets historie.²⁶⁷

Hvor meget vægt man skulle lægge på fortiden blev genstand for en debat i DSF; den eneste ideologiske debat, der udspillede sig i dets korte levetid.

²⁶⁵ Bennike "Hvad vi vil", *B.T.* 22/10-1922, s. 3

²⁶⁶ *Ibid.*

²⁶⁷ *Ibid.*

Anledningen var, at en P.F.J.²⁶⁸ i oktober 1922 havde indrykket et indlæg i *Spejderen*, formelt en rejseberetning fra Tyskland, men reelt et indlæg rettet mod hvad P.F.J. opfattede som det forløjede i spejderbevægelsen.²⁶⁹ Man manglede den samme forbindelse til det danske, som den tyske ungdomsbevægelse havde til det tyske. Den tyske ungdomsbevægelse var nationalt tilpasset, mens spejderbevægelsen var dårligt tilpasset. Den danske spejderbevægelsen var derfor rodløs. Men hvor skulle man finde rødderne? Det skulle man i den danske historie: ”**Vor** Tilknytning er dansk Historie, er Knud og Valdemar, er Absalon og Ansgar, er Margrethe og Dagmar... er Ingemanns Romaner og Gøngehøvdingen. Der er Stof nok, Navne nok, Fantasi nok – og Realitet nok.”²⁷⁰

Der var dog ikke realitet nok for alle; da Spejderforbundet’s førerblad, *Spejderføreren*, begyndte at udkomme i januar 1923, var der i første nummer en kritik af P.F.J.’s synspunkt.²⁷¹ Selvom skribenten, A.T., var enig med P.F.J. i mange af hans betragtninger, advarede han om, at man når man tilpassede til danske forhold ikke kastede sig ud i ”patent-patriotisme”, altså at forbene i det nationale: ”Vi kan udmærket godt tåle lidt fremmed påvirkning; friskheden må bevares, vi må forny os, og fornyelse sker udefra, ved påvirkning.[A.T. er umådeligt glad for at være dansk, men] kan nogen leve med Absalon og dronning Margrethe, så ønsker jeg dem et „sov godt”. Vi **må** se at få læst et stykke videre i Danmarkshistorien [...]”²⁷²

A.T. mente altså ikke, at man skulle lægge så megen vægt på fortiden, som P.F.J. og Bennike havde givet udtryk for. Man skulle forvente, at Bennike var røget i blækhuset, men svaret fra de ledende ideologer i Spejderforbundet kom i første omgang fra Fornjotur, og som det var forventeligt, var han lodret uenig. Nutiden var ikke så ”patent-dejlig”, som A.T. gik og troede; man skulle tilbage til tiden efter trediveårskrigen, for at finde et Europa, der kunne sammenlignes med nutiden. Fornjotur er altså ikke begejstret for nutiden, men hans løsning er ikke at skabe noget nyt, tværtom. I stedet mener Fornjotur, at man skal se tilbage; ikke for decideret at skrue tiden tilbage, men fordi ” *Et Folks Historie er en langsom*

²⁶⁸ Jeg ved ikke hvem det var; jeg har ikke været i stand til at finde en person, på hvem disse initialer (hvis det er initialer) kan passe.

²⁶⁹ P.F.J. ”Nyorientering”, *Spejderen*, 1922:1, s. 8ff

²⁷⁰ Fremhævelse i original. Ibid. s. 10

²⁷¹ A.T. ” Angaaende »Nyorientering«”, *Spejderføreren*, 1923:januar, s. 2ff. Initialerne dækker muligvis over A. Thingsted, der var chef for 1. By Kolonne, Københavns Division (DSF).

²⁷² Fremhævelse i original. Ibid. s. 4. A.T. bruger bolle-å og skriver subjekter med minuskler.

*Opbyggen, hvor hvert Slægtled lægger sine Sten ovenpaa det, de foregaaende har lagt. Men forsøger man med et foragteligt Spark at vælte det, de andre har bygget, da opdager man en Dag til sin Skræk, at man svæver i Luften, uden fast Grund under Fødderne. Begyndelsen blev gjort ved den franske Revolution – og er siden fortsat. Man har brudt med den **organiske Udvikling** [...]*²⁷³ Grunden til, at det går galt når man bryder med den organiske udvikling, er at det er ”stammens” særpræg, der har afstedkommet den eksisterende samfundsform.²⁷⁴

Fornjotur er altså her aldeles enig med Bennike, idet de begge fremhæver, at idealerne der skal bygges på er de historisk betingede ideer, der er vokset ud af det danske folks historie. De har altså begge et konservativt grundsynspunkt, idet de fremhæver den organiske udvikling.²⁷⁵ Det udelukker enhver form for revolution, og dermed også palingenese. Kontrasten til Lembcke er tydelig; Lembcke var jo revolutionær, og han var ganske villig til at lade sig inspirere fra udlandet til hvorledes man kunne opnå denne revolution, f.eks. vha. kommunecentre.

Det sidste ord i debatten fik formanden for *Fællesraadet for Danske Spejderkorps*²⁷⁶, Oberstløjtnant J.S. Bang. Han blev åbenbart så pikeret over debatten, og specielt A.T.’s synspunkter, at han skrev en lang artikel om fædrelandsfølelse og historie.²⁷⁷ Helge Bennike gjorde i den forbindelse opmærksom på, at det var i den af Bang udtrykte ånd, at DSF’s nationale forankring skulle opfattes.²⁷⁸ Med hensyn til det revolutionære, gør Bang den ”*Livets Naturlov*” gældende, at ”[...] *da Liv er organisk Udvikling, da Liv er Vækst, da Liv gror, saa vil enhver Revolution, d.v.s. ethvert Forsøg paa at forcere Udviklingen, altid give Bagslag. I Revolutionen fremmes kun det, der stod for Tur til med Livets Ret at træde ind i Dagen, alle andre formentlige Fremskridt forsvinder før eller siden* [i det kaos og had, der præger enhver revolution]”²⁷⁹ En dybere, beslægtet begrundelse for, at revolutioner er af det onde er, at det ikke kun er det enkelte menneskes liv, der er vækst. Også hele folkets liv er organisk vækst, det nuværende

²⁷³ Fremhævelse i original. Fornjotur ”Moderne Historieopfattelse og A.T.s tynde Luft”, *Spejderen*, 1923:5, s. 6

²⁷⁴ Ibid.

²⁷⁵ Jvf. Muller 2001

²⁷⁶ En paraplyorganisation, som DSF var medlem af sammen med KFUM og Epsworth-spejderne (baptisternes spejderorganisation).

²⁷⁷ J.S. Bang ”Et Par Ord til Spejderførere om Fædrelandskærlighed, Historie og Sang.” *Spejderføreren*, 1923:6, s. 1-16

²⁷⁸ Bennike i *Spejderføreren*, 1923:6, s. 1

²⁷⁹ Bang, op. cit. s. 10

slægtled kan og må derfor ikke afbryde væksten ved en revolution; det er nærmest en forbrydelse.²⁸⁰

Spejderforbundet til spejderforbundet

Ligesom DDS havde DSF ét blad til førerne og ét til spejderne. Fra oktober 1922 begyndte *Spejderen*, der indtil *Spejderføreren* begyndte at udkomme i februar 1923, var henvendt til begge grupper, at udkomme. Som redaktør for *Spejderen* indtil februar 1923, optrådte en gammel kending fra spejderstridens begyndelse, nemlig Fornjotur, og i februar 1923 overtog Christian Reinhard redaktørposten, idet Fornjotur ville koncentrere sig om redaktionen af *Spejderføreren*, da det begyndte at udkomme.²⁸¹

Som det måske erindres, havde Lembecke i maj 1921 i debatten med Claussen og Bonde plæderet for, at moralprædikener ikke var en del af spejderbevægelsens pædagogik. Det lader ikke til, at det var et synspunkt, som DSF var enig i; *Spejderen* gav langt mere spalteplads til hvad der rimeligvis kan betegnes som sådan end *Nordisk Spejdersport* og *Vor Ungdom*, specielt under Fornjoturs tid som redaktør. Forfatterne til disse moralprædikener var da også primært Fornjotur og Bennike. Den overordnede effekt af moralprædikenerne var, at spejderne, forudsat de tog dem til sig, må have følt sig som en elite, der havde nogle særlige egenskaber, men som der også blev stillet særlige krav til. Som Bennike spurgte i *Spejderen*, omhandlende sparsommelighed og tidens overforbrug, :”*Er det ikke vor Opgave at præge Folket i alt, hvad der er godt, modvirke Nedgangsperioden og gøre vort til at føre Folket frem i Stedet for at lade os rive med i Nedgangen?*”²⁸² At DSF havde en elitær intention understøttes også af, at en meget anvendt metafor om spejdere i DSF var riddere; Bennikes halvofficielle spejderideal var ”*Ridderen uden Frygt og Dadel*”.²⁸³ Riddermetaforen understøtter i høj grad den elitære ambition, som i hvert tilfælde Bennike, Fornjotur og Claussen²⁸⁴ havde med spejdersporten.

²⁸⁰ Ibid. s. 11f

²⁸¹ ”Redaktionens Rubrik”, *Spejderen*, 1923:5, s. 5

²⁸² Bennike, ”Parolen”, *Spejderen*, 1923:12, s. 1

²⁸³ F. eks. Ibid. s. 3. I Salmonsens Konversationsleksikon gør Bennike det eksplicit gældende, at det er middelalderens ridderidealer, drengene skal præges med. Bennike 1926

²⁸⁴ Jvf. Claussen ”Strømkæntring”, op. cit.

Oprørets årsag

På sæt og vis gjorde DSF oprør mod Lembckes fascistoide tendenser, men de var ikke klar over det. De mente, at årsagen til, at idealerne i DDS var så lave og tynde, og at man samarbejdede med DUI, bundede i, at man (=Lembcke) manglede et åndeligt grundlag, både kristendommen og forbindelsen med historien. Det er rigtigt, at Lembcke havde sat idealerne lavt, men det var ikke for ham et mål i sig selv, men en vej til at opnå den massemobilisering, der var en del af Lembckes mål om at skabe et nyt samfund. De mente, at Lembcke var imod kristendommen, jvf. hans udfald mod KFUM. Men Lembcke udtalte sig ikke negativt om kristendommen som sådan, men om den måde, som han mente, at KFUM brugte den på. De satte nemlig (falske) skillelinjer i befolkningen, noget som stod i vejen for Lembckes massemobilisering. Udover den religiøse baggrund mente udbryderne, at Lembcke manglede rodfæstning i nationens historie. De gav udtryk for et tydelige konservative og elitære synspunkt, noget, som *måtte* kolliderede med Lembckes palingenetiske og holistiske visioner. Og det gjorde det. At de fik så mange med kan skyldes, at der var mange, der fandt Lembckes ledelsestil egenrådige og at korpset rent faktisk brugte forholdsvis mange penge.

Hvad angår det økonomiske element, er det svært at vurdere, hvor alvorligt udbryderne mente det. Umiddelbart lader det ikke til have været det mest tungtvejende argument, men det var givetvis et godt salgsargument over for folk, der måske ikke havde samme affektion for det kristne eller konservative. Samtidig kunne det bruges til at slippe af med Lembcke.

Det videre forløb

Lembckes offentlige ytringer havde ikke just bedret DDS' sag. Det var man i korpsets ledelse tilsyneladende også klar over; i november 1922 udsendte Lembcke, bestyrelsesformanden J. Lindhardt og præsidenten for korpserådet Chr. Holm derfor en pressemeddelelse, hvori de beklagede, de af Lembcke forfattede læserbreve havde været således formuleret, at de kunne have virket sårende på mange af korpsets støtter. Hensigten med de uheldigt formulerede udtalelser var blot at forhindre, at korpset blev taget til hensigt for religiøse eller politiske særstandpunkter.²⁸⁵ De undlader ikke at gøre opmærksom på modsætningen til

²⁸⁵ Lembcke "Signaler fra Spejderchefen", NS 1922:10, s. 123

DSF, som "[...] i Kraft af sin Ensidighed paa Forhaand vil være afskaaret fra at vinde Tilslutning fra alle danske Hjem [...]"²⁸⁶

Den halve undskyldning fra DDS' side standsede dog ikke blødningen, i alt forlod lidt over halvdelen af troppene DDS og meldte sig ind i DSF.²⁸⁷ Så DSF havde held med deres kampagne mod Lembcke. Alligevel forsøgte Lembcke at anlægge den positive vinkel på begivenhederne, da han skulle aflægge årsberetning for 1922. Han skrev, at efter splittelsen "[...] gaar Det Danske Spejderkorps videre efter de engang lagte Planer, indretter sig på at udføre **positivt** arbejde, betragter ikke Antallet som det afgørende, anser i det store og Hele den Beskærelse, der har fundet Sted som værende til gavn for Arbejdet."²⁸⁸ Når man betænker, hvor opsat Lembcke tidligere har været for at få så mange medlemmer som muligt, lyder det en smule hult at antallet ikke var så vigtigt, men måske betragtede han det som en lettelse at slippe for de konservative brokhoveder. Det eneste problem han kunne pege på i årsberetningen var, at man som altid manglede penge.²⁸⁹

Lembckes fredsforslag

De forskellige danske spejderkorps eksisterede ikke i et totalt vakuum. DDS havde nemlig fået til opgave at arrangere Jamboree, en international spejderlejr, i sommeren 1924. Derfor fremsatte Lembcke i august 1923 et fredsforslag. Lembcke foreslog konkret

- "
- 1) at al Strid danske Spejdere imellem en gang for alle ophører.
 - 2) at der dannes en „Federation af danske Spejdere“, der vil se sin første og foreløbig eneste Opgave deri, at staa Vagt om en ny Æra af Broderskabsaand,
 - 3) at ovennævnte Føderation samlet (under eet) søger international Anerkendelse."²⁹⁰

Endvidere indbød Lembcke DSF's spejdere (tilsyneladende ikke DSF *per se*) til at deltage i jamboreen. Men tilbudet var ikke kun henvendt til DSF, også KFUM, FDF og DUI blev inviteret til at deltage i både federationen og jamboreen. At DUI blev

²⁸⁶ Ibid.

²⁸⁷ Lerche angiver, at DDS i januar 1922 havde 5227 spejdere og 440 ulve, mens det ved årets slutning havde ca. 2500 spejdere. Efter genforeningen havde DDS 4505 "medlemmer", så hvor mange der er brudt ud af korpset og ind i Spejderforbundet, og hvor mange, der har meldt sig helt ud af begge organisationer er ikke til at sige. Lerche 1935, s. 57 og 63

²⁸⁸ Fremhævelse i original. Lembcke "Aarsberetning 1922", NS 1923:5-6, s. 56

²⁸⁹ Ibid. s. 57

²⁹⁰ B.T. 23/8-1923, s. 5

inviteret til at deltage, rejser spørgsmålet om, hvor seriøst tilbudet var ment. Under den offentlige debat havde DSF tydeligt tilkendegivet, at de ikke brød sig om at deltage i noget samarbejde med DUI, hvilket Lembcke utvivlsomt kunne huske, og han burde også kunne huske, med hvor stor afsky de havde omtalt hans egen person. Det er derfor ikke utænkeligt, uden at det kan dokumenteres, at Lembcke fremsatte tilbudet efter pres fra det internationale spejderkontor, BSIB. Når man skulle afholde en international spejderlejr i Danmark, ville det jo ikke være heldigt, hvis over halvdelen af de danske spejdere ikke kunne deltage! Det understøttes også af DSF's svar på tilbudet selv om det lod vente på sig. DSF oplyste her, at de samtidig med Lembckes tilbud havde modtaget en opfordring fra BSIB til at Fællesraadet for Danske Spejderkorps skulle søge international anerkendelse. Baggrunden for opfordringen var netop den forestående jamboree, og de havde troligt indsendt en sådan anmodning, uden dog, en måned efter, at have modtaget noget svar. DSF ønskede ikke at indgå i forhandlinger med DDS, før en sådan anerkendelse forelå; eller ville de jo blive sidestillet med DUI og FDF, der alt andet lige ikke var spejderorganisationer.²⁹¹

Den internationale anerkendelse var et af DDS store aktiver, uden den var DSF ikke blot afskåret fra deltagelse i jamboreen, men også fra at få formidlet besøg af udenlandske spejdere. Således kunne *B.T.* i marts 1923 berette om, hvordan Lembcke brugte den internationale anerkendelse. Et hold engelske spejdere skulle i påsken 1923 have besøgt spejderne i Odense. Men besøget blev aflyst, fordi spejderne i Odense havde meldt sig ud af DDS (men i øvrigt ikke havde meldt sig ind i DSF). I den forbindelse citerede *B.T.* en unavngiven person, der stod tæt på DSF for, at affæren ” [...] *forklares sikkert derved, at Spejderkorpset endnu har alle de udenlandske Forbindelser [...]*”.²⁹² Uanset det konkrete hændelsesforløb, er det interessant, at personen fra DSF brugte udtrykket *endnu* kunne tyde på, at DDS' monopol på de udenlandske forbindelser var noget, man forsøgte at ændre på.²⁹³ En nærliggende antagelse er, at Lembckes fredstilbud ikke var ment som et

²⁹¹ *B.T.* 28/9 1923, s. 10

²⁹² Min fremhævelse. *B.T.* 28/3-1923, s. 7

²⁹³ En sådan tolkning af hans udtalelse understøtter ikke den tolkning, Erling Fossum fra Spejdermuseet i Århus har af forløbet omkring Lembckes fredsforslag. Han mener, at DSF *efter* at have modtaget Lembckes fredsforslag havde søgt anerkendelse for at opnå ligestilling med DDS. Fossum 1996. Det er ikke umuligt, men hvis man tager DSF's udtalelser for gode varer, er den første henvendelse i sagen kommet fra BSIB, ikke fra DSF, og udtalelsen i forbindelse med spejderne i Odense kunne tyde på, at der allerede i marts var overvejelser om at søge international anerkendelse.

alvorligt forsøg på at indgå i et samarbejde med DSF, men måske for at *undgå*, at DSF opnåede international anerkendelse. Lembcke kunne jo skrive til London, at de ikke behøvede at anerkende Fællesraadet for Danske Spejderkorps, idet der nu var en proces i gang, hvorved de kunne opnå anerkendelse af anden vej, og selv om det ikke lykkedes, var der alligevel mulighed for, at spejderne kunne deltage i jamboreen. Men det internationale spejderkontor, BSIB's, principielle politik var, at kun de af BSIB anerkendte spejderorganisationer kunne deltage i jamboreen, så hvis planen om en føderation kuldsejlede, ville DDS være i sin gode ret til at nægte DSF deltagelse i jamboreen.²⁹⁴ Bagtanken med fredsforslaget *kunne* således være, at forhindre, at Fællesrådet for Danske Spejderkorps opnåede international anerkendelse, og i sidste ende at få troppene i DSF til at melde sig ind i DDS. Ellers hang deres deltagelse i jamboreen i en tynd tråd.

Uanset hvilke bagtanker, der kunne ligge bag fredsforslaget faldt det aldeles til jorden, da DSF afviste det, og end ikke ville indgå i forhandlinger før de havde opnået den internationale anerkendelse. Den gav de sig derfor til at vente på, men deres tålmodighed nåede ikke at blive sat på nogen alvorlig prøve, før spørgsmålet blev irrelevant. Det sørgede Lembcke selv for.

Slutspil - Lembckes endelige exit fra spejdersagen

Hellere skærveslager end officer

Blot en uges tid efter, at DSF's afslag på hans fredsforslag var at læse i bladene, havde *Politiken* et interview med Lembcke i anledning af hans overgang til hærens reserve. Lembcke udtaler iflg. interviewet, at han udtrådte, fordi "[...] *jeg ikke vil være Officer i en Operettehær! Jeg udtræder som en Protest imod de Mænd, der forfuskede den ny Hærordning [...]*". På spørgsmålet om, hvad han nu vil foretage sig, siger han, at han har sit arbejde for spejderne; et arbejde, som han dog overvejer at trække sig fra, hvis man ikke snart når en indbyrdes forståelse. Men

²⁹⁴ Således meddelte BSIB i april 1924 Ove Holm, der på det tidspunkt havde overtaget ledelsen af jamboreen, at en belgisk organisation ("Belgian Boy Scouts") ikke måtte deltage, da de ikke var anerkendt. Brev fra Hubert Martin [leder af BSIB] til Ove Holm, d. 16. april 1924, RA 10478/186 - Korrespondance forud for Jamboreen. Det var dog ikke en regel uden undtagelser; DDS fik tilladelse til at invitere nogle tyske spejderbevægelser, selvom de ikke var anerkendt, men der fandtes på daværende tidspunkt ingen anerkendte tyske spejderorganisationer. Brev fra Hubert Martin til Ove Holm, 24. marts 1924, RA 10478/186 - Korrespondance forud for Jamboreen.

hvis han ikke kan andet, vil han sætte sig ned og pudse støvler eller slå skærver: ”*Hellere Skærveslager end Officer i den nuværende danske Hær.*”²⁹⁵

Lembckes udtalelser vakte forudsigeligt nok en vis opsigt. Under finanslovsdebatten i Folketinget spurgte den konservative V.A. Pürschel forsvarsminister Brorsen, om ikke Lembckes udtalelser skulle forstås som en afskedsbegæring?²⁹⁶ Det var Brorsen tilbøjelig til at give ham ret i, og han havde derfor spurgt Lembcke, om han vedkendte sig de i interviewet citerede udtalelser; Brorsen antydede, at hvis han gjorde, måtte han tage sin afsked.²⁹⁷ Lembcke må have vedkendt sig udtalelserne, for d. 30. oktober kunne *B.T.* meddele, at Lembckes tilladelse til at indtræde i reserven var bortfaldet pr. 1. februar 1924; med andre ord blev Lembcke fyret.²⁹⁸ Til *B.T.* understregede Lembcke, at det ikke var Hæren, han ville angribe, men de politikere, der havde lavet forsvarsforliget, og påpege den ”[...] **Holdningsløshed, den Selvopgivelse, der paa alle Punkter præger vore Politikeres Arbejde, og som er forfærdelig. Hvis vi ikke faar de Mænd, der sidder nu, væltet ned af Taburetten, ja, saa har vi simpelthen, set fra et dansk Synspunkt, faaet gjort vort Land til en Ruin.**”²⁹⁹ Til *Politiken* forklarede Lembcke, at den storpolitiske situation var usikker, og man burde derfor stadig have et slagkraftigt forsvar. Modellen var den fra *Der er ikke noget ved at være dansk* kendte, hele ungdommen, også kvinderne, måtte trænes i fredstid, men eftersom der var krig så sjældent, måtte træningen også indeholde ”[...] *Tidens Samfundskundskab*, [...] *Sammenhold, Fællesfølelse* [og uddybning af den nationale kultur]”.³⁰⁰ Danmark kunne altså derved slå to fluer med ét smæk: både få et slagkraftigt forsvar, men også få indført obligatorisk træning i den fællesskabsfølelse, der jo var så vigtig for Lembcke.

Friskarer

Lembckes andet initiativ, der nok har haft sin indflydelse på, at de tilbageværende i DDS endelig tabte tilliden til ham var *Det Danske Spejderkorps' Friskarer*, som han tog initiativ til at oprette omkring oktober-november 1923, da han udsendte

²⁹⁵ *Politiken* 5/10-1923, s. 2 Lembcke var ritmester (kaptajn i rytteriet) ved Gardehusarregimentet, der ved forsvarsforliget i 1922 fik nedlagt den ene af fire eskadroner, mens en anden blev omlagt til reserveeskadron. *Hæren* 1962, s. 249

²⁹⁶ *Rigsdagstidende, Forhandlinger i Folketinget, 1923-24*, sp. 85

²⁹⁷ *Ibid.* sp. 578

²⁹⁸ *B.T.* 31/10-1923, s. 9

²⁹⁹ Fremhævelse i original. *Ibid.*

³⁰⁰ *Politiken* 1/11-1923, s. 7

Friluftsliv, der skulle virke som tidsskrift for bevægelsen. Da jeg ikke har været i stand til at opstøve et eksemplar af dette blad, der kun udkom én gang, må jeg støtte mig på avisomtaler.³⁰¹ Lembcke plæderede åbenbart for en decideret revolution, idet han skriver, at ” *Det gælder for os om at rydde det demoraliserende Gammelmandsregimente af Vejen, der nu lægger Land og Rige øde. Det er nogle smaa sølle Mænd, en lille klynkende Skare. Lad os ikke gøre dem noget ondt, blot sætte dem ud. Vi kan have vore Høvdinge til Jul [...]*”³⁰² I stedet for politikerne, et begreb der skal udslettes, skal hvert herred vælge en høvding, der så igen vælger landshøvdingen; alle skal de love at sætte landets interesser over vælgerens. Udover et systemskifte har nationen også brug for en anden mands – og kvindetype, en type, der ikke vurderes og vurderer på grundlag af status og materielle goder, men på handlinger. Som et eksempel på en fornuftig handling angiver Lembcke at styrte ministeriet.³⁰³

Den rygende hedenskab på Kgs. Nytorv

Umiddelbart fik Lembckes firing eller hans idé om friskarerne ikke nogle direkte konsekvenser for hans virke i spejdersagen, men det skyldes muligvis kun, at han inden da fik markeret sig på endnu uheldigere måde i mere direkte relation til spejdersagen.

Omkring starten af november 1923 var der nemlig Sahara-udstilling i København, og i den anledning var medlemmer af de uniformerede korps inviteret til at besøge udstillingen for halv pris, forudsat de mødte uniformeret. Tilsyneladende gik der kuk i tidsplanen for hvornår de forskellige korps skulle besøge udstillingen. I det harmdirrende (og noget usammenhængende) læserbrev, som Lembcke fik optaget i *B.T.*, udlagde han det således, at KFUM ikke kunne på det angivne tidspunkt, fordi de skulle i kirke, hvilket for Lembcke var i orden. De kommer så på et andet tidspunkt, sammen med KFUK, og danner derved en ”*Indremissions-Blok*”.³⁰⁴ Men hvad værre er: FDF vil ikke komme, ikke fordi de skal i kirke, men fordi de på programmet er sat til at besøge udstillingen sammen med DUI; de vil ikke ”[...] være i Stue med sammen med Sønnerne af Nationens

³⁰¹ Det Kongelige Biblioteks eksemplar er bortkommet. *Friluftsliv* omtales i *Ekstra-Bladet* 5/11-1923, s. 1; *Nationaltidende* 8/11-1923, s. 7 og (kort) i *Berlingske Tidende* 8/11-1923, s. 6

³⁰² Citeret efter *Nationaltidende* ibid.

³⁰³ Ibid.

³⁰⁴ Lembcke ”Hvad i Alverden skulde vi dog med Kristendommen”, *B.T.* 5/11-1923, s. 9

*Arbejdere.*³⁰⁵ For Lembcke er det ikke ungdommen, der tænker sådan, det er alderdommen, der nu forsøger at tage ungdommens liv, ved at overføre"[...] *deres Nid og Nag og Kævl [...]*" til ungdommen. De gamle ønsker ikke fred i landet. Det var lige til at blive hedning over, hvilket Lembcke også var blevet. Han var "[...] *den rygende „Hedenskab” paa Kongens Nytorv*", idet han vedkendte sig den religion der tjente hans land bedst, og det var ikke kristendommen: "[...] *Fra samme Øjeblik den kom indenfor vore Enemærker, blev Landet mindre og mindre, Menneskene mindre og mindre. Vi var jo dog **Danske** – ikke Jøder. Hvad skulde vi dog med Jødernes Religion?*" Hvis danskerne nogen sinde skulle blive sig selv igen, måtte de vende tilbage til deres egen religion, i det mindste burde man forsøge at blive fri for præsterne og få gjort en ende på "[...] *disse Sort-Kutters lyssky og landsfjendtlige Rædselsherredømme.*" Lembcke fortsætter (paradoksalt nok) med at opfordre til, at man respekterer hinandens tro, idet landets fremtid kræver, at man tager hinanden broderligt i hånden og går fremad sammen, både de kristne og hedningen Lembcke, idet man må forstå, at "*Det er **Danmarks Fremtid** det nu gælder [vi må forstå at] der er Fare paa færde [...]* vi gaar nedenom og hjem, hvis vi nu ikke holder op med at skændes om med at bruge Kræfterne til indbyrdes Strid."³⁰⁶

Her er det samme tema, som Lembcke anslog i sit alternativ til den ny hærordning, nemlig fællesskabsfølelsen, her eksplicit også med nationens arbejdere. Lembcke er noget ambivalent i sit forhold til kristendommen, på den ene side er den fremmed for landet og derfor skadelig, men på den anden side kan han godt respektere den, når blot den ikke står i vejen for, at folk kan indgå i et fællesskab med andre. Dermed er der en tydelig parallel til Lembckes ophævelse af DDS' samarbejde med KFUM i juni 1920.

Forståeligt nok afstedkom Lembckes læserbrev en del opstandelse, specielt hans angreb på kristendommen, og hans ønske om at genindføre de nordiske guder. Tilsyneladende var det ikke noget han mente bogstaveligt; han mente blot, at han i en nedgangsperiode havde peget på dyderne i fortidens Norden og faren ved ufordrageligheden. Opstandelsen skyldtes formen, ikke indholdet. Når han

³⁰⁵ Ibid. FDF benægter, at dette var grunden til at de ikke kunne eller ville komme; det skyldtes dels, at mange af drengene rent faktisk skulle i kirke, men også, at man fra FDFs side ikke mente, at udstillingen var så fantastisk, at den skulle være obligatorisk. "Hr. Lembckes Religionserklæring", *Nationaltidende* 6/11-1923, s. 6

³⁰⁶ Ibid.

havde formuleret sig som han gjorde, var det kun for at vække opsigt og blive hørt.³⁰⁷ At Lembcke vil benytte sig af så voldsomme vendinger for at blive hørt, tyder kraftigt på, at hans dekadenceopfattelse var blevet forstærket, og nærmest afstedkommet en vis desperation. Hørt blev han så ganske afgjort, men han fik ikke ros for at advare mod de farer, der truede landet. Flere steder blev det skrevet, at Lembcke måtte være blevet sindssyg.³⁰⁸

Man skulle tro, at Lembckes ytringer ville være gefundenes Fressen for DSF, men de var forbavsende tilbageholdende. De har måske ment, at de ikke ville forstyrre, når nu Lembcke havde så travlt med at grave sin egen grav. Dog kom der et enkelt pip fra chefen for DSF's Københavnsdivision, Rafn. Men typisk nok forsøger Rafn ikke at indgå i en diskussion om Lembckes mere opsigtsvækkende udsagn, hans indlæg bør snarere læses som et fredstilbud til de øvrige medlemmer af DDS. Han siger nemlig, at alle ungdomsorganisationer både har en eller anden form for idealitet og spejdersport på programmet. Derfor burde man kunne samarbejde om de rent sportslige og praktiske sider, når blot de værste urostiftere (læs: Lembcke) bliver bremsede. Det er nærmest en accept af Lembckes fredstilbud fra august, men dels udelukker Rafn Lembcke fra samarbejdet, dels udelukker Rafn, ved at inkludere spejdersporten i ungdomsorganisationernes fællesnævner, velsagtens DUI og FDF fra at deltage i samarbejdet. DSF havde jo i deres svar på fredsforslaget understreget, at DUI og FDF ikke var spejderorganisationer. Hvis DDS' bestyrelsesmedlemmer har læst dette, kunne det nok friste dem til at tænke, at de kunne få afsluttet striden ved at skille sig af med Lembcke.

Eftersom DSF var så tilbageholdende, samledes interessen sig derfor om Lembckes omgivelser i DDS. Præsidenten for korpsrådet, Christian Holm, der også var medlem af folketinget for de konservative, blev af flere aviser spurgt, hvorvidt Lembcke kunne forblive som spejderchef. Holm meddelte, at emnet ville blive behandlet på det førstkommende, ordinære bestyrelsesmøde, berammet til søndag d. 11. november, men hans personlige mening var, at så længe Lembcke ikke førte sine private anskuelser ind i spejderarbejdet, kunne man ikke anmode ham om at træde tilbage. Lembcke havde ytringsfrihed. Holm vedgik, at synspunktet nok kunne synes vel liberalt, men han var, i lighed med bestyrelsesformand J. Lindhard, rede til at tage konsekvensen deraf.³⁰⁹ Holms synspunkt kan undre, al

³⁰⁷ Lembcke "Et Forsvar", *Nationaltidende* [aften] 7/11-1923, s. 3

³⁰⁸ F. eks. på lederplads i *Ekstra-Bladet* 5/11-1923, s. 1

³⁰⁹ *København* 6/11-23 s. 7, *Nationaltidende* 6/11-1923, s. 6

den stund Lembcke i forbindelse med Friskarerne i høj grad havde blandet politik ind i spejderkorpset. Men måske kendte han ikke til det...

Der var dog allerede begyndt at vise sig sprækker i bestyrelsens front; således argumenterede brygger C. Jacobsen for, at en person med Lembckes oprevne sindstilstand ikke egnede sig til at stå i spidsen for DDS. Det ville være en fare både for DDS og spejdersagen.³¹⁰

Styrt ministerierne

Inden bestyrelsesmødet valgte Lembcke dog at hamre de sidste søm i sin egen spejdermæssige ligkiste. Torsdag d. 8. november 1923 holdt han foredrag i Studentersamfundet om "Øjeblikket". Også her må jeg støtte mig på avisreferater for at give et dækkende billede af, hvad Lembcke udtalte.³¹¹ Chr. Holm var også til stede, og iflg. *København*'s omtale smilede han ikke under Lembckes foredrag. Det kan man godt forstå.

Lembcke mente, at hans projekt var at råde folkeviljen op og advare mod de dårlige tilstande, der hersker i dansk politik. Når han går amok har det sine grunde: ånden i landet var præget af råddenskab, uærlighed, slaphed og sladder. De ultrakonservative partier havde forpagtet nationalismen; socialdemokraterne vil have hæren nedlagt; de radikale er ansvarlige for den almindelige slaphedsfølelse og Venstre, der ellers er et sundt bondeparti, har kun smør og flæsk som idealer. I stedet var der brug for en anden type i dansk politik; Lembcke nævner Alexander Foss som en model. Det kan for så vidt godt undre; Alexander Foss var på dette tidspunkt 65 år gammel og svækket efter en hjerneblødning.³¹² Når nu Lembcke så kraftigt fremførte, at de gamle skulle ud af politik er Foss en noget besynderlig rollemodel at holde frem. Det kan for det første tyde på, at det ikke var en bogstaveligt generationskamp Lembcke ville ud i, men mere at idealerne skulle være radikalt anderledes end i den gamle tid. Mere spekulativt kan man også overveje, om der er andre grunde til at netop Foss hives frem. Dels kan det skyldes, at Foss var kraftigt nationalt sindet, og en fremtrædende erhvervsmand. Det kan måske have tiltalt Lembcke. Men herudover havde Foss under første verdenskrig

³¹⁰ *Berlingske Tidende*, d. 9/11-1923, s. 4

³¹¹ Lembckes foredrag refereres i *København* 9/11-1923, s. 7, *B.T.* 9/11-1923, s. 11, *Nationaltidende [Aften]* 9/11-1923, *Social-Demokraten* 9/11-1923, s. 6, *Politiken* 9/11-1923, s. 6 og *Berlingske Tidende* 9/11-1923, s. 9. Omtalerne er i det store og hele i overensstemmelse, dog er der en betydelig forskel i detaljeringsgrad, hvor *Københavns* omtale er den mest fyldige.

³¹² Fink 1980, s.497ff

haft sæde i den Overordentlige Kommission, der havde et medansvar for forsyningen med, fordelingen af og prisen på råvarer og andre forbrugsartikler. Både erhvervsliv, fagbevægelse og politiske partier var repræsenteret. Det kan altså tolkes som en slags spæd statskorporatisme.³¹³

Som Lembcke før havde fremført, var der ingen grund til, at ungdommen skulle være uvenner med arbejderne, blot fordi deres forældre var det. Lembcke ville gerne være med til at føre ungdommen frem til storm på ministerierne, men man skulle ikke udskifte et dårligt hold med et andet. Derfor skulle ungdommen træne sig op til at tage over, så ville det ske uden vold og magt. De gamle skulle ikke gøres fortræd.

Direkte adspurgt forklarede Lembcke på mødet, at han vil have ministeriet styrtet hurtigst muligt, afskaffe parlamentarismen og lade et system af førere erstatte kommissionerne.

Ovenstående er, så vidt jeg kan vurdere, hovedpunkterne, for så vidt man kan tale om sådanne, i Lembckes ikke særligt sammenhængende foredrag. *Politiken* mente, at det var den italienske fascisme, der havde inspireret Lembcke³¹⁴, og det kan ikke afvises, at Lembcke i løbet af foredraget har talt for, at man skulle indføre fascisme i Danmark; under den efterfølgende diskussion kritiserede Fornjotur, den gamle kending fra spejderstriden, Lembcke for at ville indføre fascisme uden religion; det er en fejl, idet fascismen bygger på nationalisme og religion. Det er ikke fordi Fornjotur er modstander af fascismen, fra hans rejser i Italien har han nemlig set, at Mussolini var en rigtig fører, der kunne samle i stedet for at splitte, i modsætning til Lembcke, jvf. splittelsen i DDS.

Det socialdemokratiske middagsblad *Klokken 5* synes åbenbart, at Lembckes udtalelser, specielt om FDF's angivelige vægring mod at besøge Sahara-udstillingen sammen med DUI, var interessante, så de interviewede ham. Interviewet blev bragt mandag d. 12 november, dagen efter bestyrelsesmødet hvor Lembcke blev fyret, men afholdt før. I interviewet erklærer Lembcke KFUM for hovedfjenden; de er en ækel type mennesker, der tror de er bedre end andre, fordi de kalder sig kristne. Kun ved at alle sættes lige, kan man samle landets befolkning og rejse landet. Lembcke siger eksplicit, at han vil reorganisere samfundet fra ende til anden. Endvidere medgiver Lembcke, at det var muligt, at han blev fyret fra

³¹³ Christiansen et al 1988, s. 92

³¹⁴ Lembcke holdt sit foredrag godt et år efter Mussolinis "March mod Rom"

DDS; der var nemlig en kraftig kampagne i gang mod ham. Men samtidig erklærede Lembcke, at hvis han ikke fornam ubetinget støtte fra de unge førere, ville han selv trække sig.³¹⁵ Det er interessant, at Lembckes nu utvetydigt fremfører, at hans aversion mod KFUM ikke skyldes de er kristne, men på, at Lembcke mener, at de udgør et splittende element, qua den måde, de bruger kristendommen på.

Men mere interessant er det, at man nu i langt højere grad kan se, hvorledes Lembckes nye samfund skulle se ud. Parlamentarismen skulle væk og i stedet for kommissioner skulle de forskellige sager styres enerådigt af førere. Her kan man gribe tilbage til Lembckes ideal for en fører, der først og fremmest skulle være karismatisk, også i weberiansk forstand.

Som nævnt havde Chr. Holm støttet Lembckes ret til at udtale sig som privatperson, men han havde tilsyneladende ikke ubetinget støtte i bestyrelsen; Vagn Jacobsen, der var medlem af bestyrelsen, udtalte d. 9. november, at Lembckes skrivelser afspejlede en så oprevet sindstilstand, at han ikke var egnet til at lede spejderkorpset, en holdning der ifølge *B.T.* deltes af et flertal i bestyrelsen.³¹⁶ Også udefra blev der lagt pres på DDS, dels gennem bemærkninger i avisernes artikler om Lembcke og hans ytringer, men også ad mere direkte vej. Hans Thyge Jacobsen, præst og meget aktiv i det konservative Folkeparti, opfordrede på selve dagen, hvor bestyrelsesmødet skulle afholdes, Chr. Holm til nøje at overveje sin stilling til Lembcke. Holms position kunne alt for let tolkes som en art "læggen navn til". I nationale og religiøse spørgsmål var den slags utilstedeligt; hvis Holm ikke ændrede standpunkt, ville Jacobsen derfor henvende sig hos den konservative folketingsgruppe og forhøre sig om, hvorledes de forholdt sig dertil. Jacobsens fremtidige virke i det konservative parti ville afhænge af svaret.³¹⁷

Exit Lembcke

Scenen var således sat til bestyrelsesmødet søndag d. 11 november kl. 14.00. Der foreligger ikke noget referat af mødet, så også her må jeg støtte mig til avisernes reportage.³¹⁸

³¹⁵ *Klokken 5*, 12/11-1923, s.8 Eftersom interviewet først blev bragt efter Lembckes afgang, kan det ikke have påvirket DDS' bestyrelse, men hvis Lembcke offentligt kunne kalde KFUM's førere for ækle mennesker, kan man jo måske tænke sig til, hvad han kunne finde på at sige under mere private former.

³¹⁶ *Berlingske Tidende* 9/11-1923, s. 4, *B.T.* 9/11-1923, s. 11

³¹⁷ *Berlingske Tidende* 11/11-1923, s. 5

³¹⁸ Omtalt i *B.T.* 12/11-1923, s. 8; *Politiken* d. 12/11-1923, s. 6; *Social-Demokraten* d. 12/11-1923, s. 3; *Nationaltidende* d. 12/11-1923, s. 3 og *Klokken 5* d. 12/11-1923, s. 8.

På mødet holdt Lembcke en tale for at motivere sine synspunkter og handlinger, ifølge *Klokken 5* og *B.T.* var det for at vinde bestyrelsen for sine synspunkter. Da det ikke lykkedes, trak han sig frivilligt som spejderchef, hvorefter Chr. Holm og J. Lindhard også trak sig fra deres tillidsposter. Eftersom de havde stået last og brast med Lembcke, følte de, at de også burde falde med ham. Bestyrelsen udsendte derpå en pressemeddelelse, hvori de meddelte, at Lembcke havde trukket sig, og ”*Spejderkorpsets Bestyrelse, der altid har hævdet, at Korpset ikke bør tage Stilling i religiøse og politiske Spørgsmaal, mener, at Ritmesterens Tilbagetræden er rigtig, idet man finder, at han ved sin Optræden i den seneste Tid er kommet i Strid med dette vort Programpunkt.*”³¹⁹ Slutteligt takkede en enstemmig bestyrelse Lembcke for det store arbejde, han havde udført for spejdersagen.

Således sluttede spejderstriden; efter nogle forhandlinger kunne DDS og DSF atter samles i marts 1924, men uden den mand, der gennem to årtier mere end nogen anden havde tegnet spejdersagen i Danmark.

Hvorfor blev Lembcke smidt ud?

Hvis de tilbageværende medlemmer af DDS havde stået last og brast med Lembcke igennem Spejderstriden, er spørgsmålet hvorfor de nu smed ham ud. Det er ikke utænkeligt, at der efterhånden indfandt sig en vis ”krigstræthed” i DDS’ rækker, måske endda også hos Lembcke. Således faldt både udgivelsesfrekvensen og stofmængden i *Nordisk Spejdersport* ganske betydeligt i 1923. Jamboreen havde nok også betydning; med Lembcke ved roret var det tydeligvis omsonst at forsøge at få alle danske spejdere med på Jamboreen, hvilket ville være et betydeligt nationalt og ikke mindst internationalt prestigetab. Dette kan vel have været et vægtigt argument for at skille sig af med Lembcke.

Det var dog ikke hvad bestyrelsen skrev i pressemeddelelsen; her var argumentet, at Lembcke havde afstedkommet, at DDS havde taget stilling i politiske og religiøse spørgsmål. Bestyrelsen fandt altså ikke, at Chr. Holm og Lindhards sondring mellem Lembckes udtalelser for egen regning, og for DDS’, var gyldig, Lembcke havde jo plæderet for, at spejderne skulle deltage i en revolution. Alt efter temperament kan man overveje, om denne sondring mest afspejlede, at Chr. Holm og Lindhard ikke kunne sige fra over for Lembcke; principielt var den

³¹⁹ Citeret efter *Social-Demokraten* ibid.

måske korrekt, men praktisk var den naiv. De var måske også blevet betaget af den karismatiske og dynamiske mand.

Der er næppe nogen tvivl om, at det var Lembckes ytringer i november 1923, der langt om længe fik bestyrelsen til at sige stop, eller rettere sagt, fik Lembcke til at trække sig, inden bestyrelsen fyrede ham. Han var blevet for pinlig. Det har nok også spillet ind, at det ville være pinligt, at man skulle arrangere en Jamboree, som over halvdelen af landets spejdere ikke kunne deltage i. Så på sæt og vis kom Lembckes udbrud belejligt!

6 Fascisme i korte bukser? – Konklusion

Som det fremgår af det foranstående, gav Lembcke til sidst udtryk for en tankegang, der på de væsentligste punkter lå meget tæt op af fascisme. Men det vil ikke sige, at Lembcke fra begyndelsen så spejderbevægelsen og –sporten som et redskab i et projekt, der med rette kan kaldes fascistisk. Hans tankegang udviklede sig med tiden.

I starten af sit virke i spejderbevægelsen gav Lembcke udtryk for, at spejdersporten bl.a. var en måde, hvorpå man kunne modvirke dekadencen; en dekadence der primært gav sig udtryk i, at nationen var splittet og menneskene var egoistiske. Her udgjorde spejdersportens altruisme en oplagt metode til at standse egoismen og den deraf følgende råddenskab. Bemærkelsesværdigt er det, at Lembcke allerede fra starten så spejderbevægelsen i en større kontekst, idet spejdersporten også kunne standse råddenskaben i det politiske liv. Men det var i begyndelsen kun et defensivt instrument for Lembcke. Det ændrede sig i årene efter krigen, hvor den defensive indstilling ændredes til en mere offensiv, og muterede til en decideret palingenese. Lembcke begyndte her at argumentere for, at man i stedet for det mørke, gamle Danmark skulle skabe et nyt, lysere og lykkeligere land. Det nye land var demokratisk, men for Lembcke var demokrati ikke en styreform, men en samfundsform, hvor alle, uanset klassesforhold og navns anseelse var gode kammerater. Det var altså et holistisk samfund uden indbyrdes stridigheder, hverken religiøse, politiske eller klasse-mæssige. Her er der tydelig forbindelse til de holistiske tendenser, der også fandtes i fascismen, med en tydelig kobling til palingenesen. Men det må tilføjes, at Lembcke ikke fremhævede nationen så kraftigt som man normalt forbinder med fascismen, selvom f. eks. jøder ikke kunne være danskere.

Det mest markante udtryk for Lembckes mentalitet var nok hans gentagne udfald mod KFUM. Lembcke ville meget gerne have dem tilknyttet spejderkorpset, men mens han nok kunne leve med, at der var en vis religiøsitet i spejderarbejdet (selv om det ikke var noget han opmuntrede til), kunne han ikke leve med, at KFUM insisterede på at gøre den kristne forkyndelse til hovedpillen i spejderarbejdet; dels fordi den kunne støde potentielle medlemmer bort, men også fordi det kunne være et splittende element i nationen. At han havde et problem

med kristendommen brugt på denne måde blev specielt tydeligt under spejderstriden, i hans udfald mod kristendommen i forbindelse med Sahara-udstillingen. Et andet udslag af Lembckes holistiske ambitioner var, at han forsøgte at indlede et samarbejde med DUI, ikke for at integrere dem i DDS, men for at få dem til at tage spejdersporten op og derved få arbejderklassen, en befolkningsgruppe DDS havde meget dårligt fat i, med i det nationale kammeratskab.

Det var bl.a. disse idéer, altså fjendskabet mod KFUM og den fremstrakte hånd til DUI, der var væsentlige kritikpunkter for den store gruppe spejdere, der i 1922 brød ud af DDS. I det hele taget var også Lembckes modstand mod at lade kristendommen få en fremtrædende plads i spejderarbejdet en kilde til stor utilfredshed hos de ledende i oprøret. Hertil kom, at de generelt havde en mere konservativ samfundsvision, hvor de lagde vægt på den organiske udvikling af samfundet.

Der var dog stadig en del i DDS, der omend ikke nødvendigvis enige med Lembcke, dog kunne leve med ham som spejderchef. Deres overbærenhed rakte dog ikke til, at Lembcke med friskarerne i efteråret 1923 med al ønskelig tydelighed overskred grænsen mellem DDS og politik, og slet ikke til, at Lembcke offentligt i Studenterforeningen erklærede, at han ville styrte ministerierne og afskaffe parlamentarismen. Da var han blevet for stor en belastning, der ikke længere opvejedes af det store arbejde, han ubestrideligt havde udført for spejderbevægelsen.

Til sidst syntetiseredes Lembckes ideer altså til hvad man med "min" fascismedefinition må kalde fascisme. Lembcke mente at man skulle skabe et nyt samfund, baseret på populistisk ultranationalisme.

Et afsluttende spørgsmål er, hvorfor syntesen indtraf på netop det tidspunkt. Det er ikke utænkeligt, at Lembcke rent konkret var blevet animeret af Mussolinis magtovertagelse i Italien, men i så tilfælde var det først et års tid efter, at det gav sig udslag. Men noget der måske kan have bekræftet Lembcke i, at tiderne var gunstige til en radikal ændring af de eksisterende forhold var dels de uroligheder, der prægede Europa i efterkrigstiden, men mere tidsmæssigt sammenfaldende, at Primo de Rivera i september 1923 overtog magten i Spanien.³²⁰ Først Italien, så Spanien, hvorfor ikke Danmark?

³²⁰ Gilbert 1997, s. 653ff. Dermed ikke sagt, at de Rivera var fascist.

7 Summary

Fascism in Denmark has received scant attention. To some extent this is justified, since organised, political fascism had little prevalence in the interwar period. Nevertheless it is a possibility that some or all of the different elements, which constituted fascism, had some degree of dissemination in Denmark, but was, and has to a large extent remained, undetected as such.

Cay Lembcke founded the Danish Nazi Party in 1930. In 1910 he had been a founding member of the Danish Boy Scouts (DDS), and largely responsible for introducing scouting in Denmark, when he edited and translated Baden-Powell's *Scouting for Boys*. Until 1922 he was the most conspicuous advocate for the Danish Scouting Movement and, from 1916, chief scout. He was forced to retire from the scouting movement in 1923, after a period of strife and division, where more than half the scouts broke out and joined a renegade organization.

I wished to investigate whether some elements of fascism could be internalized and expressed in a non-political context and the story of Cay Lembcke and scouting was an obvious case to examine, due to his heavy involvement in both movements. Furthermore, I wished to investigate whether his ideology was a cause of the split within the Danish Boy Scouts which occurred in 1922, and only healed after, and due to, his resignation.

In order to conduct this investigation, I first had to present a definition of the constituent parts of fascism, based upon the leading scholars of the new wave within the study of fascism, primarily Roger Griffin. They were the idea of the rebirth, or palingenesis, of society, from a state of decadence. The new society was to be based upon a holistic nationalism, without any internal strife and charismatic, or populist, legitimacy. Fascism is therefore a revolutionary ideology.

The empirical part of the investigation is based upon Lembckes utterances in various scouting forums, such as magazines and a number of his books, as well as archival material and newspapers.

At the beginning, i. e. before World War I, Lembcke saw the scouting movement as a bulwark against the prevalent decadence, which he conceived as egoism, primarily in the personal sphere, but with ramifications on the political life as well. At that time, he did not go as far as to wish for a radical new society, though he obviously wished to stop the disease from spreading.

This strategy changed in the aftermath of World War I, where he initiated a forceful, almost desperate propaganda for a new, happier and brighter Denmark. His pessimistic view of the present had mutated into palingenesis. His new society was to be different because everybody, regardless of class and religion was to be good comrades, as he called it. It was obviously a holistic society, often expressed in terms of the Danish nation, although his notion of the exact structure of the new society was at best unclear. During a trip to the United States, he was inspired to instigate a complete educational program for all Danes, whereby the national comradeship should be installed in everybody, adults as well as youngsters, high and low, through the dissemination of scouting. Furthermore, he attempted to create an association with other youth and scout organizations, such as the Danish YMCA, an association that failed, largely because of Lembckes opposition, if not downright hostility, towards allowing Christianity a central place in scouting. The hostility was probably due to the potentially separating effect of a preached or missionary Christianity.

All his big plans came to nought, and perhaps that was the reason he tried to disseminate scouting to the youth wing of the Danish labour movement, with virtually no success. The only effect was to start a rebellion in DDS; a rebellion that may have been brewing for a while.

In June 1922, a group of scouting officers broke out and founded a rival scout organization, which over the next year attracted more than half of the troops of Lembckes organization. The reasons they gave to the public was that the scouting organization under Lembcke was spendthrift, and that Lembcke was uncompromising in his leadership. Furthermore, they attacked him for his hostility towards Christianity and his attempted cooperation with the labour movement. The money issue was probably partly an attempt to get rid of Lembcke. The “renegades” were more elitist in their approach to scouting, and more conservative in their look upon society. Since his attempts to cooperate with the labour movement and his hostility against Christianity was arguably part of his programme to create a new holistic society, based upon a authoritarian and populist leadership, it can be argued that their complaints against Lembcke were a complaint against his fascist tendencies, even though they were not coined in such terms,

The split was only healed after Lembcke was forced to resign from DDS. His resignation was forced upon him, after he had publicly appealed for a revolution, a revolution where he envisioned scouts to play a role.

8 Litteraturliste

Kilder

Arkivalier

Det Danske Spejderkorps, Nørrejske Division
Aalborg Stadsarkiv, arkiv nr. A2189
lb. numre: 4, 34, 35, 36.

Det Danske Spejderkorps
Rigsarkivet, Arkiv nr. 10478,
lb. numre: 178, 183, 186, 187, 191, 202, 207, 211, 213, 217,
220, 221, 221, 222, 229, 230 241, 242.

Aviser/periodika

Det Danske Spejderkorps
Spejderliljen
1-3 årgang, 1913-1916

Det Danske Spejderkorps
Spejderen
1. årgang, 1911

Det Danske Spejderkorps
Fri
1-2. årgang, 1911-12

Det Danske Spejderkorps
Spejdersport
1-3. årgang 1916-1918

Det Danske Spejderkorps
Nordisk Spejdersport
1-6. årgang 1919-1924

Dansk Spejderforbund
Spejderen
1.-2. årgang, 1922-1924

Dansk Spejderforbund
Spejderføreren
1.-2. årgang, 1923-1924

Aviser o.l.

B.T.
1. januar 1922 – 31. december 1923
Ekstra Bladet
1. november 1923 – 30. november 1923
København
1. november 1923 – 30. november 1923

Klokken 5
 1. november 1923 – 30. november 1923
Nationaltidende
 1. november 1923 – 30. november 1923
Politiken
 1. november 1923 – 30. november 1923
Social-Demokraten
 1. november 1923 – 30. november 1923
Vor Ungdom
 1906-1916
Hof-og Statskalender 1924
 København 1924
Rigsdagstidende- Forhandlinger i Folketinget, 1923-24
 København 1924

Publikationer

- Adamson, Walter L. "Fascism and Culture: Avant-Gardes and Secular Religion in the Italian Case" i
Journal of Contemporary History, vol. 24:3, 1989, s. 411-435
- Alter, Peter
Nationalism
 London, 1989
- Arendt, Hannah
The Origins of Totalitarianism
 New York, 1951
- Baden-Powell, Sir Robert S.S.
Scouting for Boys – A Handbook for Instruction in Good Citizenship
 Rev. udgave, 3. optryk, London 1910
- Bech, Sv. Cedergreen
 "Hartvig-Møller, Hans" i
 Sv. Cedergreen Bech (red) *Dansk Biografisk Leksikon*,
 3. udg. bd.6, København 1980 s. 54
- Bengt-Pedersen, Carsten
 "Vitalisme" i
 Lund, Jørn, (red) *Den Store Danske Encyclopædi*,
 bd. 20, København 2001, s. 205
- Bennike, Helge
 "Spejdere" i
 Chr. Blangstrup (red.)
Salmonsens Konversations Leksikon, 2. udg. bd. 21,
 København 1926, s. 1080.
- Berggren, Lena
 "Den svenska mellankrigsfascismen – ett ointressant marginalfenomen eller ett vigtigt forskningsobjekt" i
Historisk Tidskrift [svensk], vol. 2002:3, s. 427-444
- Bergmann, Armin
 "Homosexualität/Homosexuelle" i
 Wolfgang Benz et al (red) *Enzyklopädie des Nationalsozialismus*, 4. udg. München 2001, s. 518-519
- Bertelsen
 "Invalid" i
 Chr. Blangstrup (red) *Salmonsens Konversations Leksikon*, 2.
 udg. bd. 12, København 1922, s. 467

- Boehmer, Elleke "Introduction" i
Robert Baden-Powell *Scouting for Boys*,
Oxford 2004, s. xi-xxxix
- Bonde, Hans *Niels Bukh. En politisk-ideologisk biografi*
København 2001
- Borberg, Kirsten og Christian
Vær Beredt – Tekster omkring en opdragelse
København 1977
- Borberg, Kirsten og Christian
"Svar til Svend Ranvig" i
Meddelelser fra Daneklærerforeningen, 1978, s. 335-337
- Bristow, Nancy K. *Making Men Moral – Social Engineering during the Great War*
New York og London 1996
- Buvik, Per *Dekadense*
Oslo 2001
- Christiansen, Niels Finn, Lammers, Karl Christian og Nissen, Henrik S.
Tiden 1914-1945
Gyldendals Danmarkshistorie bd. 7, København 1988
- Christiansen, Niels Finn
Klassesamfundet organiseres –
Gyldendal og Politikens Danmarkshistorie (1. udg.) bd. 12,
København 1990
- Delbrück, Hans "Die Gute alte Zeit" i
Preussische Jahrbücher, 1893, s 1-28
- Eatwell, Roger "On defining the 'fascist minimum': the centrality of ideology"
Journal of Political Ideologies vol 1:3, 1996, s. 303-319
- Eatwell, Roger "Zur Natur des 'generischen Faschismus'" i
Uwe Backes (red) *Rechtsextreme Ideologien in Geschichte und Gegenwart*, Köln 2003, s. 93-122
- Eigaard, Søren *Frø af ugræs – Danmarks National Socialistiske Arbejder Parti 1930-34*
Odense 1981
- Fink, Jørgen "Foss, Einar Alexander" i
Sv. Cedergreen Bech (red) *Dansk Biografisk Leksikon*,
3. udg. bd.4, København 1980 s. 497-500
- Fossum, Erling *Lembcke-krisen 1922-23 i Det Danske Spejderkorps*
Århus, 1996
- Fraddosio, Maria "The Fallen Hero: The Myth of Mussolini and Fascist Women in the Italian Social Republic (1943-5)" i
Journal of Contemporary History, vol. 31:1, 1996, s. 99-124
- Gilbert, Martin *A History of the Twentieth Century*
Bind 1 New York 1997
- Glassman, Ronald "Legitimacy and Manufactured Charisma",
Social Research, vol. 42:4, 1975, s. 615-636
- Griffin, Roger *The Nature of Fascism*
London 1991

- Griffin, Roger "Integration and Identification: Conflicting Aspects of the Human Need for Self-transcendence within Ideological Communities"
History of European Ideas, vol 18:1, 1994, s. 11-23.
- Griffin, Roger (red) *Fascism*
Oxford 1995
- Griffin, Roger "Revolution from the Right – Fascism" i
Parker, David (red) *Revolutions: The Revolutionary Tradition in the West, 1560-1991*
London og New York, 2000, s. 185-201
- Griffin, Roger "The Palingenic Political Community: Rethinking the Legitimation of Totalitarian Regimes in Inter-War Europe" i
Totalitarian Movements and Political Religion, vol. 3:3, 2002, s. 24-43
- Griffin, Roger "I am no longer human. I am a titan. A God' The Fascist Quest to regenerate time"
Institute of Historical Research – Electronic Seminars in History URL:
<http://www.ihrinfo.ac.uk/projects/elec/sem22.html>
[18. februar 2003].
- Harthøj, Benny *En Saga Grøn – om 75 KFUM-Spejderår*
København 1985
- Holm, Ove "Spejderbevægelsen" I
Vedel 1943, s. 79-93
- Hynes, Samuel *The Edwardian Turn of Mind*
London 1991 [Princeton 1968]
- Hæren *Gardehusarregimentet gennem 200 år*
Næstved 1962
- Jessen, Erik "Dansk spejderarbejde i Aabenraa 1919-34 – et led i genforeningsprocessen" i
Sønderjyske Årbøger, 1991, s. 205-244
- Kertzer, David I *Ritual Politics and Power*
New Haven og London, 1988
- Krenchel, Einar *Til Afsked og Eftertanke – Et par Ord til gamle Spejderkammerater*
Ringsted 1923
- Lauridsen, John T. *Dansk Nazisme 1930-43 – og derefter*
København, 2002
- Lembcke, Cay *Patrouilleøvelser for Drengene – Haandbog i Spejdersport*
1. udg., København og Kristiania, 1910
- Lembcke, Cay *Der er ikke noget ved at være Dansk*
København, 1920
- Lembcke, Cay (red) *Spejderidræt – Haandbog for Førere*
København, 1921
- Lerche, Fritz (red) *Det Danske Spejderkorps 1910-1935*
København, 1935

- Linehan, Thomas (et al) "Comments on Roger Griffin 'The Primacy of Culture: The Current Growth (or Manufacture) of Consensus within Fascist Studies'" i *Journal of Contemporary History* vol 37:2, 2002, s. 259-274
- Linz, Juan L. "Some Notes Toward a Comparative Study of Fascism in Sociological Historical Perspective" i Laqueur, Walter (red) *Fascism: A Reader's Guide*, Harmondsworth og New York, 1979, s. 1-78
- Loftager, Jørn "Ideologi" i Jørn Lund (red) *Den Store Danske Encyklopædi*, bd. 9, Kbh. 1997, s. 237-238
- Majfred, Jan *Fra spejderchef til nazifører* København, 1995
- Mann, Michael *Fascists* Cambridge, 2004
- Meier, Christan, et al "Demokratie" i Brunner, Otto, Conze, Werner og Koselleck, Reinhart (red) *Geschichtliche Grundbegriffe*, bd. I, Stuttgart 1972, s. 821-899
- Mosse, George L. *The Crisis of German Ideology* 1. udg. New York, 1964
- Mosse, George L. (red) *International Fascism: New Thoughts and New Approaches* London, 1979
- Mosse, George L. *The Culture of Western Europe – The Nineteenth and Twentieth Centuries. An Introduction.* 3. udg. Boulder og London, 1988,
- Muller, J.Z. "Conservatism, Historical Aspects" og "Conservatism: Theory and Contemporary Political Ideology" i Smelser, N.J. og Baites, P.B. (red.) *International Encyclopedia of the Social and Behavioral Sciences*, New York og Amsterdam 2001, s. 2624-2631
- Neerbek, Hans *Ridder uden kors – Aage Westenholz og Danmarks forsvar*, Odense 1996,
- Payne, Stanley G. *A History of Fascism, 1914-1945* Wisconsin, 1995
- Payne, Stanley G. "Fascism and Racism" i Ball, Terence og Bellamy, Richard (red) *The Cambridge History of Twentieth-Century Political Thought*, Cambridge 2003, s. 123-150
- Ranvig, Svend "Apropos Vær Beredt- Tekster omkring en opdragelse, ved Kirsten og Christian Borberg" i *Meddelelser fra Dansk Lærereforening*, 1978, s. 331-334
- Ranvig, Svend *Det Danske Spejderkorps historie, 1909-73* København, 1988
- Rosenthal, Michael *The Character Factory – Baden-Powell and the Origins of the Boy Scout Movement* New York, 1986

- Roberts, David D. "Comments on Robert Griffin ' The Primacy of Culture: The Current Growth (or Manufacture) of Consensus within Fascist Studies'" i
Journal of Contemporary History, vol 37:2, 2002, s. 259-274
- Shils, Edvard "Charisma, Order and Status"
American Sociological Review, vol. 30:2, 1975, s. 199-213
- Spejdermuseet i Randers
Spejderhistoriske Arkivalier fra Nørrejyske Division
Randers, 1985
- Statistiske Departement, Det
Statistisk Aarvog 1924
København 1924
- Sternhell, Zeev "Fascist Ideology" i
Laqueur, Walter (red) *Fascism: A Reader's Guide*,
Harmondsworth og New York, 1979, s. 325-406
- Sternhell, Zeev "Fascism: reflections on the fate of ideas in twentieth century history" i
Journal of Political Ideologies, vol. 5:2, 2000, s. 139-162
- Trommer, Aage "Da Spejderne kom til Danmark" i
Feldbæk, Ole og Lund, Erik (red)
Historie og Presse – Festskrift til Niels Thomsen
Odense 1990, s. 265-317
- Vedel, Klavs (red) *Skoleliv paa Gammel Hellerup Gymnasium under Hans Hartvig Møller*,
København, 1943
- Weber, Eugen " Revolution? Counter-revolution? What Revolution?" i
Journal of Contemporary History, vol. 9:2, 1974, s. 3-47
- Weber, Eugen "Introduction: Decadence on a Private Income" i
Journal of Contemporary History, vol. 17:1, 1982, s.
- Weber, Eugen *France, Fin de Siècle*
Cambridge (US) 1986
- Weber, Max "Det legitime herredømmes tre rene typer" i
Weber Makt og Byråkrati, Oslo 1997 [opr. 1922]
- Williamson, Peter J. *Corporatism in Perspective – An Introductory Guide to Corporatist Theory*
London, Newbury Park og New Delhi 1989
- Wippermann, Wolfgang "Faschismus – nur ein Schlagwort?" i
Tel Aviver Jahrbuch für Deutsche Geschichte, bd. 16, 1987, s. 346-366
- Wippermann, Wolfgang, et al. "Hat es Faschismus überhaupt gegeben? Der generische Faschismusbegriff zwischen Kritik und Antikritik" i
Ethik und Sozialwissenschaften, vol. 11:2, 2000, s. 289-234.
- Yding, Jane *Det Danske Spejderkorps mellem 1910 og 1940 – En tematisk analyse af dets ideologi, kultur og identitet, herunder forestillingsverden, opdragelsesmetode og idealer*
Upubliceret Speciale, Århus, 2001

Anvendte forkortelser

BSIB	Boy Scouts International Bureau
DDS	Det Danske Spejderkorps
DSF	Dansk Spejderforbund
DUI	De Unges Idræt
FDF	Frivillige Drenges Forbund
KFUK	Kristelig Forening for Unge Kvinder
KFUM	Kristelig Forening for Unge Mænd
NS	Nordisk Spejdersport
SL	Spejderliljen
Sp. Mus.	Spejdermuseet
SS	Spejdersport
St. Ark	Aalborg Stads Arkiv

Bilag Spejderloven og -løftet		
	Baden-Powell 1909	Lembcke 1910
<i>Spejderløftet</i>		
	<p>On my honour I promise that I will do my best</p> <ul style="list-style-type: none"> - To do my duty to God and the King. - I will do my best to help others, whatever it costs me. - I know the scout law, and will obey it. 	<p>Spejderen skal afgive løfte om på sin ære at lyde sine foresatte i Spejderkorpset i ét og alt, og at han vil lyde Spejderlovens bestemmelser.</p>
§	<i>Spejderloven</i>	
1	<p>A SCOUT'S HONOUR IS TO BE TRUSTED</p> <p>If a scout says "On my honour it is so" that means that it is so, just as if he had taken a most solemn oath. Similarly, if a scout officer says to a scout, "I trust you on your honour to do this," the scout is bound to carry out the order to the very best of his ability, and to let nothing interfere with his doing so.</p> <p>If a Scout were to break his honour by telling a lie, or by not carrying out an order exactly when trusted on his honour to do so, he may be directed to hand over his scout badge and never be allowed to wear it again – he loses his life.</p>	<p><i>En Spejders Ord står til troende.</i> Naar en Spejder siger "paa min Ære", er det ham det samme, som at aflægge den højtideligste Ed. Det er derfor heller ikke noget han skal gøre i Flæng. Hvis en Spejderofficer (Patrouillefører, Tropsfører o.s.v.) siger til en Spejder: "Du staar mig med din Ære inde for, at dette bliver gjort" – maa Spejderen anstrenge sig til sit yderste for at efterkomme Ordren saa godt som muligt, uden at lade sig aflede derfra af nogetsomhelst.</p> <p>Hvis en Spejder vanærer sig ved at lyve eller ved ikke at udføre en Ordre til Punkt og Prikke, naar der er appelleret til hans Ære, udstødes han af Patrouillen, mister sit Spejdermærke og kan ikke optages igen.</p>
2	<p>A SCOUT IS LOYAL to the King, and to his officers, and to his country, and to his employers. He must stick to them through thick and thin against anyone who is their enemy or who even talks badly of them.</p>	<p>En Spejder er tro mod sin Konge, sit Land, sine Forældre og sine Officerer. Han følger dem i Tykt og Tyndt mod deres Fjender og mod dem, der maatte vove at tale ondt om dem.</p>

3	<p>A SCOUT`S DUTY IS TO BE USEFUL AND TO HELP OTHERS.</p> <p>And he is to do his duty before anything else, even though he gives up his own pleasure, or comfort, or safety to do it. When in difficulty to know which of two things to do, he must ask himself, "which is my duty?" that is, "which is the best for other people?" – and do that one. He must Be Prepared at any time to save life, or to help injured persons. And <i>he must try his best to do a good turn to somebody every day.</i></p>	<p><i>Det er en af Spejderens Hovedpligter at gøre sig nyttig og hjælpe andre.</i></p> <p>Han gør sin Pligt frem for alt andet – uden Hensyn til, om han maaske herved gaar Glip af nogle personlige Fornøjelser – ja, om det saa gælder hans Liv.</p>
4	<p>A SCOUT IS A FRIEND TO ALL AND A BROTHER TO EVERY OTHER SCOUT, NO MATTER TO WHAT SOCIAL CLASS THE OTHER MAY BELONG</p> <p>Thus, if a scout meets another scout, even though a stranger to him, he must speak to him and help him in any way that he can, either to carry out the duty he is then doing, or by giving him food, or, as far as possible, anything he may be in want of. A scout must never be a SNOB. A snob is one who looks down upon another because he is poorer or who is poor and resents another because he is rich. A scout accepts the other man as he finds him, and makes the best of him. "Kim", the boy scout was called by the Indians "Little friend of all the World", and that is the name that every scout should earn for himself.</p>	<p><i>En Spejder er venlig mod alle og Kammerat med alle andre Spejdere – ligegyldigt om de er fattige eller rige.</i></p> <p>Når to Spejdere mødes, søger de altid at hjælpe hinanden. Lider den ene Nød, deler den anden med ham som med en Broder.</p> <p>En Spejder maa aldrig være snobbet. En Snob er en Fyr, der ser ned paa en anden, fordi denne er fattigere og daarligere stillet, eller en fattig, der foragter en anden, fordi han er rigere og mere begunstiget.</p> <p>En Spejder tager altid Forholdene som de er og søger at lære sin Kammerat at kende fra hans bedste side.</p>
5	<p>A SCOUT IS COURTEOUS: That is, he is polite to all – but especially to women and children, and old people and invalids, cripples, etc. And he must not take any reward for being helpful or courteous.</p>	<p><i>En Spejder er ridderlig mod Kvinder og høflig mod alle ældre – særlig mod gamle Folk og Invalider. Han tager aldrig mod Belønning for at være opmærksom og hjælpsom.</i></p>

6	<p>A SCOUT IS A FRIEND TO ANIMALS. He should save as far as possible from pain, and should not kill any animal unnecessarily, even if it is only a fly – for it is one of God’s creatures. Killing an animal for food is allowable.</p>	<p><i>Spejderen er Dyrenes Ven.</i> Ser han er Dyr, der pines, hjælper han det. Han dræber aldrig et Dyr naar det ikke er for at stille sin Sult.</p>
7	<p>A SCOUT OBEYS ORDERS of his parents, patrol leader, or scoutmaster without question. Even if he gets an order he does not like, he must do as soldiers and sailors do so, he must carry it out all the same <i>because it is his duty</i>; and after he has done it, he can come and state any reasons against it: but he must carry out the order at once That is discipline</p>	<p><i>Spejderens første Pligt er at adlyde.</i> Faar han en Ordre, han ikke synes om, maa han lige som en Soldat udføre den, fordi det er hans Pligt – og uden den mindste rynke paa Næsen. Bagefter – naar han har udført Befalingen – kan han sige det til sin Patrouillefører, hvis han har følt sig forurettet. Fastholder denne sin Mening, klapper man Hælene samme, og saa tænker man ikke mere på det. Det er Disciplin.</p>
8	<p>A SCOUT SMILES AND WHISTLES under all circumstances. When he gets an order he should obey it cheerily and readily, not in a slow, hang-dog sort of way. Scouts never grouse at hardships, nor whine at each other, nor swear when put out. When you miss a train or someone treats on your favourite corn – not the a scout ought to have such things as corns – or under any annoying circumstances, you should force yourself to smile at once, and then whistle a tune, and you will be all right. A scout goes on about with a smile on and whistling. It cheers him and cheers other people, especially in time of danger, for he keeps it up then all the same. The punishment for swearing or using bad language is for each offence a mug of cold water to be poured down the offender’s sleeve by the other scouts. It was the punishment invented by the old British scout, Captain John Smith, three hundred years ago.</p>	<p><i>Spejderen er altid i godt Humør.</i> Har han faaet en Ordre, udfører han dem med Liv og Lyst. Han bliver aldrig gnaven fordi det gaar ham galt. --Han tvinger sig til at smile, fløjter i det højeste en Stump af den sidste populære Melodi – saa er han klar igen. En Spejder maa vænne sig til altid at se fornøjet ud. Det liver baade ham selv og andre op, og er der Fare paa Færde virker det beroligende paa Omgivelserne. En Spejder er altid den samme</p>

9	A SCOUT IS THRIFTY, that is, he saves every penny he can, and puts it into the bank, so that he may have money to keep himself when out of work, and thus not make himself a burden to others; or that he may have money to give away to others when they need it.	Naar en Spejder bander eller paa anden måde bruger grov Mund, straffes han af Kammeraterne med "Buksevand". 2 Spejdere løfter ham op med Benene i Vejret og en 3die hælder et Glas Vand i hvert Bukseben. Det Hjælper.
10	[I 1911-udgaven blev der føjet en tiende paragraf til, der foreskrev at "A scout is pure in thought, word and deed" (Rosenthal, 1986 s.111)	<i>En Spejder er sparsommelig.</i> Hver Øre, han kan afse, lægger han til Side. Kommer han saa engang i Nød, kan han klare sig selv uden at falde andre til Byrde, og han vil altid kunne hjælpe en Kammerat, som trænger til det.
	Kilde: Rosenthal 1986 , s. 46ff	Kilde: Lembcke 1910 , s. 13ff